

Chasidische Shechita

Show# 173 | June 10th 2018

Table of Contents

Rabbi Kushner

The Teshuva from the Baal Hatanya on "סכינים המלוטשים" [click here](#)

The Aruch Hashulchan regarding the above [click here](#)

The Shulchan Aruch and Darkei Moshe regarding "מריטת נוצות" [click here](#)

A letter from The Darkei Teshuva about the Baal Shem Tov's promise of a Shochet who's fluent in the שמה חדשה שור- תבואת שור- שמלה חדשה that his Shechita will be Kosher [click here](#)

Rabbi Shain

The Machlokes the Shulchan Aruch (Beis Yosef) and Rema regarding סירכות [click here](#)

The Teshuva from Reb Moshe Feinstein about stunning the animal after Shechita [click here](#)

The מרדכי ריש מסכת חולין in regarding going to the Mikvah before Shechita [click here](#)

Rabbi Spiegel

The Beis Yosef that a Shochet has to be a Talmid Chochom [click here](#)

The Teshuva from Reb Moshe Feinstein regarding veal [click here](#)

The discussion if the צומת הגידין of birds have to be checked for Treifos [click here](#)

The Machlokes the Shulchan Aruch (Beis Yosef) and Rema regarding סירכות [click here](#)

Rabbi Deren

The Beis Yosef & Darkei Moshe that a Shochet has to be a Talmid Chochoh *click here*

The Teshuva from Reb Moshe Feinstein regarding veal *click here*

The discussion if the צומת הגידין of birds have to be checked for Treifos *click here*

The Machlokes the Shulchan Aruch (Beis Yosef) and Rema regarding סירכות *click here*

Rabbi Epstein

The Shulchan Aruch- what Treifos do we have to check for *click here*

The discussion if the צומת הגידין of birds have to be checked for Treifos *click here*

The ים של שלמה regarding checking for Treifos *click here*

The Teshuva from Reb Moshe Feinstein regarding veal *click here*

The discussion about Foie Gras *click here*

To see a comprehensive work on checking for Treifos *click here*

Questions of the week

רש"י בבא קמא דף ט עמוד ב

בהידור מצוה עד שליש במצוה - שאם מוצא ב' ספרי תורות לקנות ואחד הדור מחבירו יוסיף שליש הדמים ויקח את ההדור דתניא (שבת דף קלג) זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לך ספר תורה נאה לולב נאה טלית נאה ציצית נאה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן ח סעיף יד

אם פשט טליתו אפילו היה דעתו לחזור ולהתעטף בו מיד צריך לברך כשיחזור ויתעטף בו.

מגן אברהם סימן ח ס"ק יח

צריך לברך. צ"ע דכתב בסי' תרל"ט בשם המ"מ דאם יצא מן הסוכה אדעתיה לחזור מיד דא"צ לברך ומ"ש הכא דצריך דהא בגמ' יליף סוכה מתפילין לענין זה ובאמת דעת האחרונים כרמ"א ואם שינה מקומו לא הוי הפסק כיון שחזר ולבש אותו טלית עצמו כמ"ש סי' ר"ו וכ"ה בד"מ דלא כע"ת ועסי' קע"ח, מ"מ נ"ל אם לא היה בדעתו ללבושו מיד צריך לברך וכמ"ש גבי סוכה וכ"ה בטור כאן דלא כע"ת ס"ק כ"ג:

Selected audio from our listeners

Answers to the questions

Answers to the questions 1 *click here*

Answers to the questions 2 *click here*

Answers to the questions 3 *click here*

Answers to the questions 4 *click here*

Answers to the questions 5 *click here*

Answers to the questions 6 *click here*

Answers to the questions 7 *click here*

Answers to the questions 8 *click here*

Answers to the questions 9 *click here*

Comments on the show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Show suggestions

Show Suggestion- Chasidim and Litvaks *click here*

Show Suggestion- Cholov Yisroel, pas Acu"m, Chodosh *click here*

Selected emails from our listeners

Questions of the week

Regarding the riddle I would differentiate between Mezuzah and Tallis. The Tallis is really a begged. A piece of clothing is meant and desired to look nice, and part of looking nice is it appearing respectable and respectful. If you go to a meeting with a CEO you will wear a suit that respects his position. If you go to meet someone in a different profession or whatnot you'll wear something else that he considers respected by. When you wear nice Tzitzis you want it to make your begged nice and respectful, as every begged should be. A Mezuzah is kept in private though. It is kept in your home, under a Mezuzah case. Nobody sees it. The nice writing in the Mezuzah might be beautiful but it is not making anything "Naeh".

Rafi Goldmeier

Dear Mr. Lichtenstein,

My name is Chaim Leizorek. I am currently learning at the Kollel of Rabbi Yitzchak Berkovitz. I am originally from Mexico and IYH will be going back in August to open a brand new Aish HaTorah branch in Mexico City.

The Mehalech that I am offering is the following: It seems from the Psukim that the main component of the Tzitzis is the Tcheiles, as it says, Vehoyo Lochem Letzitzis, right after it is introduced. Apparently this is what makes the Tzitzis THE Tzitzis. The Tcheiles represents Malchus. Tcheiles was what used to be used by royalty. It represents Chashivus. The point of the Tzitzis was to make sure every person remembers the Mitzvos and always remembers to keep them. How does it work? How does the Tzitzis remind you of this? The answer - could be - is that the main reason why a person sins is because he sees himself as someone who is not so worthy, as someone who is low, someone who is Gashmi and as just a human being. But the Tcheiles is the reminder which is trying to remind us that we are not nobodies, that we are Malchus, that we are royalty, that we are dignified human beings. When a human being sees himself in such manner, his actions - almost automatically - if he pays attention to them will be much more refined, he will be much more conscious how he is supposed to behave, what can he do and what not. Ze Keli Veanevhu also represents this idea - becoming beautiful by trying to do the Mitzvos in the best way possible. The reason why a human being would act and desire to beautify the Mitzvos and try to do them in the best possible way is when he is constantly reminded by the Tzitzis that he is royalty,

that he is someone dignified, that he is not just an average person, rather that he is a Jew, that he is great that he is Hashem's son. The Talis represents the idea of wrapping oneself by this dignified cloak, meaning wrapping his entire essence by royalty and dignity. Therefore especially in this Mivva of Tzitzis which is about reminding ourselves that we are royalty and Hashem's sons, that we try to do it in the best possible way, by showing that we want to be wrapped by royalty, that all of our actions and our essence should be one of dignity and royalty. The other Mitzvos are more external, this one is more internal, it is the wrapping of our entire essence to show what we are, what we should be, what we aspire to be and to remind us how our lives should be lived.

Chaim Leizorek

Hi Rabbi Lichtenstein,

I am a new listener of yours. Over the past few weeks, I have already listened to many episodes of headlines. I have gained immensely from the array of topics discussed, from the expertise of the rabbinim interviewed, and from your own Bekiyus of sources in Poskim and in Hashkafa. Yashar Ko'ach, and may Hashem enable you to continue being Marbitz Torah for many years to come!

I have been enjoying your weekly riddle, and I would like to respond to the Tzitzis riddle from this week. I would assume that, even back when a Tallis was a regularly donned article of clothing, not every article of clothing was Chayav in Tzitzis; therefore, beautifying those specific Talleisim which are Chayav would be a direct glorification of Hashem's mitzvah of Tzitzis. A dwelling place, by contrast, is always Chayav; beautifying the house does not reflect on the mitzvah of mezuzah, per se.

Adir Langermann

Question

Why there isn't a Din for a house of זה אלי ואנו because of the mezuzah like for a Talit ?

Because the strings become an integral part of the Talit and the מצוה is not only the strings but the whole בגד become a מצוה של מצוה.

However, the Mezuzah never becomes part of the house. The house is the מחייב the מצוה and the Mezuzah is the מצוה. And on the מצוה של מצוה there is no Din of זה אלי.

This seems to be not in agreement with the חלקב יעקב in סימן ד יבמות who say that the Talit is not a חלקב of the מצווה .

The Rambam הלכות ציצית פרק ב. says the the כנף and the ציצית have to be from the same מין (color). Maybe because they are one.

This answer is based on Rav Chaim Pinchas Scheinberg Ztz"l.

PS I love the show

Sincerely,

Abraham Kapetas

Hi David,

Very much enjoyed the show.

I think the answer to the riddle is Pashut. A Talit is a Beged Shel Tefila. We see this from the fact that it is prohibited to enter a restroom with a Talit. Therefore it is understandable why there is a mitzvah to beautify it because it is associated with the mitzvah exclusively.

A home on the other hand its main function is to serve the needs of its inhabitants.

Best,

Shaya Wegh

Comments on the show

Gut Voch and good morning Reb Dovid.

Another fascinating episode. I particularly enjoyed listening to Rabbi Shain, even though normally I consider him a bit extreme.

Yasher koach.

I was a little disappointed with the Epstein interview. He seemed to totally miss the point, or was intentionally avoiding the topic, with the question of price difference between Chassidishe Shechita and

non Chassidish. Of course it is all supply and demand. So would be the difference in price between Chassidish and non Chassidish. The question is really if that is manufactured so that Chassidische will cost more or not, not if cutlets cost more than polkies.

I would request, or at least really appreciate, if you would tackle a similar subject in a future episode, but the difference between Hechsherim in Eretz Yisrael. Let me explain. In Eretz Yisrael there is less transparency and most people don't know the standards of each Hashgacha. They eat what is acceptable in their community or what Hechsher the Rav or their friends tell them is ok, but most people don't know to say I eat this or that Hechsher because of this or that Chumra but avoid the other Hechsher because they do or don't do this or that. There is also a lot of politics involved. It would be great if you could talk to various Eretz Yisrael Rabbonim and Mashgichim and purveyors about the difference between Hechsherim and Chumras and reliability.

Issues to be discussed could be very similar to those discussed in this episode, but I would add topics like why some won't eat Sefardi Hechsherim, why some won't eat OU Israel Hechsher or Rav Auerbach. The issue would be less regarding Chassidische vs non Chassidische but possibly Sefardi and Ashkenazi or just the various Hechsherim in general.

Rafi Goldmeier

Hello,

Funny that Rabbi Shain said that Star K is not a good shechita and Alle-Meal Mart is very good and Rabbi Spiegel said the opposite that Star K which is a Kehilashe Shechita would be good but Alle-Meal Mart which is private label would not be so good.

Yaakov M. Berger

Your Shechita program, while informative should have included other knowledgeable people like Reb Shimon Mendelowitz, someone from Franklin farms and Rav Shia Markowitz, a Shochet and Mechaber Kuntres Zivchei Tzedek from Monsey & Monroe and someone from KJ Shechita also to cover what changed that KJ stopped Shechting Peking Ducks.

Maybe have a follow-up program from Yerushalayim & Lakewood.

ainodmilvado@verizon.net

I have a couple of points of constructive criticism to offer. As a listener, I may sometimes hear some things differently than you do as the host. I hope you are open to hear them, and do not find them offensive.

Firstly, there are times when I get the sense that the guest has more to say to explain certain significant points which he is trying to make; we never get to hear them, however — either because you interject to lead him in a different direction, or because you end the call with something like “well, it was a pleasure to speak with you...” Perhaps you could generally give the guest a bit more time to complete their thoughts, and only afterwards edit out extraneous comments which you feel are insignificant for the purposes of the show.

Secondly, there are times when the guests cast aspersions on individuals or collective bodies, without those individuals given the proper opportunity to respond. I have noticed that you are careful never to make any such comments, but you can't control what your guests choose to say. For example, this past week, Rabbi Shain made ambiguous, unsubstantiated claims about OU, Star-K, Rav Machpud, and Chassidim. His claims were backed merely by his many years of experience and expertise, not by any factual evidence. Personally, I have spent a lot of time researching and observing commercial kashrus practices in the USA and EY (out of personal interest) — I have learned to take such comments with a few grains of salt. I have also observed that most laymen and Bnei Torah are not nearly as well read. When most people hear such claims, how can they not take them at face value? If you are not going to give those targeted individuals and bodies an opportunity to respond (which I'm sure is highly unpractical), perhaps you are better off removing those comments from the program. I am using Rabbi Shain as a recent example, though there were other episodes when I had similar thoughts.

I hope that you take these criticisms in only the most constructive way!!

I look forward to listening to many more episodes!! Chazak Ve'ematz!!

Adir Langermann

Thank you for your continued Harbatzas HaTorah and efforts to upgrade knowledge of issues in Halacha.

I listened with interest to the 6/9/18 broadcast entitled: "Shechitah today: Chassidisher, Bais Yosef and Litvish - Is there a difference? What is important? An expose."

The recurrent theme throughout was that there is no fundamental halachic difference between "Chassidish" (including Lubavitch) and other (proper) Shechitos (such as the Shechita of the OU).

In contradiction to what was stated in the broadcast, attached please find a Kuntris entitled "Shechitas Lubavitch" which outlines the uniqueness of Lubavitcher Shechita (with an emphasis on Shechitas Ofos), not only regarding the "Gavra" of the Shochet, but also regarding many details of the Shechita, Bedika and Melicha. It would be of value to share its contents with the listeners of this broadcast.

Shochtim whose livelihood depends on their being employed by a wide variety of Hashgachos cannot be expected to state publicly that the Shechita of the Kehilla they are affiliated with is different or better than any other.

Interviews with the Rav Hamachshir of various Shechitos, would yield more objective and specific responses as to whether their Shechita differs from others.

Thank you and much continued success.

Ahron Vogel

Show suggestions

In my opinion, Frum weddings take too long and waste lots of money on guests who don't stay for dinner. I have some letters I can email to you about it but everyone I talk to agrees with the problem. We're wasting thousands upon thousands of hours of people's precious time on top of all the wasted money. This should be a grassroots effort to fix the issue. I know it's not technically a Halachik issue but perhaps there would be a way to discuss the issue on the podcast with Rabbanim, caterers, etc.

Yitzie Pretter

Hi I had an idea for a radio show,

Illegal Dirah's in Eretz Yisroel: Halachic and Hashkafic approaches. Also can include Dirah's in bomb shelters, storage places, split Dirah's, underground places with no windows and light ,etc

Thanks

Sara Glausiusz

סא

שו"ת רבנו סי' ז עם השלמה

אורח חיים

יו' ג' פ' נצבים תקע"א

ה' ישפות שלו' וחיים מוכים לכבוד הרבנים המופלגים מאורות הגדולים המפורסמים יושבי על כסא ההוראה ומורי צדק לעדת ישורון שבק' וילנא, ה' עליהם יחיו, יצו ה' אתם את הברכה ושלו' וחיים עד העולם.

אורח חיים

פתח דברי יאיר אור סליחתם על איחור תשובתי מפני כבוד התורה, כי זה ערך ב' שבועות הייתי בשקלאב באסיפת המדינה בעניני הכלל, ה' ירחם, ובבואי בעש"ק העבר מצאתי מכתבם וקריתי ושניתי ושלשתי, אבל לא פירשו לי מהו המכשול שמכשילים את הרבים מאנשי קהילתם כו' והרי בכל מדינות אוקריינא ופולין קטן ופאדאלייע ורוב מדינות וואלין אוכלים מסכינים מלוטשים. וגם בדובנא רבתי שאינן מאנ"ש כלל וכלל, וכן באוסטרא וקרעמניץ ולוצק ושאר קהלות גדולות שאינן מאנ"ש כלל, וגם באה"ק תובב"א, ורבים מהספרדים. וחלילה להוציא דבת מכשול עון על רבבות אלפי ישראל, אשר כל השומע זאת תצילנה אזניו.

והנה בהיות הרב הגאון מהר"ח נ"י אב"ד דק' וואלאזין במדינתנו בשנת תקס"ג שמעו מפיו כמה נגידי מדינתנו שאינן מאנ"ש כלל וכלל שאמר בשם רבו מוכהק, הגאון המנוח החסיד ז"ל, שאין שום איסור בשחיטת סכינים מלוטשים עפ"י הדין השנוי בגמרא ופוסקים. רק אם יצא איסור מפיו ז"ל אינו אלא משום הרחקה לאנ"ש, כמו שאר הרחקות וגזרות שיצאו כשגגה מלפני השליט בשנת תקל"ב כעל אפיקורסין ממש, שהן מן המורידין, ושלא להתחתן וכו'. והכל עפ"י השמועה מפי אנשים כשרים ונאמנים בעיני כבוד תורתו.

סא

יו' . . . העולם : כתי"ק רבנו.

פתח דברי יאיר : ע"פ תהלים קיט, קל.

באסיפת המדינה בעניני הכלל ה' ירחם : אולי קשורה אסיפה זו למגורשי הכפרים הנ"ל

סי' ג"ב וסי' שלפנ"ו.

בשנת תקל"ב : השוה לעיל סי' מת. נא.

אמנם מי לנו גדול משאול בחיר ה', אשר הי' דואג אב בית דין של כל ישראל וראש סנהדרין נאמן בעיניו כדת של תורה. וגם באמת לא יצא שום דבר כזב ושקר מפי דואג, כמארז"ל שלשה אמרו אמת ונטרדו מן העולם, ואחד מהם דואג, רק בהוות לשונו כתער מלוטש עשה רמיה שיתאמת לשאול איך שאחימלך הכהן גדול הוא מכחש באמרו שלא ידע כי דוד בורח הוא, בכדי להציל נפשו ממות. וגם אנחנו לא היינו יודעים השגגה שיצאה מלפני השליט שאול המלך ע"ה בזה לולי שכתב לנו שמואל הנביא ספרו.

ועתה בגלות החל הזה, אשר אין עוד נביא אתנו ויודע עד מה, הנה ברבות השנים אחר פטירתו של הגאון החסיד המנוח ז"ל זכות תורתו עמדה לו ולכל המסתופפים בצלו שלא לשפוך עוד דמים חנם, בהגלות נגלות לעיני כל ונודע האמת ונראה בעליל שאין בנו שמץ מינות ח"ו ולא שמצא דשמצא. ואי לזאת הותרו השבטים לכא זה בזה ומתחתנים עמנו תמיד, וכמו כן נתבטלו שאר הרחקות וגזירות קלות וחמורות דשנת תקל"ב, שהיו בשגגה והעלם דבר מעיני העדה. וע"ז נאמר שגיאות מי יבין מנסתרות נקני, ואין אדם עומד על ד"ת אא"כ כו'. וגדולה מזו מצינו שגגת הוראה אפילו בסנהדרי גדולה שבלשכת הגזית ושגגת מעשה כו' שבטים שעשו על פיהם. וכתוב ונסלח לכל עדת בני ישראל כו' כי לכל העם בשגגה.

ולזאת איני מבין על מה יצא הקצף מלפני כבוד תורתם על סכינים מלוטשים משום גזירות תקל"ב, והרי נודע בשערים המצוינים בהלכה דחרמים יש להם דין נדרים, דנדרי שגגות מותרים וגם נדר שהותר מקצתו כו'.

וגם מ"ש במכתב כבוד תורתם לחוש למחלוקת גדולה וכו' איני מבין היטב, הלא כבוד תורתם יושבי על כסא ההוראה להורות

שלשה . . . העולם : מעשה תורה שלב. פרקי רבנו הקדוש פ"ג.
בהוות לשונו . . . שמואל הנביא ספרו : ש"א כב, ט"טו.
גלות החל הזה : עובדיה א, כ.
אין . . . מה : ע"פ תהלים עד, ט.
שגיאות . . . נקני : תהלים יט, יג.
אין אדם . . . אא"כ : גיטין מג, א.
שגגת הוראה . . . פיהם : ראה הוריות ד, ב.
ונסלח . . . בשגגה : שלח טו, כו.
נדרי שגגות מותרים : נדרים כה, ב.
נדר שהותר מקצתו כו' : נדרים טו, א.

לעם מצות ה' ותורתו, הם ראשי אלפי ישראל שבקהלתם, ועיני כל ישראל תלויות אליהם, דבתי רישא גופא אזיל, ואם כבוד תורתם יורו הוראה להיתר מי יהרהר אחר מדותיהם ח"ו.

וגם מ"ש כבוד תורתם שנאמר להם בשמי על שחיטה שלהם שאינה בכשרות ח"ו, חלילה חלילה לי להוציא דבה על עם ה' רבבות אלפי ישראל. ונאמן עלי אבא שבשמים, וגם יעידו עלי כל המקורבים אלי, כי אינני נזהר מעולם מכלים אפי' הם בני יומן.

ותוכן הענין בקצרה. יען כי הנה רוב השוחטים בסכינים שאינן מלוטשים המומחים משחזין הסכין להיות חדה הרבה, ואזי אינה חלקה כ"כ. ומעמם ונימוקם עמם, שאם תהא חלקה לא תהא חדה כ"כ, כנראה בחוש וכמשמעות לשון הרמב"ם ושו"ע ס"ז, ואזי קרוב לבא לידי דרסה, אם לא יוליך ויביא הרבה מאד, כמשמעות לשון הגמרא ושו"ע שם אפילו כל היום כולו כו'. ואף שכל היום כולו היא גוזמא, מ"מ משמע ודאי שצריך להוליך ולהביא הרבה מאד להנצל מחשש דרסה, ואזי אפשר לבא לידי שהיה בבהמה, כמ"ש רמ"א. לכך בחרו המומחין לעצמן דרך ישרה יותר, להשחיתה ולהעמידה חדה ולא חלקה. ואף שהיא קרובה להיות כסאסאה, הרי אמרו בגמרא מאן יהיב לן מבשרי' וכו'. ואף גם לפי משמעות לשון הרמב"ם ושו"ע (דאת"ל דמשבחת לה סכין שאינה חלקה ואפ"ה לא דמיא לסאסאה, א"כ למה הזכירו כלל והרי אינה חלקה, מאחר דלא תליא בהכי כלל, והל"ל בקצרה, שהושחזה והרי מגעתה כמגע וכו') שכל שאינה חלקה דמיא לסאסאה, ואנו אין בקיאינן כו' כמ"ש רמ"א, היינו לכתחלה לחומר בעלמא. וה"ט דחסרון בקיאות אינו כדאי לעשות ספק פגימה לאסור

דבתי . . . אזל : עירובין מא, א.

חלילה . . . יומן : השוה לקמן סי' פח "לפעמים מסובים . . . חלילה לפרוש . . . ומעודי לא נזהרתי מהכלים אף מבני יומן".

ותוכן הענין : מכאן ואילך נדפס בשו"ת רבנו סי' ז. וראה מ"ש בזה במשנת יואל ע"י מדו.

כנראה בחוש : ראה מ"ש ביגדיל תורה (נ. י.) שנה ב סי' פ וסי' קסט [בשו"ת הנדפסות ליכא תיבות אלן].

לשון הרמב"ם : הלי שחיטה פ"א הי"ז.

הגמרא : חולין לב, א.

מאן . . . מבשרי' : חולין יז, ב.

ושו"ע : [בשו"ת הנדפסות ליתא] שם ס"ה.

שכל . . . לסאסאה : בשו"ת הנדפסות — תיבות אלן לפני המוסגר.

בדיעבד משום חזקת איסור דבהמה בחייה, משום דהשו"ע והרבה מאחרונים פסקו כהרשב"א וסייעתו, דאין פגימה פוסלת אלא כשאוגרת לתוכה שום דבר דוקא, ואפי' כחוט השערה. ולזאת רחוק הדבר מאד לחוש מחמת חסרון בקיאות לפגימה גדולה כזו, ומשו"ה אינה אלא חומרא בעלמא לכתחלה.

אמנם פשט לשון בה"ג והרי"ף לא משמע הכי, וכמ"ש בפרי תואר, אלא כמשמעות לשון הרא"ש בדעת הרי"ף, דכל פגימה שהוא מרגיש בצפורן מקרי חגירת צפורן, וכמ"ש הרא"ה דחגירה היא מלשון ויחגרו ממסגרותם, שהוא לשון דילוג ולא לשון חגורה כפי' הרשב"א. וכ"ד רש"ל ביש"ש, שהשמיט בהעתקתו לשון הרשב"א דעכ"פ בעינן שתהא אוגרת שום דבר. ואפשר וקרוב לומר שכ"ד הט"ז שהעתיק לשון רש"ל, וכמ"ש בפרי מגדים ע"ש דס"ל כפי' הפרי תואר בהרא"ש ורמב"ם.

ודמיה לסאסאה לפ"ד הפרי תואר היינו שאינו מרגיש שום פגימה אפי' כל דהוא, אלא שאינה חלקה מחמת חידודה ביותר, וכמ"ש הרמב"ם וכגי' הרי"ף והרא"ש סכינא חריפא דדמיה כו', ולא כמ"ש הרשב"א וסייעתו שהיא פגימה קטנה ביותר שאינה אוגרת שום דבר לתוכה. והלכך לפי דעת הפרי תואר והפ"מ בדעת בה"ג ורי"ף ורמב"ם ורא"ש, את"ל שאין אנו בקיאים בדמיה לסאסאה כמ"ש רמ"א, יש לחוש לספק איסור דאורייתא מחמת חסרון בקיאות (ורמ"א קאי בשיטת הב"י בש"ע) וצ"ל הסכין חלקה לגמרי.

והרבה מאחרונים : ראה שו"ע רבנו סי"ח סק"ג וקו"א סק"ג.
 רשב"א : תה"א הובא בב"י שם ד"ה ומ"ש רבנו בשם הרמב"ם [בשו"ת הגדפסות נוסף „בדעת הרי"ף" (פ"ק דחולין)].
 בפרי תואר . . . הרא"ש : בפר"ת סי"ח סק"ג פי' בהרא"ש (כהרא"ה, ופי' בשניהם) שמחמיר מהרשב"א וס"ל דלא בעינן אוגרת שום דבר, רק שהוא מרגיש בצפורן. ובקו"א הנ"ל הביא פי' הפר"ח שם סק"ה בהרא"ש (שגם הוא פי' בהרא"ש כהרא"ה, אלא שפי' בשניהם שס"ל כהרשב"א דבעינן אוגרת כ"ש, אפי' כחוט השערה. ורבנו חלק שם על פי' הפר"ח בהרא"ש, והוכיח כפי' הטור בהרא"ש, דמיקל מהרשב"א, וס"ל דבעינן חגירת צפורן דוקא. וכתב ע"ז בשו"ת צ"צ חיו"ד סס"י טז „דבתשו"י [שלפנינו] לא נתכוין [רבנו לחלוק לגמרי על מ"ש בשו"ע] אלא שיש טוב טעם למנהג סכינים המלוטשים, אבל לא שמעכב לדינא ממש". וראה גם מ"ש הצ"צ בשעה"מ סי' סג. חי' על הש"ס קסב, ד. פס"ד מב, א.

הרא"ה : בדק הבית שם.

ביש"ש : פ"ק דחולין סי' לח.

הט"ז . . . בפרי מגדים : סי' יח סק"ב.

וזהו דבר הקשה להיות חלקה וגם חדה להנצל מספק שהייה בבהמה, אם לא בסכין מלוטשת. ואף גם שימצאו שוחטים אומנים שיוכלו להשחיו אף סכין שאינה מלוטשת להיות חדה וחלקה, אך לאו כ"ע גמירי אומנות זו. וגם כדי להשחיו בן הסכין נצרך שהות מרובה, ואין כל העתים שוות להשוחט, משא"כ במלוטשים קל הדבר להאומנים בלי שהות מרובה כלל.

וממוצא דבר נשמע כי חלילה לנו להוציא דבה על מדינות המקילין בזה וסומכים על הפוסקים המקילין בשיעור פגימה, וגם חלילה לכם להקפיד על מדינות המחמירין וחוששים לדעת פוסקים המחמירין בשיעור פגימה. וכה"ג מצינו כמה הלכות שנחלקו בהם הפוסקים ראשונים או אחרונים, ובדורות שלפנינו נהגו אבות אבותינו כדעת המקילין, ובדורות הללו רבו כמו רבו הנוהגים להחמיר, כמו חדש ותפלת ערבית בזמנה וכה"ג טובא.

והכל הולך אחר החיתום, להתום ולסיים בשלום, כי אני שלום. ונכון יהיה לבם הטהור בטוח אשר כעת לא יתעורר שום ריב ומדון מאנ"ש שבמחניכם הטהור כמו בימים הראשונים ח"ו. יען כי בימים ההם היה להם לראש איש חכם בעיניו הידוע, אשר לא אבה שמוע לי, באמרו שהוא חכם יותר ממני. והגם שהיה אומר שעושה הכל ע"פ ציווי, הנה כל שקר שאין אמת בתחלתו כו'.

ובאמת בתחלת קיץ תקנ"ח הסכלתי עשות, כי היתה ידי עמו שיתאמץ להציל עשוקים ונרדפים בהכאות ושמתות ושאר רדיפות מלאות. אמנם לאחר שהוציא לאור משפטם להצילם מיד רודפיהם שלחתי אליו אחר חג השבועות מיד כמה בקשות ואזהרות שלא יחזיק עוד במחלוקת לש"ש, ולא לעשות מנין בפ"ע. ומכ"ש שלא להנקם ח"ו מהרודפים בשום מלשינות בעולם, הם מלהזכיר, ובפרט במלשינות דווידו אחז בשרי פלצות ממש. וגם בשובי בשלום מפ"ב בחורף תקנ"ט שלחתי אליו ב' אנשים מיודעיו ומכיריו להשיבו מדרכים האלה, ונתעכבו

אם לא בסכין מלוטשת: ראה שארית יהודה הוספות סי' לט.

כל שקר . . . בתחלתו: רש"י שלח יג, כז. וראה סוטה לה, א. זח"א ב, ב.

ולא לעשות מנין בפ"ע: השוה לעיל סי' ב, ובמקורות והערות שם.

במלשינות דווידו: ראה אגרות בעה"ת סי' קטז הערה 10. חסידים ומתנגדים ע' 225.

אצלו עד אחר הפסח, ולא שת לכו לדבריי אשר שמתי בפיהם, וגם במכתב מרורות ובקשות עצומות.

אמנם כעת כל אנ"ש שבמחניכם הטהור יהיו בודאי נכנעים לכבוד הרוזנים ראשי אלפי ישראל, המנהיגים אשר להם נתן העוז והממשלה לחזוק דת תה"ק מאדונינו הקיר"ה, ולא יהיו להם למורת רוח ח"ו לילך כנגדם בגדולות כימים הראשונים ח"ו, הם מלהזכיר.

וגם מובטחני בחסדם וטובם של הרוזנים הנ"ל שיתנהגו עמהם במדת הרחמים, היא מדת השלום, ואחריהם כל ישרי לב, וכל העם יהיה שלום הכל שלום.

כ"ד המבקש שלו' ד"ש

שניאור זלמן באמ"ו מ"ו ברוך זללה"ה

בקשתי ממוהר"ר ליב קראז ושאר לומדים דאנ"ש שיעיינו היטב בגמרא ופוסקים הנ"ל מעל"ד בכדי שידעו להשיב.

סב

[תק"ע — תקע"ב ?]

ה' ישפות שלום וחיים טובים וארוכים לרב רחמאי ורב חביבי ה"ה הרב הגדול המפורסם חסידא ופרישא כק"ש מו' ישראל נ"י ורוב שלום עד בלי ירח ולכב"ב שוי"ר.

אה' ידידי הקשה לשאול ממני לחוות דעי מרחוק למסור מעות אה"ק תובב"א לאיש אשר לא ידעתיו מתמול שלשום ומה גם אשר הוא מהבטלנים יושבי בה"מ אשר לא ידע להזהר בדרך הקשה כזו, מדינות שונות וחולפות בנימוסיהם, ונצרך זהירות רבה מאד מאד והתחכמות עצומה.

במכתב : לא הגיע לידינו.

כ"ד . . . זללה"ה : כתי"ק רבנו.

בקשתי . . . להשיב : זה כתוב ע"ג המעטפה.

סב

ישראל : מפיקוב, בן הרלוי"צ מברדיטשוב (ראה מקורות והערות).
ולכב"ב שוי"ר : = ולכל בני ביתו שלום וישע רב.

ערוך השולחן יורה דעה סימן יח סעיף יז

ואמת שבילדותנו שמענו וכן ראינו בספרים שבערך שני דורות מקודם היתה מחלוקת גדולה בין חכמי ישראל בדבר העמדת הסכין שאלו היו מעמידים את חוד הסכין דק וחד למאד ואלו היו מעמידים עב קצת וחלק למאד ולא היה חד הרבה ושני הצדדים העמידו דבריהם שיעקר הבדיקה צריך להיות כן ויש שהיו פורשים מאכילת בשר לפי העמדת צד שכנגדם ובאמת מדינא אין לפסול לא העמדת אלו ולא העמדת אלו ושניהם דברי אלהים חיים המה כאשר נצטוינו מפי משה רבינו עליו השלום מפי הגבורה האמנם עכשיו אין שום הפרש בין מדינה למדינה וכל השוחטים שבכל המדינות העמדתם שוה בעיקר החדוד והחליקה:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות שחיטה סימן כג סעיף ו

שחט עוף ושהה בו ואינו יודע אם ניקב הושט, חוזר ושוחט הקנה לבדו במקום אחר ומניחו עד שימות, והופך הוושט ובודקו מבפנים אם לא נמצא בו טיפת דם, בידוע שלא ניקב וכשרה. הגה: והמנהג להטריף הכל אפילו לא שהה רק במיעוט קמא דקנה (מהרי"ו); ואסור למוכרו לאינו יהודי כך, אלא ימיתנו ואח"כ ימכרנו לאינו יהודי (הגהות סמ"ק ומרדכי), משום דאנן לא בקיאינן בבדיקת הוושט וחיישינן לנקיבת הוושט (אגור); ומטעם זה אם תלש הנוצות מן העוף ויצא דם, או חתך העור בבהמה ויצא דם ממנה יש להטריף, דחיישינן לנקיבת הוושט (מהרי"ו ומהר"ם פדו"ה סימן פ"ג וכ"ה בשחיטת האחרונים); אבל אם לא יצא דם ולא חתך כל העור, יש להכשיר ע"י שישחוט למעלה או למטה ולבדוק נגד מקום החתך (דלא כמהרי"ק שורש ל"ד). **ולכן יש ליזהר שלא למרוט הנוצות, אם יוכל לשחוט בלא זה (א"ז).**

דרכי משה הקצר יורה דעה סימן כג ס"ק ז

כתב באור זרוע בהלכות שחיטה (ח"א סי' שפו) השוחט עוף אפילו בחול לא ימרוט הנוצה מן הצואר אם אפשר לו לשחוט בלא מריטה משום צער בעלי חיים עכ"ל ועיין לקמן בדיני חלדה (סי' כד ארוך אות ו):

אגרות שפירין (מכתב מבעל דרכי תשובה) מכתב קל"ה

קל"ה

ב"ה,

כן בא לפני הרבני המופלג וזח"ס מ' **צבי יעקב הכהן** נ"י מדפיס דפה אשר מעלה על מזבח דפוסו (א) ס' **שמלה חדשה** הפנים לבדו בתבנית קטן למען יהיו ביד השו"ב לישארו בחיקו בלכתו בדרך ובשכבו ובקומו לחזור בו כאשר

ביקשוהו ועוררוהו להפיק בזה רצון כמה שו"ב יראי ה' (כי עם התב"ש והככור שור קשה המשא לישאהו תמיד עמו מגודל כמותו) והנה מה זה צריך הסכמה עכ"ז נתתי מקום לבקשתו ואמינא בזה לפעלא טבא יאשר חילי. יען כי בעו"ה בדורותינו בכמה גלילות נפרץ הדבר במילואו בהשו"ב אשר עזבו מקור מים חיים וחצבו להם בארות, בארות נשברים ומקלם יגיד להם בהקילם לעצמם בלימודי שאר ס' קיצורי האחרונים ולא עליהם תלונתי כ"כ כמו על הרבנים אשר יתנו להם כתב קבלה גם אם לא ידעו ולא יבינו כלל בס' שמלה חדשה וגם על הרבנים שהמה תחת דגלם שישגיחו שילמדו רק בס' שמ"ח.

ושמעתי מאמ"ו הקדוש זצלה"ה בשם אביו הקדוש זצלה"ה שמקובל מהצדיקים תלמידי בעש"ט זי"ע אשר לשון השמ"ח מסוגל לשו"ב לזכך נפשו ושלא יארע תקלה על ידו כמו לשון הזוה"ק, וגם השו"ב אשר רגיל על לשונו הסה"ק שמלה חדשה אז בעת זבחו זבח יעמוד לו כח קדושת רבינו בעל שמ"ח להצילו ממכשול ח"ו. על כן דבר טוב ומתוקן הוא שיוכל לישאהו בחיקו אתו ובו יהגה יומם ולילה, על כן כל שו"ב יקח ברכה אל ביתו. והפוך ב"י ומיני' לא תזיע. ושקידתך בו אל נא תמניע.

Rabbi Shain

שולחן ערוך יורה דעה הלכות טריפות סימן לט סעיף יג

יש מי שאומר שהבודק יכניס ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידים, ואם נתפרקה שום סרכא כשמכניס הבודק ידו, מוציא הריאה לחוץ ובודקה, אם היא סרכא ימצא ראשה בריאה או בדופן; ואם לאו, ירא היא וכשרה; ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבודק כשר וירא את ה' מרבים.

הגה: ויש מתירין למשמש בסרכות ולמעך בהם, ואומרים שסרכא אם ימעך אדם בה כל היום לא תנתק ולכן כל מקום שיתמעך תולין להקל; ואומרים שאינו סרכא אלא ריר בעלמא (מהרי"ו וכל בו), ואף ע"פ שהוא קולא גדולה כבר נהגו כל בני מדינות אלו ואין למחות בידם מאחר שיש להם על מה שיסמוכו; ומכל מקום צריך להיות הבודק ירא אלהים שיודע לזיזהר למעך בנחת שלא ינתק בכח. ויש מקומות שאין נוהגין למעך ולמשמש בסרכות הורדא אם נסרכה למקום אחר, וכל מקום שתסרך טריפה (כך שמע וכן נראה מלשון הר"ד נ' חייא שבב"י); ויש מקומות שנהגו להקל גם בזה, ולי נראה כסברא הראשונה שלא למעך בורדא ובכל סרכות שהם שלא כסדרן, מאחר שסרכא שלא כסדרן טריפה מוזכר בגמרא ואין חולק עליו, אין לסמוך אדברי מקילין בענין המעוך והמשמושים (וכ"מ מלשון מהרי"ו שאין חלוק); אבל המנהג בעירנו למשמש ולמעך בכל הסרכות, ואין חילוק בין סרכא לסרכא; ונכון לחוש למה שכתבתי, אם לא בהפסד מרובה. עוד נהגו בעירנו להטריף כל סרכות גדיים וטלאים (מצא כתוב) ועגלים הרכים, ולא למעך בהם כלל, כי יש קבלה בזה להטריף כי הסרכא עדיין רכה ומתנתקת על ידי מיעוך.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן כב

בענין הכאה על הראש אחר השחיטה אם יש חשש מבליע דם באברים.

ה' מנ"א תשי"ח. מע"כ ידידי הרבנים הגאונים המפורסמים כש"ת גיסי מהרי"א שמואל שליט"א ומהרא"ל שור שליט"א.

בדבר מה שמכין על הראש של בהמה גסה אחר השחיטה כשלשים רגעים שכבר יצאו הרבה דמים ונבדקו הרבה אחר זה ומצאו בהרבה שלא נחבס כלל הגולגולת ולא נסדק ויש גם אלו שנעשה בהם כעין סדק במקום אחד והמוח בכולן לא נראה שום רושם, אם יש לחוש בזה משום מבליע דם באברים.

הנה לע"ד אין בזה שום חשש אף אם היה נחבס מזה הגולגולת והיה נראה רושם במוח דלכל השיטות הוא מותר אם לא שנגבב חומרות חומרות למינקט חומרא דמר וחומרא דמר שאף בדאורייתא לא מצינו שנחמיר בכה"ג.

(א) שיטת הרי"ף והרא"ש והטור והמחבר בסי' ס"ז סעי' ג' שכל האיסור אף בשבירת מפרקת שבגמ' חולין דף קי"ג שהוא אסור מצד ספק בעיא דלא איפשיטא שהיא לחומרא הוא רק מלאכול אומצא בלא מליחה וכן הוא שיטת הרמב"ן והרשב"א בחדושי ובתורת הבית והר"ן כדהביא הב"י והרגמ"ה הובא באו"ז סוף הלכות מליחה ובהג"ה שבמרדכי פ"ב ורמז עליו בהג"א עיין שם. ובודאי שלא חמירי שאר קירובי מיתה מדין המפורש בשבירת המפרקת.

(ב) דאף לגירסת רש"י שמליחה לא מהני סובר הש"ך בסק"ו דחתיכה ומליחה מהני. וכן מפורש בהגר"א סק"ו עיין שם. וממילא כיון שחותכין את הבהמה לכמה חתיכות בבית המטבחים שהוא קודם המליחה וכל קצב חותך עוד החתיכות לחתיכות קטנות ולא נמצא אף אבר אחד שלם א"כ ליכא שום איסור אף בשבירת המפרקת וכ"ש בשאר קירובי מיתה.

ומה שהקשו רעק"א והפמ"ג בש"ד דאיך כתבו שמותר בחתיכה ומליחה משום דלא גרע מנצרר הדם הא ודאי גרע לענין צלי, דבנצרר הדם לא בעי חתיכה ומליחה ובשובר מפרקתה בעי אף לצלי חתיכה ומליחה, נראה דסברי דיש גם במליחה מה שאין בצליה דאף שצליה יותר מפליט ממלח כדהוכיחו התוס' בפסחים דף ע"ד מכבד, הוא דבמקום שמפליט ע"י אש הוא מפליט כל הדם אף שהוא הרבה כמו בכבד ובנצרר הדם וכדומה ואף בלא חתיכה אף שמלח לא מפליט כולו בכבד שאיכא רוב דם כדאיתא בתוס' חולין דף ק"י להע"ל, וכן הוא בנצרר הדם כשלא חתיכה אבל היכא דנבלע הדם ביותר מכפי דרך הדם להיות גרע ע"י אש מע"י מלח, דאש יש בו גם כח להצמית כדחזינן מהא דאוסר רבינא באומצא דאסמיק דאנחה אגומרי, רק שמ"מ מתיר ר' אחא ואיפסק כן משום דכח השאיבה שיש באש גדול מכח הצמיחה שבו. ופשוט שזהו טעם רש"י שמצריך מליחה קצת גם לצלי שהקשו התוס' פסחים דף ע"ד מה מועלת מליחה מועטת לצלי, דהוא כדי לסלק כח הצמיתה ויוכל כח השאיבה לשאוב. ואף התוס' שלא מצרכי מליחה כלל לצלי משום דסברי דבעצם כח השאיבה גדול מהצמיתה אף בלא מלח. ולכן כשהדם בלוע בהאברים יותר, מקדים כח הצמיתה לשלוט בהבשר ושוב אין בכח השאיבה לשאוב. אבל מליחה שאין בו כח להצמית אלא לשאוב ולהוציא דם, אף כשהדם בלוע יותר נמי הוא שואב ומוציא כיון דאין מה שיעכבנו. ודין זה מצינו לפי התוס' והר"ן בבשר שנחתך קודם שתצא נפשה דצלי לא מכשיר ומליחה מכשרת.

וזהו שבעי בגמ' בשובר מפרקת דאם מבליע דם באברים ביותר יש בזה שני חסרונות, אחד דלא יצא ע"י צלי מצד שיקדים כח הצמיתה. ועוד דהוא כאומצא דאסמיק כיון שמתקבצים דמים שנפרשו ממקום למקום ולא יועיל גם ע"י מליחה. ולכן כתבו שפיר הש"ך והגר"א דע"י חתיכה מועילה המליחה דלא גרע מנצרר הדם ממש וכ"ש הכא שלא ברור שהוא כנצרר הדם שהוא בעיא דלא איפשיטא. ומה שגרע מנצרר הדם לענין צלי הוא מטעם חסרון האחר דיקדים כח הצמיתה שלא שייך במליחה.

אך לטעם זה היה לן לחוש שמא יאכלו צלי שלזה לא מועילה החתיכה, אבל עיין בתב"ש סי' כ"ג ס"ק י"ב דמליחה קצת שאנו מולחין לצלי מהני ליה עם הצליה כמליחה יפה לקדרה. ולשמא יצלו בלא מליחה כלל שלא כנוהגין ודאי אין לחוש. והכו"פ סובר דלצלי א"צ מליחה עיין שם בפלתי סק"ב ובכרתי ק"ה.

(ג) שיטת הג"א שהביא הט"ז סק"ב שדוקא בשובר המפרקת שמחמת יסורי שבירה אין בו כח להתאנח ולהוציא הדם אבל חותך לא אסור, ומפורש בט"ז שלפ"ז כל קירובי מיתה מותר ופליג על שבולי לקט שאוסר בתחיבת סכין בלבה. והט"ז רצה לומר שכן סובר גם רש"י והב"ח כתב בסי' כ"ד בשם מרדכי הארוך בפירוש דאף לרש"י דוקא שובר אבל חותך בסכין שרי. וכן מוכרח למה שאיתא ברש"י דף ל"ב דמוטב שיכה על הצואר בסכין וכן הוכיח מזה הב"ח בסי' ס"ז עיין שם וא"כ כ"ש שאר קירובי מיתה כמו הכאה על הראש שמותר. ומשמע שכן סובר גם הט"ז לרש"י אף אליבא דמסקנתו לתרץ להרמ"א שאיירי ביצא הדם, דלכן כתב ונראה דרש"י סבירא ליה ולא כתב ואין לומר דרש"י ס"ל דדוקא בשובר מפרקת משום דעכ"פ יקשה להרמ"א אלא נראה דלעיל מיירי שכבר יצא הדם, משמע משום דלרש"י נשאר הט"ז בתירוצו דסובר דדוקא שובר מפרקת ורק להרמ"א שפסק הא דשב"ל הוצרך לתרץ דלעיל מיירי שיצא הדם. משום שלא היה יכול לתרץ כן גם לרש"י דאם היה סובר דחותך הוא כשובר המפרקת לא היה לו לרש"י לומר שיכה בסכין אלא סתם שישבור הצואר ומה לנו באיזה דבר ישבור אם בידו או בסכין אלא ודאי דהוא משום דאיירי אף קודם שיצא הדם ואסור בשובר לכן כתב שיכה בסכין שהוא נחשב אף אם הוא בדרך התזה כחותך כדאיתא בתב"ש סי' כ"ג ס"ק י"ב בשם הסמ"ק ולכן נשאר הט"ז לרש"י בתירוצו הראשון.

(ד) שיטת הש"ך סק"ט דאף שאוסר הרמ"א לתחוב סכין בלבה כהשב"ל ניחא מה שמתיר להכותה על ראשה לקרב מיתתה משום דאפשר דאין הדמים נגררין כ"כ אחר הראש. והתב"ש נמי סובר כן מטעם אחר שכתב שם בסק"י משום דאינהו היו בקיאי וידעי דתחיבת סכין בלבה כאיב לה כמו שבירת מפרקת ואין לנו אלא מה שהזכירו אבל הכאה על הראש דהתיר רש"י בהדיא שפיר דמי.

(ה) שיטת הט"ז שכתב דונהגו להחמיר לחותכו ולמולחו אף לצלי אין מקומו בסעי' ג' על דין דשובר מפרקתה אלא בסעי' ד' על נצרר הדם מחמת מכה, שלכן כתב הפמ"ג דלהט"ז אף בשובר מפרקתה שרי לצלי ולקדרה כפסק המחבר דרק לאומצא בלא מליחה אסור. ותיבות אלא מחמת מנהג המוקפים שבפמ"ג כוונתו על מה שנוהגין למלוח קצת גם לצלי שכתב הרמ"א בסי' ע"ו סעי' ב'. ומה שכתב הרמ"א שיש לזיזהר לכתחלה לשבור מפרקת הבהמה או לתחוב סכין בלבה צריך לומר שהוא רק משום חשש שמא יאכל אחד באומצא, שזה ליכא בזמננו כדאיתא בתב"ש ס"ק י"ב דהאידינא אין דרך בנ"א לאכול חי כלל.

ונמצא שאין אף אחד שאוסר אלא כשנגבב חומרות למינקט חומרא דמר וחומרא דמר ולעשות שיטה חדשה, דנימא דכוונת רש"י לאסור אף בחתיכה ומליחה וצלי כדמצינו רק הפר"ח שסובר כן אליבא דרש"י.

שאף שהפמ"ג מפרש כן גם להט"ז לא מוכרח כלל, דמה שכתב הט"ז שלא נכון כלל מה שרבים מתרצים דמש"כ רש"י שמוטב שיכנה הוא שעדיף ממה שישחוט ויהיה שהיה במיעוט בתרא נראה פשוט דאינו מטעם דסובר דלרש"י ליכא תקנתא כדמפרש הפמ"ג אלא מטעם דלא נראה להט"ז שרש"י יכתוב לעצה דבר שאסור לעשות דכי יש הכרח לעשות איזה דבר שיתירו לו לעשות אף באיסור שיאמר שמוטב לו לעשות איסור הקל מלעשות שהיה במיעוט בתרא שהוא איסור יותר חמור. וגם הא בכלל לא שייך לשון זה דבשהיה במיעוט בתרא אין זה עצה כלל אף אם נתיר לעשות איסורין דהא אסורה מספק הבעיא לאכילה, ולהכות על הראש והצואר תהיה מותרת ע"י חתיכה ומליחה ורק שאסור לעשות כן שמא ישכח מלחתוך ונמצא שאם שייך להתיר לא אפשר כלל להתיר שהיה ואין שייך לשון מוטב ותמוה תירוץ זה ולכן כתב הט"ז דאין זה נכון כלל. אבל אפשר שגם הוא סובר דמותר ע"י חתיכה ומליחה לרש"י. ונמצא שרק הפר"ח סובר כן בדעת רש"י, ובב"ח משמע שסובר כן לבעל העיטור. ואף שלדידהו הא אין סובר כן הרמ"א ופוסקין כהרמ"א שמותר ע"י חתיכה ומליחה, ולהכו"פ ע"י צלי לא בעי מליחה, ולהט"ז מותר גם בלא חתיכה ככל בשר כדסובר המחבר שלא פליג עליה הרמ"א מ"מ ניחוש לשיטתם רק במה שמחמרי לרש"י ולא כדסברי אינהו לדינא. וגם ניחוש לחומרת השב"ל שגם תחיבת סכין בלבה אסור כשבירת המפרקת אף שלא סבר זה רש"י להט"ז והב"ח והביא כן ממדכי הארוך והכריח כן, שננקוט כרש"י רק במה שמחמיר. ונחמיר עוד יותר שגם הכאה על ראשו וכל קירוב מיתה אסור נגד רוב הראשונים, ונגד הש"ך והתב"ש שאף להשב"ל מתירין בהכאה בראש. וכל זה נגבב חומרות בספק איסור דרבנן למינקט רק חומרא דמר וחומרא דמר מה שאף באיסור דאורייתא לא מצינו שיחמירו בכזה. וכ"ש שהרמ"א בעצמו כתב רק שיש ליזהר לכתחלה ובד"מ בשם בנימין זאב כתב בפירוש ומיהו אין הבשר נאסר בכך שודאי אין מקום לחוש ולאסור נגד כל הפוסקים.

ועיין בש"ע הגר"ז סי' כ"ג ס"ק י"ז שמפורש שאין להחמיר בשאר קירובי מיתה אלא שלא לאכול חי בלא מליחה ובשבירת מפרקת יש לחוש לכתחלה לאסור אפילו בחתיכה ומליחה וכוונתו בלכתחלה היינו שלא במקום הפסד. וג"כ הוא חומרא גדולה באיסור ספק דרבנן, אבל יותר מזה אין מקום כלל להחמיר.

ובהא דידן אף אם ננקוט חומרא דמר וחומרא דמר ונאסור בשבירת מפרקת ואף בכל קירוב מיתה את הבשר לגמרי, נמי הא הוא רק בקירוב מיתה שהוא בהכאה המטרפת כגון שנחבסה הגולגולת ע"י זה או שניקב המוח אבל כשלא נעשה שום רושם במוח וגם בגולגולת לא שייך לאסור כלל דאין בזה קירוב מיתה ונמצא שאף באלו שנעשה מזה כעין סדק במקום אחד שהוא רק ספק אם נחבסה עיין בתב"ש סי' ל' סק"א וא"כ יש עוד ספק אם היה בזה קירוב מיתה כלל. ועיין בדרכי תשובה סק"ב שבמקום ספק אי הוי רוב גובהה או רוב היקפה יש להקל בזה מצד ספק שמא אין זה נחבסה וכפי השערתי באלו שבדקתי ומצאתי כעין סדק לא היה רוב כלל ונמצא שבהכאה שעושין הוא ספק רחוק שיהיה מזה קירוב מיתה שיהיה שייך לחשוש.

ולכן למעשה איני רואה בזה שום חשש ואם יש לבעלי המטבחים צורך לעשות כן יש להתיר. ידידכם מוקירכם, משה פיינשטיין.

מרדכי ריש מסכת חולין רמז תקעא

כתב רבינו ברוך ראיתי כתוב בהלכות שחיטה שהביא רבי אלדד בן מחלי הבא מעשרת השבטים אמר יהושע מפי משה מפי הגבורה כל הזבח לה' ואינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו וכו' עד דאמר יהושע כל טבח שישחוט שחיטה שאינה הגונה בין בבהמה או חיה או עוף פגול הוא לא יאכל ולא ישחוט עד שיפנה אל הקדש למקום תפלה ואם ישחוט בלא ברכה פגול הוא ואם ישחוט ערום פגול ואם שכור פגול ואם שחט ולא היה עליו סודר [*פי' על ראשן] פגול **ואם לא הורחץ משכבת זרע ושכח ושחט פגול**. אבל אסור לשחוט בימי אבלו והשחיטה אסורה מיד אשה מיד סריס מיד זקן לאחר שעברו עליו פ' שנה ומנער עד שימלא י"ח שנה ע"כ: **וחומרא בעלמא הוא כל אלה הדברים ולא נהיגינן כותיה.**

בית יוסף יורה דעה סימן א

כתוב בספר מחזיק הבדק בשם רב עמרם גאון שכל טבח שאינו יודע הלכות בדיקה אסור לאכול מבדיקתו וכל שאינו מאכיל לאחרים אינו מותר להאכיל את עצמו ויש לנו להכותם ולהלקותם ולנדותם כל אותם השוחטים או הבודקים לעצמם עד שיקבלו עליהם שלא לעשות עוד עד **שיהיו בקיאים בכ"ד ספרי הקודש ובתלמוד בכמה פרקים ויודעים הלכות שחיטה וגם אם בקיאים בסירכות התלויות בריאה בלבד אסור לאכול משחיטתן ובדיקתן עד שיהיו בקיאים בכל הטרפות שמנו חז"ל. וכתוב עוד שם שהבא לבדוק צריך להיות בקי בשבעים טרפיות** שאם לא כן שמא יבואו לידו והוא לא ידע ואשם ונשא עונו מפני שהוא מאכיל טרפות לישראל עכ"ל.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן צב

בענין עגלים שמפטמין אותם באופן שבשרם יקבל מראה לבן .

ובדבר העגלים שנתחדש זה לא כבר שמפטמין אותן כל עגל במקום מיוחד לבד צר מאד שאין להם מקום אף לילך איזה פסיעות, ואין מאכילין אותן כלום ממאכלי בהמות הראוים לעגלים ולא טעמו חלב אמם כלל, אלא מפטמין אותן במשקין שמנים מאד שאין הבהמות נהנים מזה, להיפוך מהמבואר בבכורות ריש דף ל"ט מותר ודאי מעלי ליה וכו'. וגם נעשים חולים מזה וצריכים למיני רפואות, וכפי שאומרים שוחטים מובהקים לא נכשרו מהם אלא ט"ו עגלים ממאה, ולשוחטים המקילים הוא ערך מ"ד או מ"ה עגלים כשרים למאה, והכל מודים שרובן טרפות היפוך מחזקת בהמות שהן כשרות, ומשמע שהוא רק מטרפות הריאה שרואין זה השוחטים מדין בדיקת הריאה, אבל אפשר איכא עוד טרפות בבני מעים, שפשוט שצריך נמי לבדוקם שמסתבר שיש לחוש לזה מאד. שלכן מהראוי היה לאסור מלעשות זה ובעלי נפש אין להו לאכול כלל מעגלים כאלו אף אם יבדקו גם הבני מעים. והבדיקה בבני מעים אינו מנקבים ובועות שנעשים מנקבים אלא משינוי מראה דהבני מעים ומבועות שנעשים ע"י חלישותן, ובלא בדיקת הבני מעים אין להכשירם .

והנה לאלו שעושין זה איכא ודאי איסור דצער בע"ח דאף שהותר לצורך האדם הוא כשאיכא צורך, כהא דלשוחטם לאכילה ולעבוד בהם לחרישה ולהובלת משאות וכדומה. אבל לא לצערם בעלמא שזה אסור אף אם יהיה לאחד הרוחה בזה, כגון שנכרי אחד רוצה להרוג או לחבול באיזו בהמה שכעס עליה שודאי אסור אף שמשלם לו שכר בעד מעשה הרע הזה דלהרוחה שמותר הוא לאכילה אף של אחרים ואף של נכרים, אבל להרוג ולחבול בשביל הרצון דאיזה רשע אחד אסור אף שהוא עושה להרוחה דיליה, מחמת שמשלם לו בעד האכזריות שאמר לו לעשות, דבשביל מה שאירע לאחד שיש לו הרוחה מהריגת וחבלת בע"ח אסור אף שהוא להרוחה לצורך האדם אלא דוקא בדבר שדרכן דאינשי בכך. ומהאי טעמא אסור לאחד שמצטער מאד על מיתת אביו להכות את בהמתו מאיסור דצער בע"ח ואף לא לשרוף ולאבד לכבוד אביו שום דבר אף שהוא מכבד את

אביו הרבה והצער אצלו גדול מאד והחבלה בבהמתו ובאבוד ושרפת כליו ישכך חמתו וצערו מזה כדמצינו ברש"י שבת דף ק"ה: שפי' על קורע בחמתו דנחשב מתקן משום דקעביד נחת רוח ליצרו שהוא משום שמשכך את חמתו, ומ"מ אסור כדאיתא שם משום דאין זה מצורכי האדם שהותר לצער בע"ח אף כשלא מזיקן והורגן ממש, וכן אין זה מצורכי האדם לעשות לשכך יצרו וחמתו בשרפת ואבוד חפצים וכלים, ונחשב זה השחתה בעלמא שלא לצורך הנאת האדם ורפואתו וכדומה שהאדם רשאי לעשות בחפציו. עכ"פ חזינן שלא כל דבר רשאי האדם לעשות בבהמות שמצער אותם אף שהוא להרויח מזה, אלא דבר שהוא הנאת האדם ממש כשחיתת הבהמות לאכילה ולעבוד בהם וכדומה. וכן היה מותר לזנום בדברים שיותר טוב להמתיק את בשרו ולהשמין את בשרו באופן שהאינשי שיאכלו את בשרו יהנו יותר מכפי שהיתה אוכלת שחת. אבל לא בדבר שהוא רק לרמות ולהטעות את האינשי שיאכילום בדבר שגם לאינשי אינו כלום ורק לרמותם להאינשי שמזה שיראו מראה הבשר שהוא לבן ולא במראה אודם קצת שיטעו מזה שהוא בשר טוב יותר לבריאות ולהנאה וישלמו בשביל זה יותר. אף שליפות האוכלין אף שאין שום תועלת מזה בעצם היה מותר מדין אונאה כשיכירו האמת שאינו אלא יפוי בעלמא, וכשיטעו מזה לומר שהוא בשר משובח וטוב יותר להנאה ולבריאות וכדומה יהיה אסור מדין אונאה כמפורש בב"מ דף ס: אף כשלא יעלו יותר, אבל עשו זה כדי למשוך את הקונים לחנותו, שא"כ היה שייך להתיר באם יודיעו שאין בשר לבן זה יותר טוב ומשובח אלא שהוא יפה יותר שג"כ היו רוצים בבשר זה שהוא יפה יותר לקנות. מ"מ אסור לצער את הבהמה להאכילה דברים שאין לה הנאה מהן שהיא מצטערת באכילה, וגם הם נחלות מזה וסובלין יסורין מהחולי, שבשביל הנאה זו דיכול לרמות האינשי אסור לעשות כן מאיסור צער בע"ח מדאורייתא שלא הותר זה להאינשי לצר בע"ח.

To see the discussion of צומת הגידין [click here](#)

שולחן ערוך יורה דעה הלכות טריפות סימן לט סעיף יג

יש מי שאומר שהבודק יכניס ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידיים, ואם נתפרקה שום סרכא כשמכניס הבודק ידו, מוציא הריאה לחוץ ובודקה, אם היא סרכא ימצא ראשה בריאה או בדופן; ואם לאו, רירא היא וכשרה; ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבודק כשר וירא את ה' מרבים.

הגה: ויש מתירין למשמש בסרכות ולמעך בהם, ואומרים שסרכא אם ימעך אדם בה כל היום לא תנתק ולכן כל מקום שיתמעך תולין להקל; ואומרים שאינו סרכא ריר בעלמא (מהרי"ו וכל בו), ואף ע"פ שהוא קולא גדולה כבר נהגו כל בני מדינות אלו ואין למחות בידם מאחר שיש להם על מה שיסמוכו; ומכל מקום צריך להיות הבודק ירא אלהים שיודע ליזהר למעך בנחת שלא ינתק בכח. ויש מקומות שאין נוהגין למעך ולמשמש בסרכות הורדא אם נסרכה למקום אחר, וכל מקום שתסרך טריפה (כך שמע וכן נראה מלשון הר"ד ן' חייא שבב"י); ויש מקומות

שנהגו להקל גם בזה, ולי נראה כסברא הראשונה שלא למעך בורדא ובכל סרכות שהם שלא כסדרן, מאחר שסרכא שלא כסדרן טריפה מוזכר בגמרא ואין חולק עליו, אין לסמוך אדברי מקילין בענין המעוך והמשמושים (וכ"מ מלשון מהרי"ו שאין חלוק); אבל המנהג בעירנו למשמש ולמעך בכל הסרכות, ואין חילוק בין סרכא לסרכא; ונכון לחוש למה שכתבתי, אם לא בהפסד מרובה. עוד נהגו בעירנו להטריף כל סרכות גדיים וטלאים (מצא כתוב) ועגלים הרכים, ולא למעך בהם כלל, כי יש קבלה בזה להטריף כי הסרכא עדיין רכה ומתנתקת על ידי מיעוך.

Rabbi Deren

בית יוסף יורה דעה סימן א

כתוב בספר מחזיק הבדק בשם רב עמרם גאון שכל טבח שאינו יודע הלכות בדיקה אסור לאכול מבדיקתו וכל שאינו מאכיל לאחרים אינו מותר להאכיל את עצמו ויש לנו להכותם ולהלקותם ולנדותם כל אותם השוחטים או הבודקים לעצמם עד שיקבלו עליהם שלא לעשות עוד עד שיהיו בקיאים בכ"ד ספרי הקודש ובתלמוד בכמה פרקים ויודעים הלכות שחיטה וגם אם בקיאים בסירכות התלויות בריאה בלבד אסור לאכול משחיתתן ובדיקתן עד שיהיו בקיאים בכל הטרפות שמנו חז"ל. וכתוב עוד שם שהבא לבדוק צריך להיות בקי בשבעים טרפיות שאם לא כן שמא יבואו לידי והוא לא ידע ואשם ונשא עונו מפני שהוא מאכיל טרפות לישראל עכ"ל.

דרכי משה הקצר יורה דעה סימן א אות (ט) [על הב"י הנ"ל]

ולא נראה לי אלא אם בקי בדברים השכיחים די בכך דלא עדיף משחיטה כן נראה לי וכן הוא המנהג גם בהלכות בדיקות שלנו לא הזכיר אלא טרפות הריאה דשכיחי אבל שאר טרפות אינן תלוין בבודק ואין צריך לבדוק אחריהם ועל כן אין הבודק צריך להיות בקי בהן ואם ימצא איזה ספק טרפות ילך אצל חכם וישאלנו כן נראה לי.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן צב

בענין עגלים שמפטמין אותם באופן שבשרם יקבל מראה לבן .

ובדבר העגלים שנתחדש זה לא כבר שמפטמין אותן כל עגל במקום מיוחד לבד צר מאד שאין להם מקום אף לילך איזה פסיעות, ואין מאכילין אותן כלום ממאכלי בהמות הראוים לעגלים ולא טעמו חלב אמם כלל, אלא מפטמין אותן במשקין שמנים מאד שאין הבהמות נהנים מזה, להיפוך מהמבואר בבכורות ריש דף ל"ט מותר ודאי מעלי ליה וכו'. וגם נעשים חולים מזה וצריכים למיני רפואות, וכפי שאומרים שוחטים מובהקים לא נכשרו מהם אלא ט"ו עגלים ממאה, ולשוחטים המקילים הוא ערך מ"ד או מ"ה עגלים כשרים למאה, והכל מודים שרובן טרפות היפוך מחזקת בהמות שהן כשרות, ומשמע שהוא רק מטרפות הריאה שרואין זה השוחטים מדין בדיקת הריאה, אבל אפשר איכא עוד טרפות בבני מעים, שפשוט שצריך נמי לבדוקם שמסתבר שיש לחוש לזה מאד. שלכן מהראוי היה לאסור מלעשות זה ובעלי נפש אין להו לאכול כלל מעגלים כאלו אף אם יבדקו גם הבני מעים. והבדיקה בבני מעים אינו מנקבים ובועות שנעשים מנקבים אלא משינוי מראה דהבני מעים ומבועות שנעשים ע"י חלישותן, ובלא בדיקת הבני מעים אין להכשירם .

והנה לאלו שעושים זה איכא ודאי איסור דצער בע"ח דאף שהותר לצורך האדם הוא כשאיכא צורך, כהא דלשוחטם לאכילה ולעבוד בהם לחרישה ולהובלת משאות וכדומה. אבל לא לצערם בעלמא שזה אסור אף אם יהיה לאחד הרוחה בזה, כגון שנכרי אחד רוצה להרוג או לחבול באיזו בהמה שכעס עליה שודאי אסור אף שמשלם לו שכר בעד מעשה הרע הזה דלהרוחה שמותר הוא לאכילה אף של אחרים ואף של נכרים, אבל להרוג ולחבול בשביל הרצון דאיזה רשע אחד אסור אף שהוא עושה להרוחה דיליה, מחמת שמשלם לו בעד האכזריות שאמר לו לעשות, דבשביל מה שאירע לאחד שיש לו הרוחה מהריגת וחבלת בע"ח אסור אף שהוא להרוחה לצורך האדם אלא דוקא בדבר שדרכן דאינשי בכך. ומהאי טעמא אסור לאחד שמצטער מאד על מיתת אביו להכות את בהמתו מאיסור דצער בע"ח ואף לא לשרוף ולאבד לכבוד אביו שום דבר אף שהוא מכבד את אביו הרבה והצער אצלו גדול מאד והחבלה בבהמתו ובאבוד ושרפת כליו ישכך חמתו וצערו מזה כדמצינו ברש"י שבת דף ק"ה ע"ב שפי' על קורע בחמתו דנחשב מתקן משום דקעביד נחת רוח ליצרו שהוא משום שמשכך את חמתו, ומ"מ אסור כדאיתא שם משום דאין זה מצורכי האדם שהותר לצער בע"ח אף כשלא מזיקן והורגן ממש, וכן אין זה מצורכי האדם לעשות לשכך יצרו וחמתו בשרפת ואבוד חפצים וכלים, ונחשב זה השחתה בעלמא שלא לצורך הנאת האדם ורפואתו וכדומה שהאדם רשאי לעשות בחפציו. עכ"פ חזינן שלא כל דבר רשאי האדם לעשות בבהמות שמצער אותם אף שהוא להרויח מזה, אלא דבר שהוא הנאת האדם ממש כשחיטת הבהמות לאכילה ולעבוד בהם וכדומה. וכן היה מותר לזנום בדברים שיותר טוב להמתיק את בשרו ולהשמין את בשרו באופן שהאינשי שיאכלו את בשרו יהנו יותר מכפי שהיתה אוכלת שחת. אבל לא בדבר שהוא רק לרמות ולהטעות את האינשי שיאכילום בדבר שגם לאינשי אינו כלום ורק לרמותם להאינשי שמזה שיראו מראה הבשר שהוא לבן ולא במראה אודם קצת שיטעו מזה שהוא בשר טוב יותר לבריאות ולהנאה וישלמו בשביל זה יותר. אף שליפות האוכלין אף שאין שום תועלת מזה בעצם היה מותר מדין אונאה כשיכירו האמת שאינו אלא יפוי בעלמא, וכשיטעו מזה לומר שהוא בשר משובח וטוב יותר להנאה ולבריאות וכדומה יהיה אסור מדין אונאה כמפורש בס"פ הזהב בב"מ דף ס' ע"ב אף כשלא יעלו יותר, אבל עשו זה כדי למשוך את הקונים לחנותו, שא"כ היה שייך להתיר באם יודיעו שאין בשר לבן זה יותר טוב ומשובח אלא שהוא יפה יותר שג"כ היו רוצים בבשר זה שהוא יפה יותר לקנות. מ"מ אסור לצער את הבהמה להאכילה דברים שאין לה הנאה מהן שהיא מצטערת באכילה, וגם הם נחלות מזה וסובלין יסורין מהחולי, שבשביל הנאה זו דיכול לרמות האינשי אסור לעשות כן מאיסור צער בע"ח מדאורייתא שלא הותר זה להאינשי לצער בע"ח.

חותנך אוהבך, משה פיינשטיין.

To see the discussion of **צומת הגידין** [click here](#)

שולחן ערוך יורה דעה הלכות טריפות סימן לט סעיף יג

יש מי שאומר שהבודק יכניס ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידים, ואם נתפרקה שום סרכא כשמכניס הבודק ידו, מוציא הריאה לחוץ ובודקה, אם היא סרכא ימצא ראשה בריאה או בדופן; ואם לאו, רירא היא וכשרה; ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבודק כשר וירא את ה' מרבים.

הגה: ויש מתירין למשמש בסרכות ולמעך בהם, ואומרים שסרכא אם ימעך אדם בה כל היום לא תנתק ולכן כל מקום שיתמעך תולין להקל; ואומרים שאינו סרכא אלא ריר בעלמא (מהרי"ו וכל בו), ואף ע"פ שהוא קולא גדולה כבר נהגו כל בני מדינות אלו ואין למחות בידם מאחר שיש להם על מה שיסמוכו; ומכל מקום צריך להיות הבודק ירא אלהים שיודע לזיהר למעך בנחת שלא ינתק בכח. ויש מקומות שאין נוהגין למעך ולמשמש בסרכות הורדא אם נסרכה למקום אחר, וכל מקום שתסרך טריפה (כך שמע וכן נראה מלשון הר"ד נ' חייא שבב"י); ויש מקומות שנהגו להקל גם בזה, ולי נראה כסברא הראשונה שלא למעך בורדא ובכל סרכות שהם שלא כסדרן, מאחר שסרכא שלא כסדרן טריפה מוזכר בגמרא ואין חולק עליו, אין לסמוך אדברי מקילין בענין המעוך והמשמושים (וכ"מ מלשון מהרי"ו שאין חלוק); אבל המנהג בעירנו למשמש ולמעך בכל הסרכות, ואין חילוק בין סרכא לסרכא; ונכון לחוש למה שכתבתי, אם לא בהפסד מרובה. עוד נהגו בעירנו להטריף כל סרכות גדיים וטלאים (מצא כתוב) ועגלים הרכים, ולא למעך בהם כלל, כי יש קבלה בזה להטריף כי הסרכא עדיין רכה ומתנתקת על ידי מיעוך.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות טריפות סימן לט סעיף א

אין צריך לבדוק אחר שום טריפות מן הסתם, חוץ מן הריאה צריך לבדוק בבהמה וחיה אם יש בה סרכא (ריב"ש ור"י נ' חביב וע"פ); וכל הפורץ גדר לאכול בלא בדיקה, ישכנו נחש. (קהלת י, ח). הגה: ונהגו גם כן לנפוח כל ריאה, אפילו לית בה ריעותא, (ש"ד סימן צ"ב ובדיקות וע"פ); ובקצת מקומות מקילין שלא לנפחה רק אם היתה בה סרכא עוברת על ידי משמוש, וכן עיקר (רמב"ם פ"א מרדכי וע"פ).

To see the discussion of **צומת הגידין** [click here](#)

ים של שלמה מסכת חולין פרק א סימן כא

אמר רב אשי אמריתא לשמעתיא קמיה דרב כהנא (י"א ע"ב), ודילמא היכא דאפשר אפשר והיכא דלא אפשר לא אפשר, דאי לא תימא הכי לר"מ דחייש למיעוטא הכי נמי דלא אכיל בישרא, אלא היכא דאפשר אפשר, והיכא דלא אפשר לא אפשר, וכתב רש"י (י"ב ע"א, ד"ה פסח) הלכך מכל הני לא שמעינן דאזלינן בתר רובא היכא דאפשר לברר הדבר, אלא ודאי הלכה למשה מסיני הוא דסמכינן ארובא אפי' היכא דאפשר, א"נ מאחרי רבים להטות קי"ל בין רובא דאיתא קמן בין רובא דליתא קמן, דמאי שנא האי מהאי, ואהא מילתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טריפות, ונקובת הריאה משום דשכיחי בה בדקינן לה, והיכא דאיתרמי דאיתפרקא ריאה בלא בדיקה סמכינן אהאי, ואהא דאמר ר"ה (ט ע"א) נשחטה הרי היא בחזקת היתר, ואין מפרסמין הדבר ע"כ, והרא"ש (סימן ט"ז) הוסיף על דבריו ז"ל, יותר מזה, דאפי' ניקבה הריאה במקום דמשמשא ידא דטבחא תלינן בטבח, אף על פי שנקובה בפנינו, וכ"ש היכא שנאבדה, דאחזוקי איסורא לא מחזיקנן, והאריך, וכן פסק [בביצה] בפ' אין צדין סימן ד' אכן ר"י הלוי רבו של רש"י חולק עליו, וכן ר"יבן כתב דאי מיתרמי דמתפרקא ריאה בלא בדיקה טרפה, והוא מדברי ה"ג, וקשה לחלוק עליהם, גם בעל ס"ת (סימן י"ט) הביא הרבה ראיות, ואפ"ה לא עלה בדעתו להתיר יותר מגדיים וטלאים, שכתב ז"ל, דהיכא דלא שכיח טריפות כולי האי, כמו בגדיים וטלאים, הסומך על רש"י לא הפסיד, וגם במרדכי (סימן תק"פ) כתב שמעשה היה בקולוני"א ואסרו כל חכמי הדור, וא"כ מי הוא שיעלה על לבו להתיר, ואף בגדיים וטלאים ראוי להחמיר לעצמו שהרי רבינו ברוך כתב הסומך על רש"י לא הפסיד, משמע דלכתחילה כל בעל נפש ירחיק ממנו, כי ראיתי בהם סירכות ושאר טריפות, ופעם אחת הביאו לי איל מן היער לסעודת מילה, ומצאו בו סירכות שנטרפה בו, גם באותו הפעם היה טבח מומחה, ולא רצה לבדוק, ואמר שמעולם לא שמע שהיו בו סירכות, כי אם באותן הגדולים בבתי שרגילים באותם סירכות, מתוך שאוכלים מאכל הבתים שהוא חוץ לטבעם, וברוך השם שלא סמכתי על זה, וצויתי לבדוק הריאה, ומ"מ נראה דוקא שלא בדקו כלל, אבל אם בדקו אותה מבפנים שהיא נקייה מכל חסרון, אף שצריכים ג"כ להוציאה לחוץ ולנפחה, אם לא נעשה בדיעבד אין בו בית מיחוש, וא"כ לפי זה מ"ש הר"ש ב"צ בתשובתו (תשב"ץ ח"ב סי' פ"ט) אם אמר הבודק שלא כסדרן היתה, ואחד מכחישו ואומר כסדרן היתה, מעמידין הבהמה בחזקת היתר, שכל שנשחטה בחזקת היתר עומדת, וכתב תו, הקונה ריאה ואמר שמצא בה סירכא מגב האונא למקום שעושה אותה טריפה, והמוכר אומר שהסירכא היתה מחיתוך לחיתוך, כיון שבאו שניהם בבת אחת לבית דין אין כאן עדות, והוי כבהמה שנאבדה ריאה שלה קודם שנבדקה, ר"ל וכשרה, אומר אני דאסור לדידן

דמחמירין להטריף ריאה שלא בדקה, ולא מעמידין אותה על חזקת כשרות, משום דשכיח בה טרפות כדפרי', ואפי' באו שניהם לבית דין בבת אחת, לפי מ"ש ביבמות (פ"י ס"ה) כדברי הריטב"א, והבאתי לעיל סי' ט' בענין הכחשה, והבודק עצמו פשיטא דנעמידו על חזקת כשרות.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן צב

בענין עגלים שמפטמין אותם באופן שבשרם יקבל מראה לבן .

ובדבר העגלים שנתחדש זה לא כבר שמפטמין אותן כל עגל במקום מיוחד לבד צר מאד שאין להם מקום אף לילך איזה פסיעות, ואין מאכילין אותן כלום ממאכלי בהמות הראוים לעגלים ולא טעמו חלב אמם כלל, אלא מפטמין אותן במשקין שמנים מאד שאין הבהמות נהנים מזה, להיפוך מהמבואר בבכורות ריש דף ל"ט מותר ודאי מעלי ליה וכו'. וגם נעשים חולים מזה וצריכים למיני רפואות, וכפי שאומרים שוחטים מובהקים לא נכשרו מהם אלא ט"ו עגלים ממאה, ולשוחטים המקילים הוא ערך מ"ד או מ"ה עגלים כשרים למאה, והכל מודים שרובן טרפות היפוך מחזקת בהמות שהן כשרות, ומשמע שהוא רק מטרפות הריאה שרואין זה השוחטים מדין בדיקת הריאה, אבל אפשר איכא עוד טרפות בבני מעים, שפשוט שצריך נמי לבודקם שמסתבר שיש לחוש לזה מאד. שלכן מהראוי היה לאסור מלעשות זה ובעלי נפש אין להו לאכול כלל מעגלים כאלו אף אם יבדקו גם הבני מעים. והבדיקה בבני מעים אינו מנקבים ובועות שנעשים מנקבים אלא משינוי מראה דהבני מעים ומבועות שנעשים ע"י חלישותן, ובלא בדיקת הבני מעים אין להכשירם .

והנה לאלו שעושין זה איכא ודאי איסור דצער בע"ח דאף שהותר לצורך האדם הוא כשאיכא צורך, כהא דלשוחטם לאכילה ולעבוד בהם לחרישה ולהובלת משאות וכדומה. אבל לא לצערם בעלמא שזה אסור אף אם יהיה לאחד הרוחה בזה, כגון שנכרי אחד רוצה להרוג או לחבול באיזו בהמה שכעס עליה שודאי אסור אף שמשלם לו שכר בעד מעשה הרע הזה דלהרוחה שמותר הוא לאכילה אף של אחרים ואף של נכרים, אבל להרוג ולחבול בשביל הרצון דאיזה רשע אחד אסור אף שהוא עושה להרוחה דיליה, מחמת שמשלם לו בעד האכזריות שאמר לו לעשות, דבשביל מה שאירע לאחד שיש לו הרוחה מהריגת וחבלת בע"ח אסור אף שהוא להרוחה לצורך האדם אלא דוקא בדבר שדרכן דאינשי בכך. ומהאי טעמא אסור לאחד שמצטער מאד על מיתת אביו להכות את בהמתו מאיסור דצער בע"ח ואף לא לשרוף ולאבד לכבוד אביו שום דבר אף שהוא מכבד את אביו הרבה והצער אצלו גדול מאד והחבלה בבהמתו ובאבוד ושרפת כליו ישכך חמתו וצערו מזה כדמצינו ברש"י שבת דף ק"ה: שפי' על קורע בחמתו דנחשב מתקן משום דקעביד נחת רוח ליצרו שהוא משום שמשכך את חמתו, ומ"מ אסור כדאיתא שם משום דאין זה מצורכי האדם שהותר לצער בע"ח אף כשלא מזיקן והורגן ממש, וכן אין זה מצורכי האדם לעשות לשכך יצרו וחמתו בשרפת ואבוד חפצים וכלים, ונחשב זה השחתה בעלמא שלא לצורך הנאת האדם ורפואתו וכדומה שהאדם רשאי לעשות בחפציו. עכ"פ חזינן שלא כל דבר רשאי האדם לעשות בבהמות שמצער אותם אף שהוא להרויח מזה, אלא דבר שהוא הנאת האדם ממש כשחיתת הבהמות לאכילה ולעבוד בהם וכדומה. וכן היה מותר לזונם בדברים שיותר טוב להמתיק את בשרו

ולהשמין את בשרו באופן שהאינשי שיאכלו את בשרו יהנו יותר מכפי שהיתה אוכלת שחת. אבל לא בדבר שהוא רק לרמות ולהטעות את האינשי שיאכלום בדבר שגם לאינשי אינו כלום ורק לרמותם להאינשי שמזה שיראו מראה הבשר שהוא לבן ולא במראה אודם קצת שיטעו מזה שהוא בשר טוב יותר לבריאות ולהנאה וישלמו בשביל זה יותר. אף שליפות האוכלין אף שאין שום תועלת מזה בעצם היה מותר מדין אונאה כשיכירו האמת שאינו אלא יפוי בעלמא, וכשיטעו מזה לומר שהוא בשר משובח וטוב יותר להנאה ולבריאות וכדומה יהיה אסור מדין אונאה כמפורש בב"מ דף ס: אף כשלא יעלו יותר, אבל עשו זה כדי למשוך את הקונים לחנותו, שא"כ היה שייך להתיר באם יודיעו שאין בשר לבן זה יותר טוב ומשובח אלא שהוא יפה יותר שג"כ היו רוצים בבשר זה שהוא יפה יותר לקנות. מ"מ אסור לצער את הבהמה להאכילה דברים שאין לה הנאה מהן שהיא מצטערת באכילה, וגם הם נחלות מזה וסובלין יסורין מהחולי, שבשביל הנאה זו דיכול לרמות האינשי אסור לעשות כן מאיסור צער בע"ח מדאורייתא שלא הותר זה להאינשי לצר בע"ח.

To see more about Foie Gras from Headlines Show 144 [click here](#)

יו"ד סימן לג סעיף ט

נמצא קוץ בוושט לארכו או לרחבו, ואינו תחוב בו, כשרה (אם אין עליו קורט דם מבחוץ (טור והגה"מ"י) ; אבל אם הוא תחוב בו, אסורה, אפילו אין שם קורט דם, דחיישינן שמא ניקב הוושט והבריא ונתרפא ואינו ניכר: הגה - ויש מכשירין אם אין קורט דם מבחוץ, דלא חיישינן שמא הבריא (הראב"ן והרא"ש והג"א בשם סה"ת). וכן נהגו להקל בעירנו באותן אווזות שמלעיטין לעשות מהן שומן, שיש תקנה בעיר לבדוק אחר נקיבת הוושט משום דשכיח יותר מסרכות הריאה, ונהגו להקל בישוב לו קוץ בוושט אם אינו נקוב משני צדדים או שאין קורט דם מבחוץ; ויש לדקדק בזה הרבה כי הוא אסור דאורייתא; ויותר היה טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא, מלבדוק ולהקל במקום דאיכא ריעותא:

ט"ז יורה דעה סימן לג ס"ק יח

וכן נהגו להקל כו'. ביאור דבריו שבעירו היה מחמירין מצד א' ומקילין מצד א' דהיינו שע"פ הרוב אין ב' העורות נקובים במפולש אלא שלפעמים נמצא שהם נקובים ואף אם אינם נקובים מכל מקום הם נלקים מחמת ההלעטה וכל מה שהוא לקוי הוי כניקב וזה פשוט בכמה דוכתי וזה הוא מצוי אף על פי שאינו רוב מכל מקום מצוי והוי מיעוט דשכיח כמו בסירכות הריאה דהוה גם כן מיעוט המצוי ע"כ החמירו לבדוק אחר זה והקילו מצד א' דבנמצא שנקוב מצ"א אין חוששין שמא ניקב גם השני והבריא והיינו כיש מכשירין שזכר רמ"א וכתב רמ"א ע"ז שלפי דעתו אין לסמוך איש מכשירין כיון שהוא איסור דאורייתא ע"כ יותר טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך על הרוב שזהו אליבא דכ"ע ממה שנקל במקום שיש ריעותא ולסמוך איש מכשירין כן הוא דעת רמ"א ומו"ח ז"ל האריך כאן ומסקנתו שלא להכשיר כלל מכח יש מכשירין ואוסר ההלעטה בעופות לגמרי מטעם זה. ולפי שכל המקומות נוהגין בהלעטה נלע"ד ללמוד זכות עליהם והוא מותר אליבא דכ"ע דלכאורה יש להקשות על בדיקה זאת דהא קיימא לן לעיל דאין בדיקה לושט בחוץ גם לענין נקב אלא נראה דהוא ע"פ דברי התוספות והרא"ש שהקשו ר"פ השוחט לרש"י דאין בדיקה לושט אף לנקב א"כ ניקב זה בלא זה גבי ושט היכא משכחת לה דניחוש שמא ניקב גם השני והבריא. ותירצו שאנו רואין שהנקב בא מחמת חולי ובחיצון לא ניכר שום חולי וכן פסק רמ"א סעיף ד' א"כ בהנהו אווזי שאנו מלעיטים כשבדקין אותם אנו רואים שכל הנקבים שיש בעור הפנימי הוא מחמת חולי לקות ההלעטה וכיון שאנו רואים שלא שלטה הלקותא בעור החיצון הוא מותר לכ"ע דלא נחלקו בניקב עור פנימי אלא בנקב בלא לקותא לפנינו משא"כ כשאנו רואין הלקותא ששלטה בפנימי ולא שלטה בחיצון א"כ למה ניחוש שמא ניקב והבריא כיון שהפנימי לא הבריא ע"כ ודאי היתר גמור יש כאן לכ"ע כשלא שלטה הלקותא בחיצון אלא דעדיין אף בשלטה הלקותא גם בחיצון במקצתו ג"כ אין איסור דהא דכתבו התוספות והרא"ש ובחיצון אין ניכר שום חולי אין רצונם שלא שלט אפי' במקצתו דניזיל בתר טעמא דמ"ש אם שלט בפנימי ולא שלט כלל בחיצון דאמרין במה ששלטה המכה שלטה ובמאי דלא שלטה לא שלטה ה"נ בחיצון גופיה נמי לא שלטה המכה אלא במקצתו ומקצתו נשארה על בוריה ואין כאן טריפות עד שתנקב כולה דכל מה שנראה שאין בו חולי אין כאן חשש אלא כוונת התוס' שבחיצון שתטרף על ידו אין ניכר שום חולי דהיינו בכולו דאילו היה בו בכולו רושם חולי היינו חוששים שמא כבר ניקב מ"ה נלע"ד דכל שהמכה של הלעטה שלטה במקצת החיצון

אין כאן איסור אפילו אם שלטה ברובו לא הוה ככולו כדאיתא גבי קורקבן בסימן מ"ט דקי"ל להתיר אפי' בנשאר מעט מעור החיצון ה"נ גבי ושט יש להתיר אפי' לא נשאר רק המיעוט ממנו לפי ראות עיני המורה שבאותו מיעוט לא שלט כלל החולי א"כ שפיר יש ידים ורגלים למנהגן של ישראל וחלילה לומר שכולם נכשלים באיסור דאורייתא ומ"מ כל ירא שמים יזהיר לבני ביתו שילעיטו האווזות בנחת ובדברים קטנים שלא יבואו לשום ספק כנלע"ד:

ב"ח יורה דעה סימן לג

על כן נראה דאין להקל כלל ואף בקראקא נהגנו עכשיו לפסוק דחוששין שמא הבריא בישב לו שבולת שועל וכיוצא בו מה שנוקב דטרפה וכל שכן לאותן שמלעיטין האווזות בלחם שעורים יבש בתנור ועגולות כענבה דשכיח הוא שעור הפנימי של ושט נתקלקל ונעשה בו כמין חטטין על ידי שדוחקין הלחמין העגולים היבשים זה אחר זה ונוקב דאיכא למימר אילו היו הלחמין הללו תחובים לפנינו בושט היה ניכר שניקב משני צדדין כי היכי דאמרין בניכר שהנקב בא ע"י קוץ ולא ישב לו קוץ בפנינו דאפילו לעולא חוששין שמא הבריא וטרפה כדפרישית והמורה כד יישר חיליה לבטל הלעטה זו מקרב בני ישראל ולהחרים על זה שלא ילעיטו האווזות ולא יבואו להקל באיסור דאורייתא תבא עליו ברכה כי רבים מקילין לעצמן ולא יבואו להראות הריעותא לפני המורה ונכשלים באיסור תורה וחללים רבים יפילו הבורה:

שו"ת דברי חיים יורה דעה חלק ב סימן לט

שאלה פה בעירנו נהגו קצת איסור באווזות המפוטמות אפילו ע"י בדיקת הוושטין והאווזות שאינן מפוטמות אכלו תמיד בלא בדיקת הוושטין עוד משנים קדמוניות מימי הרב הגאון הקדוש מה"ר משה טייטלבוים האב"ד דפה זי"ע וקצת אכלו אווזות מפוטמות ע"י בדיקה אחר כך ועתה הורה הרב האב"ד שיבדקו גם הוושטין מהאינם מפוטמות ולא יאכלו שום אווז בלא בדיקת הושט ואיזה אווזות אינם מפוטמות נטרפו בבדיקה וישאלו החסידים ואנשי מעשה אם יחוש להוראת הרב שלא לאכול שום אווז בלא בדיקה או שיוכלו לאכול גם מפוטמות בבדיקה:

תשובה מכתבם הגיעני והנה ידידי ידוע זאת שאין עצה ותבונה נגד ה' ואין שום דבר עומד בפני מצות תורה הקדושה ולכן נחקור נא על פי דין אם צריכין בדיקה הוושטין מאווזות שאינם מפוטמות הנה לא שמענו בכל תפוצות ישראל מזה אך אם אולי במקומכם שכיחי נקובי הושט אם הוא מיעוט המצוי צריכי בדיקה ואם אינו מיעוט המצוי אינה צריכה בדיקה דבכל הח"י טריפות אזלינן בתר רוב ולכן על הדיינים לעיין בזה אם מצוי נקובי הושט צריכים בדיקה:

אך עם כל זה בודאי אפילו לאחר בדיקה אסור לאכול ממפוטמים ביד כי יש בזה הרבה לחוש כמבואר ברמ"א [סי' ל"ג סעיף ט'] וט"ז [שם ס"ק י"ח] ז"ל ולפענ"ד נראה שלא מהני היתר לזה ואוליפז שנהגו איסור לא על פי טעות רק שאחזו כדברי האוסרים בוודאי אסור להתיר להם. ומה זה מה שנקרה שנתוודע ששכיח בלא הלעטה נקובים בזה המה בודקים לחומרא מדרבנן דאפילו טריפות הריאה רק מדרבנן אבל המפוטמים אסורים להנהג

איסור ולא מהני התרה בלתי הוצעת השאלה לפני גדול הדור דרך הקבלה שקבלו עליהם ואופן הנהגתם אז יורו להם הגדולים אם יוכלו להתיר הלזו ואם יקלו לאכול מהמפוטמים בלא שאלה מגדולי הדור המה עוברי נדר:

ומה שכתבתם שבני בליעל מחרפים אתכם לא ידעתי מה הוא החרפה לכם לו ישכילו יבינו שאדרבא מחמת שאתם נזהרים מאיסורים ומלאכול מפוטמים השי"ת שומר אתכם ולא יאונה לכם מכשול וכאשר התחיל זה הריעותא להיות נקרה מקרה מן השמים שיתוודע לכם כי רגלי חסידיו ישמור:

והנה פה בקהלתינו אשר אין מפטמים כלל וזה לא כביר יצא קול שהערלים כולם מפטמים ויש חשש על הושט והנה לא ידוע הדבר בבירור ולא ניכר שום היכר מפטומה כאשר יאמרו הבקיאים עם כל זה הושבנו בית דין ונגמר בינינו להכריז על כל הושטים שיבדקו ואפילו אותן שנתגדלו בביתי צויתי לבדוק משום לא פלוג אך עשיתי זאת על בחינת הדבר ונסיון על איזה שבועות כי אם יהי' מיעוט המצוי יצטרכו תמיד בדיקה ואם לא יהי' מיעוט המצוי סמכין ארובא כמו בכל ח"י טריפות ולאחר התקנה הי' איזה ושטים טריפה אך ראינו כי המה מיעוטא דמיעוטא ולזה חזר הדבר לכמו שהי' שלא להצריך בדיקה ואתם ידידי עשו גם כן בדרך הזה כאשר כתבתי לכם:

ומה לכם לחרפת בני בליעל ובלא השכל הלא ידוע לכל העולם צדקת הרב הקדוש זלה"ה וגדולתו בתורה גם ידוע לכל החילוק בין הנקראים חסידים לבין המחרפים שאלו רצים ואלו רצים וכו' ומה יאמרו האפקורסים בלתי מאמינים הלא ידוע לנו שלא נאמנה אצלם שום מצוה ומה להם ולנו לבנות בית ה' במצות ואל יאמרו ח"ו כי אני מחרף את אשר לא ידעתי כי זאת אומר בטח מי שהוא בעל אמונה בדת הישראלי וירא ה' לא יבוא לחרף למי שמחמיר באיזה דבר חומרא ומסתמא אפילו פשוטי והמוני עם לא יבזו אתכם מחמת שנהגתם חומרא ורק נמצא איזה אפיקורס על אלו אנו מתפללים בכל יום ולמלשינים אפילו באינם ידועים ושלום לכם דברי ידידם דורש שלום תורתם בלב ונפש חפיצה. יום ב' ח' אדר שני תבר"ך:

שו"ת ציץ אליעזר חלק יא סימן מט

באיסור הלעטת אווזים

ב"ה, כ"ה אייר תשל"ב. ירושלים עיה"ק תובב"א. לכבוד הרה"ח הרב ר' בונם יואל טויסיג שליט"א בהמשך למכתבי אליו לפני כשבועיים (עיין לעיל סי' מ"ו) הנני מוצא לחובה להעיר לו עוד הערה חשובה על הספר בית ישראל ח"ח שהו"ל זה עתה. וזוהי: -

לסי' צ"ח סעי' י"ט כותב וז"ל: סיפר אאמו"ר מאה"ג זצ"ל פעם אחת בא לפני שו"ב וביקש ללמוד אצלי הלכות טריפות הוושט. אמרתי לו הרי אין אוכלים בירושלים אווזות פטומות, וכן שמעתי ממרן הרי"צ דושינסקיא זצ"ל, ענה לי אותו שו"ב: הרני רוצה ללמוד הלכות אלו למקומות שמחוץ לירושלים וכו', עוד אמר אאמו"ר: כאשר הצעתי לפני בית הדין בירושלים לאסור אכילת אווזות פטומות והסתמכתי על דברי מרן זצ"ל, לא הסכימו לאסור במפורש, אלא כתבו: מאחר שאין בינינו רבנים הרבה שנתמחו בהלכות בדיקת הוושט ראוי להמנע מאכילת

אווזות פטומות, ואמר לי רב אחד מאונגארין: אני נתמחיתי בהלכות הללו, ואין כל טעם לאסור אכילת אווזות פטומות עכ"ל.

(א) והנה לפי דעתי כל הפרסום הזה בספר מהוה מכשול לרבים מכמה פנים, ואפתח במה שסיים ואומר: איך מעיז לפרסם מה שאמר לו רב אחד מאונגארין שהתמחה בהלכות הללו כי אין כל טעם לאסור אכילת אווזות פטומות. בזמן שכל מי שיש לו גישה לספרי השו"ת וההוראה יודע שאמות הסיפים של ספרות קדושה זאת נעו מקולות המיימינים והמשמאילים בשאלה חמורה זאת וצדיקים קדושי עליון ארזי לבנון אדירי התורה מדורות קודמים נעו זעו ורעדו מדי דברם מזה ובהרבה קהלות גדולות הוציאו חרמות שלא להלעיט. וראשונה הורה על כך לעשות בכזאת רבינו הב"ח ז"ל. ודיו אם נזכיר דברי הגאון הנודע ביהודה ז"ל בדרושי צל"ח דרוש ד' לש"ת =לשבת תשובה= אות ט"ו שמבטיח שכל הנמנע מהלעטה יזכה להני אווזות דשמטין גדפיהו מרוב שומניהו, וכן דברי שו"ת שערי צדק (פאנעט) חיו"ד סי' מ"ג שעל אף צידודיו ליישב דברי הנוהגים להקל כותב כמתודה שאיננו רוצה להשיב עוד מזה אחרי שיודע כי בלא"ה יש בהם הרבה חששות ואשרי מי שלא אוכלם כי אפילו אין בהם שום שאלה אין לאכלם וכאשר נוהגין ברוב מקומות בזה"ע ע"ש. וכמו"כ הדברים החרפים שכותב בזה הבעל בני יששכר באגרא דכלא סו"פ וארא, הוא קורא ומכנה לאותן האנשים שמקילין לעצמן לאכול אווזות הלעוטות בשם האנשים החטאים בנפשותם וממשיך ומפרט, דחוץ לזה שכבר צווחו קמאי דקמאי להחרים ע"ז, אבל דבר חדש אני רואה טריפות דאורייתא דבר שלא שיערו כת הקודמים דהנה דבר זה ברור שאווזא הלעוטה אם לא ימהרו לשוחטה במשך ימי לעיטתה דהיינו ג' שבועות או יותר תמות כרגע ומאין יהיה זה, אבל ראיתי כי האווזות האלו הכבד שלהם משונה ומתלבטת כולה וגם היא נתכת ע"י האור כשומן וגם מתגדלת שלא כטבע הנהוג בכבד וכו' והכבד המבשל מעמיסין עליו יתר על כחו לבשל הנה יחלש הכבד וימות כי יתבטל ממלאכתו לגמרי ויתהווה נימוקות הכבד וישוב ללובן כמו המת כי יתהפך הדם ללובן ע"כ ימות הבע"ח כי נימוק הכבד והיא טריפות גמורה ע"כ יעו"ש. ולא נעלם ממני מ"ש להשיב ע"ז בספר ילקוט הגרשוני על יו"ד, אבל אין בהם בכדי ארגיעה כיעו"ש. ויעוין מהאריכות דברים וחילוקי דעות הפוסקים בשאלה זאת ביו"ד סי' ל"ג סעי' ט' בב"ח ובט"ז וש"ך ובאה"ט ופ"ת ודר"ת ודע"ת ובקו"א ובבית לחם יהודה ותשובה מאהבה ותפארת יעקב ומק"מ בתבו"ש וכן בספר מטה ראובן (קליין) סי' נ"ד ע"ש, ועוד כהנה וכהנה, ואין ספור לדברים שנאמרו ונכתבו בזה. והוחמרה מצד הבעיה כשהתחילו לפטם באמצעות מכונה (יעוין עוד בשו"ת לבושי מרדכי מהדו"ג חיו"ד סימנים ג' נ"ה ומהדו"ד סי' ג' ק"ו, ושו"ת מהרש"ג ח"א חיו"ד סי' י"ג י"ד, וח"ב סי' קל"ז קס"ח עיין שם) ואיך איפוא יוכל להעיז רב אחד בזמנינו ולבוא ולמחות הכל במחי יד ולהכריז על עצמו כי הנהו הרואה והיודע שאין כל טעם לאסור אכילת אווזות פטומות? ובטרוניא אני בא גם על כבו' איך שמדפיס דבר כזה ברבים, ועוד בלי הערת שולים כל שהוא.

(ב) הא חדא. ושנית, לא היה צריך להדפיס מה שלא הסכימו לאסור בכאן במפורש, דזה משאיר מקום לטעות, כי צדק מה שמר אביו ז"ל שמע מהגרי"צ דושינסקי ז"ל שבירושלים אין אוכלים אווזות פטומות. וכמו"כ לא היה צריך להמשיך לספר מה שאותו השו"ב אמר לו שרוצה ללמוד הלכות אלו למקומות שמחוץ לירושלים, כאילו

שבשאר הערים פשוט המנהג להלעיט. כי המנהג שלא לאכול אווזות פטומות הוא כן בכל אה"ק, וכפי שמצינו שכבר העיד על זה מרא דאתרא ומרא דהוראה הגאון הגרצ"פ פרנק ז"ל בשו"ת הר צבי חיו"ד סי' כ"ו דבאה"ק לא נהגו לפטם עופות, ועל כן כותב לשואל שם דאם יש בידו לבטל הפיטום הזה דבר גדול יעשה עין שם, ור"ל, דמה שחידשו במקום השואל ע"י אינם בני תורה לפטם הוא שלא ברצון חכמים ונגד המנהג הנכון.

ויפה מה שהשיב בזה בספר שו"ת הלל אומר חיו"ד סי' ק"ד, דבמקומות שנהגו באיסור וההולך ממקום שנהגו וכו' עליו להתנהג כפי חומרי המקום הזה ואין נפ"מ אם ההולך הוא יר"ש או איש פשוט, ואין לחוש לאלו היוצאים לתרבות רעה אם לא יתירו להם וכו' ע"ש.

ובדומה למה שהשיב הספר הנ"ז וביתר פירוט והרחבה השיב בספר שו"ת צור יעקב סי' י' להראב"ד מזלאטשוב, וז"ל: אשר כתב לאשר מאז אין אוכלים בעירו העופות הנלעטים כאשר נהגו בארצנו, וזה מקרוב נפרץ הדבר להלעיט עופות וח"א רוצה להתיר מחשש שמא עי"ז כשלא ישחטו להם יבא לידי אכילת נבלות ח"ו, הנה לענ"ד הדבר פשוט שא"א להם להתיר אחר שבמדינתנו כבר הנהוג מאז שלא להלעיט העופות וכחומרת הב"ח ס"ס ל"ג ועוד גדולים העומדים בשיטתו ובפרט בעיר זלאטשוב אשר מאז הי' בתוכה גאונים וקדושים והנהיגו כן וכיון שכבר קבלו עליהם דעת האוסרין שלא לסמוך על הבדיקה כבר כתב בשו"ת ד"ח ח"ב סי' ל"ט דכיון שנהגו איסור וכו' אסור להתיר להם והדבר מבואר במג"א סי' תקנ"א וכו' ובשו"ת ח"ס יו"ד סי' ק"ז וכו', א"כ איך אפשר להתיר ח"ו אפי' אי היינו בקיאין בבדיקת הושט אחר שרבותינו הנהיגו וקבלו דעת האוסרים, ומ"ש לחוש שלא יבואו המתפרצים למכשול כבר אמרו חז"ל הלעיטהו וכו' עכ"פ מבואר דהיכי שיעבור פורץ הגדר במזיד אין אנו אחראין לתקנו, ומכ"ש בנ"ד שנקל לסמוך אבדיקותינו ולהלעיט האווזות נגד דעת רבותינו גאוני וקדושי קמאי שתקנו כן במדינתנו כדי לתקן הפורצים לא תהא כזאת בישראל וכו' ובפרט בענין זה שאם יתירו במקום א' יבוא חו"ש מכשול לכלל ישראל שיפרצו בענין זה ויבואו לחשש נבלות ויעברו תקנת רבותינו הקדמונים שכבר כתבתי דהוי נדר, לא יעלה על הדעת להקל בזה ח"ו מחשש המתפרצים וכו' ואקוה כי החכם המפקפק בזה יחזור מדעתו אם כי לא אדע מי הוא מסתמא הוא ת"ח וירא ד' ובודאי לא יעמוד על דעתו באיסורין חמורים כאלה להכשיל הרבים עיין שם ביתר אריכות.

ולפלא על הבעל צור יעקב שלא זכר להזכיר מה שדן בזה בשו"ת מהר"מ שיק חאו"ח סי' רמ"ט שנשאל על אודות בחורים שבביתם אינם אוכלים מאווזות הפטומות וכשנוסעים אל הישיבה או במקום אחר כיוצא בזה למה אין מוחין בידם במה שאוכלין שם שטאפשמאלטץ הא קיי"ל ההולך מקום /ממקום/ שנהגין איסור למקום שנהגין היתר ודעתו לחזור צריך לנהוג כמנהג שיצא משם, ואחרי אריכות דבריו בזה לא מצא להם היתר כי אם רק זאת לצדד לומר דבן הסמוך לשלחן אביו שאינו אוכל שטפשמאלץ לא מיקרי כלל כנדר וכו' עיין שם. ויעוין בשו"ת פרי תבואה סי' ט"ו עיין שם.

ועוד יעוין בשו"ת יגל יעקב (גאטטליעב, הנדמ"ח) חיו"ד סי' ט' שנשאל מהרב דמאנאד ע"ד אחד שדר שם ג' שנים והי' נהוג /נוהג/ שלא לאכול מאווזות פטומות, ושם במחנו קשה מאד להתנהג כן ויש לחוש שיכשילו אותו

אפי' בלי בדיקת וושט, אם יש מקום להתיר לו לאכול פטומות עפ"י התרת נדרים, ובדוחק צידד בדברי תשובתו להתיר לו באופן שלא יאכל רק מוושט שלא יהי' בו שום ריעותא של לקות ההלעטה שקורין גלאט, ושב להנדז גם ע"ז בהיות דאכתי איכא דעת הגה"ק מהרש"א שפירא זללה"ה בספרו אגרא דכלה שאוסר מטעם נימוק הכבד ומטעם כל שאין כמוהו ח"י, (ולדעתי כוון לזה גם השע"צ דלעיל אות א') אך ע"ז ויהי כמשיב דמ"מ רוב העולם אינם יודעים מזה ומסתמא א"צ לחוש שאבותיו נהגו כן מכח סברא זו, לכן כה"ג יש מקום להתיר בשעת הדחק עיין שם. הרי דכולי האי ואלו, ויעוין גם בשו"ת מנהק"מ סי' מ"ה יעו"ש.

(ג) וכפי שראינו לעיל מעיד הגאון בעל שערי צדק ז"ל שבזה"ז כבר נוהגים ברוב המקומות שלא לאכול המפוטמות, וכ"כ בהר צבי שם שגם בחו"ל בגלילותיו נזהרו מזה, ויעוין בערוך השלחן סעי' ל"ז שכותב דלדינא גם רבינו הרמ"א אינו סובר כמנהג עירו וכו' וח"ו להקל בזה וכן הסכימו גדולי אחרונים ומימי לא שמעתי במקומותינו שילעיטו אווזות וכו' וגם בעיר של רבינו הרמ"א כבר נתבטל המנהג הזה כמ"ש הב"ח ז"ל ע"ש. וכ"כ גם המקדש מעט בס"ק מ"א דבמדינות אלו קבלו על נפשם ועל זרעם שלא להלעיט ואין קונים מהחשוד ע"ז ע"ש. ועוד יעוין בחכמ"א כלל ט"ז סעי' ו' וספר מאורי אור על יו"ד שכותבין דישי למנוע המנהג שנהגו בקצת מקומות שמלעיטין אווזות לעשות מהן שומן ע"ש.

גם לרבות בגלילות אחינו הספרדים קיבלו עליהם הדבר באיסור חמור שלא להלעיט כאשר רואים להחיד"א ז"ל בספרו מחזיק ברכה יו"ד סי' ל"ג אות י' שמעתיק דברי הפנים מאירות דראוי להחרים לבטל מנהג זה של הלעטה דכמה רעות וספקי טרפיות מתהוים מזה וכו'. והחרה החזיק אחריו ולהנהיג בכזאת בספר מסגרת השלחן על יו"ד וכן בספר זבחי צדק אות מ"ח ומעיד שבעירו עיר בגדאד אין נוהגין להלעיט האווזות כלל ועיקר עיין שם.

לזאת אמינא ואייעץ לכבו' שימצא איזה דרך לתקן עות זה שיצא מתח"י בשגגה לפרסם דברים שלא היה מן הראוי כלל לפרסמם ושהמכשלה תחת ידם, והוא רחום יכפר. בכבוד ובברכה אליעזר יהודא וולדינברג

שו"ת ציץ אליעזר חלק יב סימן נב

(ב) ונוסף לכל האמרות ולכל הדברות שהבאתי בזה בספרי שם, אוסיף בהזדמנות זאת לציין מה שראיתי כעת עוד בספר שם משמעון עה"ת הנדמ"ח, שבתולדות המחבר (עמוד ס"ח) מעתיק מספרו של המחבר קול יהודה (אינו תח"י =תחת ידי=), איך שבשנת תרע"ג היתה אסיפת רבנים ואסרו האווזות ובר אווזות המפוטמים ע"י בדיקת הוושט, ואיך שלאחר מיכון /מיכון/ נתרבו הרבה אנשים מהדור החדש אשר אין רצונם לשמוע ולציית להאיסור ואוכלים בשאט נפש האווזות ובר אווזות המפוטמים בלי בדיקת הוושט, וחשב על כן באולי יש להתיר להם עכ"פ ע"י בדיקת הוושט, וזאת הלכה העלה שאין יכולים להתיר להם בהיות ובמדינה זו מדינת בוקאווינא אבותיהם ואבות אבותיהם נהגו בהם איסור אפילו ע"י בדיקת הוושט. והצטרפו להוראתו זו גאוני הזמן, הגאון בעל חבצלת השרון כותב לו שאין בידנו להתיר מה שאסרו אבות אבותינו ואין בי"ד יכול לבטל וכו' ואם נמצא

פורצי גדר בעוה"ר בעתים הללו אין להביט ע"ז שבלא"ה נמצאו הרבה אוכלי טריפות וכו' (עד כדי כך?), והצטרפו לאיסור גם הגאונים בעל קרן לדוד ובעל צור יעקב ז"ל, ועוד גדולים כיעו"ש.

ונוסף על מה שהבאתי בספרי שם מהבעל צור יעקב ממה שהשיב בזה באריכות בח"א מספרו סי' י', בא על כך בשניות בח"ב מספרו סי' ט"ו, בקוצר אמרים ובחריפות, וז"ל: ע"ד שאלתו אודות אווזות הנלעטים שיש רוצים להתיר ע"י בדיקת הושט נגד מנהג מדינתנו, וגם זה כמה שנים הי' אסיפות כל רבני המדינה ואסרו לבדוק, והרוצים להתיר טענתם יען שרבים נכשלים ואוכלים בלא בדיקה. כבר נשאלתי ע"ז בחורף העבר מק"ק זלאטשוב, וכתבתי משו"ת דברי חיים ח"ב סי' ל"ז דכיון שקבלנו דעת האוסרים עלינו אסור להתיר להם, ומשו"ת ח"ס סי' ק"ז בחיו"ד דאם קבלו דעת האוסר אף שידעו שיש מתירין הוי כנדר דאורייתא ואין להתיר. ואי משום דלא יתפרצו לאכול בלי בדיקה הבאתי ממשנה פ"ה דמע"ש דבכזה נאמר הלעיטהו כו', ומשו"ת חות יאיר סי' קמ"א דאין להשגיח בזה על שמא יצאו לתרבות רעה והארכתי בזה עכ"ל.

(ג) כן ראיתי הלום בעוד ב' ספרים שנדפסו מאחרוני הרבנים שמדברים בחריפות נגד ההלעטה. הא' בשו"ת מנחת הקומץ (מאבד"ק יאבלנאב) סי' מ"ה, וז"ל: עד"ש שיש בעירו איזה אנשים שמפטמין האווזות ורוצים שהשו"ב ישחוט אותם ומאיימים שאם לא ישחוט יהיו מוכרחים לשחוט ע"י השפחה א"י, והם חשודים ע"ז. הנה נודע שבמדינתנו גזרו כל הגדולים ובראשם זקני הב"ח ז"ל בחרם שלא לאכול העופות המפוטמים, ובמדינת הגר שהתירו לאכול עפ"י דעת הח"ס הוא רק ע"י בדיקת הושט, ובלא בדיקת הושט הוא איסור גמור וכו' ושמעתי שבעיר סטאנסלאב נהגו איזה שנים אחר המלחמה לשחוט ולבדוק הושט, ובשנה העברה גזרו הב"ד שלא לשחוט כלל ולא לסמוך על הבדיקה, ואיני יודע איך התירו מקודם נגד המנהג במדינתנו עפ"י הגדולים שלא לבדוק וכו' וכבר קיימו וקיבלו האיסור הזה במדינתנו, וכן המנהג תמיד, ועי' בשו"ת תורת יקותיאל במפתחות לסי' מ"ז בשם אדמו"ר הגה"ק מבעלזא זצ"ל שאמר דבמדינתנו אין יודעים שום חילוק בין המראה או הלעטה וכו' וגם בכאן אין בקיאים היטיב בבדיקה זו כמו במדינת הגר שהי' היתר עפ"י הגדולים והורו להם דיני הבדיקה היטב, ואולי השומע שמע וטעה, ואולי ג"כ שם הלעיטו בבצק דק ובשעת הדחק הקילו בזה, ובנ"ד מלעיטין בקוקורודז וא"כ בלי בדיקת הושט בוודאי הוא איסור גמור, ואין לחוש לאיזומם כי השפחה תשחוט כי בלא"ה יהי' איסור טריפה דאין בקהילתו בקי לבדיקת הושט וכמה דינים יש בזה וכו' עיין שם.

והספר הב' שראיתי עוד שמדבר מזה הוא האבד"ק מסטניסלאב (העיר שמזכיר הס' הנ"ז) בשו"ת אמרי דוד סי' קכ"ה (הס' מנחת הקומץ הנ"ז כתב תשובתו במרחשון תרפ"ה, והס' הנ"ז כתב תשובתו באדה"ר תרפ"ז) וכתב שם וז"ל: וע"ד האווזות שמפטמים להתיר להם הבדיקה בושט, אין אנו יכולים להתירם ואין ב"ד יכול לבטל וכו', ומאן מפיס איך הלעטה או מעומד או בשכיבה, בין כך ובין כך אנחנו לא נוהגין בהלעטה כלל, **ובדיקת הושט קשה לבדוק, וכמה פעמים מצינו בפוסקים שאין אנו בקיאים וכו' ובדיקת הושט היא בדיקה קשה לפנינו ואין אנו יכולים לעמוד אם יש נקב בושט או הבריא, בודאי אין להגיס דעתו בהוראה להתיר ולאמור כי הוא בקי וכו' וחלילה לאיש רב וצורב להרים יד בהלעטה ולהתיר ולחלוק על גדולי עולם משום דור ודור**

דצ"ל יעו"ש ביתר אריכות.

(ד) לזאת ואלה מוסיף על הראשונים, והס מלהזכיר לפתוח איזה פתח שהוא לבוא להתיר בכאן בארצנו הקדושה, ובעיר קדשנו ותפארתנו, הלעטת אווזות ע"י בדיקת הוושט, הן בגלל עצם האיסור החמור שבזה, שכפי שנתבאר נתקבל בכאן כדיעות גדולי הפוסקים האוסרים זאת, הן בגלל שאין לדמות הלעטה דזמנינו להלעטה דאז, וניתן לומר שבצורה הנהוגה עתה היו גם המתירים אוסרים, והן בגלל שכמעט הרוב שבאו לכאן מארצות הגולה המה ממקומות שנהגו בזה איסור חמור, ולא חילקו גם בין המראה להלעטה, וכיהודה ועוד לקרא גם זאת שאין בכאן מי ממורי ההוראה שיוכל להגיס דעתו ולהעיד על עצמו כי הנהו בקי בבדיקת הוושט, ועל כן חוץ מעצם האיסור מעצם הלעטה, אין לתאר ואין לשער גרם ריבוי המכשולים שיצאו מזה בנוסף הן מכתצואה מאי הבקיאות בבדיקת הוושט בזה, והן מזה שברור הדבר שיופרץ להרבות לאכול בכלל בלא בדיקה ואשימם בראשיכם כתיב וד"ל, ואין להאריך יותר.

שו"ת הר צבי יורה דעה סימן כו

פטום עופות בתירס ע"י המראה והלעטה בתשובה לשאלתו, שהתחילו לפטם עופות בתירס, ומביאים אותם בעירו למכירה, כיצד המנהג באה"ק לענין פטום עופות ע"י המראה והלעטה, שבספר שאילות שלום ובמקדש מעט כתבו, שנהגו בזה כהב"ח שלא לאכול פטומות, ואם נוהגים לאכול, אם יש תקנת בדיקה בהוושט, או כהרמ"א שכתב דמוטב שלא לבדוק ולסמוך ארובא, מאן ספין ומאן חשיב למיקם אנפשיה.

הנה באה"ק לא נהגו לפטם עופות, וגם בחו"ל בגלילותינו נזהרו מזה, ומה שמסתפק כת"ר אם יבדקו אחרי השחיטה את הוושט, או אולי כהרמ"א סימן לג שכתב, מוטב שלא לבדוק ולסמוך ארובא, הנה דעת הש"ך (שם, ס"ק כג) שמסיק לדינא שצריכים לבדוק את הוושט וכן הוא מסקנת האחרונים הו"ד בדרכי תשובה (ס"ק קמב), ובשאר עופות חוץ מאווזות, החמירו ביותר.

ובחכמת אדם (כלל טז אות י) כתב, דיש למנוע המנהג של הלעטה, ואם הלעיטו צריך לבדוק הוושט כולו, בין/תיבת בין כפולה במקור בטעות/ בין מה שנשאר מחובר לצד הראש ממקום השחיטה ולמעלה, ובין כל הוושט, כיון דשכיח ומצוי שיהיה ריעותא, ובדיעבד שלא בדקו מכשיר, ולבסוף מסיק דעיקר הדבר תלוי בתואר הדבר שמלעיטין בו, אם יש להם חוד כמו קוז כגון שעורים או שבולת שועל, ועגולים גדולים ותירס אינו ברור שיש להם קוז.

דרכי תשובה סי' לג ס"ק לא

לדינה בלתי יסודית: (קלא) תקנה בעיר. עבדה"ע ס"ק ט"ז ופת"ש סק"י והנה
הב"ח אוסר בהדיח האוזות הלעטות וכ' שהמורה שיישר חילי' לצטל ההלעטה זו
מקרב ישראל ולהחריס ע"ז שלא ילעטו אוזות ולא יבואו להקל בלתיסור דלורי'
הע"ב עכ"ל ועי' בשו"ת שבות יעקב חלק א' סי' נ"ו שכ' ע"ד הפנים מאירות שהקול
בענין ההלעטה אל האוזן ואל השמעו לו שמטעם חלש כזה אין ראוי לדחות דברי
הב"ח והש"ך והגק"כ ובפרט בלתיסור דלורייהא עיי"ש ועי' בהב"ש ס"ק ט"ז שהוא
הוא המכריע בענין זה ואינו מחמיר כדעת הב"ח והש"ך והש"ב"י הג"ל וטען מקום
לדעת המקילין בזה ומ"מ סיים וז"ל ובס"ד מעולם מזהירים ועומדים בביתי שלא
להלעיט כלל וכו' והמזהר יזכה לע"ל לאוזות דרבה ב"ח שאזכירם ועומדים מאליהם
עיי"ש ודע דאף במדינת אשכנז והגר שנהגו ברוב המקומות להקל ולאטל אוזות
המפוטמות מ"מ אף במדינת הג"ל בהרבה גלילות היראים והחרדים ע"ד ה' מהרים
ומחזיקים על עצמם לתיסור לבלתי אכול מהם ועי' בס' זכרון יהודה שהוא הגהות
הגאון הגדול מ' מאיר ח"ט ז"ל מאונגווארד בעהמ"ח שו"ת אמרי אש שכ' שהגאון
הג"ל אס' כי בהיותו מתחלה בגלילות שהכל נוהגין לאכול מאוזות הפטומות ה' מקיל
גם הוא בזה והי' מנהגו לאכול האוזות המפוטמות אס' אושט ה' נקי בלי אס' נגע
כי כן נוהגין שם כל גאוני אשכנז אמנם לעת אשר בא למדינה הלזו כיון שהיראים
בגלילות אלו אין אוכלים מהם ה' מהר גם הוא שלא לאכול עיי"ש ועי' בשו"ת
רבינו דברי חיים ח"ב חיו"ד סי' ל"ט שנשאל מק"ק אוהעל מחסידים ואנשי מעשה שנהגו
תיסור באוזות המפוטמות ביד אפי' ע"י בדיקה הוושטין עוד מימי הגאון מ' משה
סייטילצויס ז"ל (בעל הישמח משה) וענה קס רב א' ורצה להניח את לבדם שיאכלו
כולם מאוזות המפוטמות והשיב דחלילה להחסידים ואנשי מעשה הג"ל לשמוע לו ולאכול
מהאוזות הג"ל כי יש בזה הרבה לחוש ולא מהני היתר לאותן שנהגו תיסור בזה משום
שאחו דדברי האוברים וכו' ולא ישגיחו על מה שבני הבליעל מתרפים אהם בזה והרבה
להשיב אס' וספך חמתו על אותן המלעיגים עליהם בזה עיי"ש באריכות ועי' במק"מ
ס"ק מ"ח שכ' דבמדינת רוסיא קבלו על נפשם ועל זרעם שלא להלעיט ואין קונים
מהחשוד על זה עיי"ש וכ"כ בשו"ת שחילת שלום תניינא ס"ס קי"ד שבכל מדינת רוסיא
ורומעניוץ נוהגין תיסור בהלעטה כי יוכל לבא מזה מכסולות רבות והעובר ע"ז
וקנה מאוזות כאלו ומכרם לישראל הוא בכלל פורץ גדר וכו' וראוי לעולם גדול
ולמעבירו על חיזה זמן עד שיקבל עליו דברי חברות וכו' עיי"ש ועי' בס' עורה שחר
מערכת אות ו' סוף סי' א' ועי' בס' השל אברהם (להגאון מאר"א ברודא ז"ל) בחולין

בחי' הפוסקים סי' י"ט אות ב' ח"ל וכל בעל נפש יחמיר על עצמו שלא לאכול מאוס
 ארוחת המלעיטין אהן כי אומרים שהיה ארוחת המלעיטין איהם הוא בכלל שאין
 כמות חי' שאם מלעיטין אותם עוד ה"א לה לחיות ואם מפסיקין בהלעטה ולהאכיל
 דברים אחרים ג"כ ה"א לה לחיות ע"כ ראשי מעו' נמנעין מלאכול ממנה
 עתקה וכו"כ באזהרות הגאון הגדול מ' משה טייטלבוים שהפסדו בסוף ההגדה מראה
 יחזקאל אות י"א שכ' ח"ל ואשרי מי שאינו אוכל מן הארוחות פטומות שהפסדו בע"כ
 כי אם מראה שהפסדו מעלמן כי אחר כל הבדיקה כיון שאחר הפיתום בשלימות
 שוב אינם יכולים לאכול מעלמם וגם אינם יכולים לפעמם ואם יניחם ק' איזה ימים

ימיהו והיו לדעת מהר"מ ז"ל בכלל כל שאין כמות חי' טריפה ודבריו נראין עכ"ל
 והנה אם כי הרב בעל שו"ת שערי דק' כ' טס בהגה"ה שאין לאסור מכח שאין כמות
 חי' עפ"ד החכמת אדם כלל קמ"ג שכ' דאם אינו טהור לה לאכול כמה ימים יכולה
 הח"כ לאכול מעלמה וכ' שהחימה על המלעיטין הוא רק על מה שטהגין לפטם
 בקוקריו"ן קשה ויש בהם עוקץ שאוסר הפרמ"ג והח"ם עיי"ש אמנם הנה הרואה
 יראה כי הרה"ג הג"ל בעלמנו חזר בו בספרו שו"ת שערי דק' חיו"ד סי' מ"ג וכ'
 אשרי מי שאינו אוכל מארוחת המפוטמות כיון שיש חששות הרבה עליהם ואפי' אין
 בהם שום ריעותא ושום שאלה אין לאוכלם כאשר טהגין ברוב המקומות בזמנ"ז
 עיי"ש וכן ראיתי לדק"א מדבר הוא הגאון מליבאוויטש ז"ל דאם כי בספרו שו"ת
 למח נדק החדשות חיו"ד סי' כ"ה סדר להם סדרים לאותן המקילין בזה אין יהנהגו
 בענין ההלעטה (ע"ל ס"ק קל"ז) מ"מ בספרו הקלר נמה נדק בפסקי דינים במהד"ק
 לס' ל"ג השני בעי' ט' סק"ד כ' לדינא דכיון שיש בזה הרבה חלוקי דעות והרבה
 חילוקי דינים ורבים מקילין לעלמם ונכשלים באיסור הורה ע"כ יש לבטל ההלעטה זו
 מקרב ישראל ולגזור ע"ז שלא ילעיטו עיי"ש והמאגי על כל האחרונים הג"ל שהאריטו
 בענין זה ולא ראו דברי האשל אברהם הג"ל שהוא עמוד התורה מדורות הקדמונים
 שכבר קידמם להחמיר בזה כנ"ל. ועי' מזה בדברי זקני רבן של ישראל הרה"ש
 מהר"א ז"ל מדינאב בספרו אגרא דכלה עה"ת סוף פ' וארא שכ' הוכחה מוסר
 לאותן האנשים ומכנה אותם בשם חטאים צנפזוהם כמה שהקילו לעלמם לאכול
 ארוחת הלעטות שהן ממה שכבר טוחו ע"ז קמאי דקמאי אני רואה דבר חדש
 שיש בזה טריפות דאורייתא כי יימוקה הכבוד והוא טריפות גמורה ע"כ כל שומר
 נפשו ירחק מזה עיי"ש וכן ידוע שבהיות אל"ז הג"ל משכן כבודו אבדפ"ק מונקאטש
 שנוה ככרוכיא על אותן המקילין שבמדינה זו שאוכלין מארוחת הלעטות ושפך
 חימה עליהם למאד והחמיר לאסור אותם וכל הירא את דבר ה' בגלילותו שמע
 לקולו והדל מלאכול וזכרו דבריו גם בשו"ת אבני דק' (מהגה"ש מסיגוט ז"ל)

(במקומות שנהגו להקל) בהלעטה עופות הוא רק בארוחת האיל וכבר נהגו
 להקל שם בזה ואם נאסר להם הוי גזירה שאין רוב הצבור וכו' וקרוב הדבר שלא
 ינייחו לך הריחו להם המנהג וסמכו על מה שמביאים הושט לבדוק וכו' אבל שאר
 עופות כגון קאפהענע"ר איסור נמור בכל מקום להלעיט והיו כמו צמר נבילה
 עיי"ש והביאו בס' גילוי דעת בקו"א להל' טריפות אות י' עיי"ש: (קלב) לבדוק

משטחו רק נשאר על מעמדו, כי זה טבעו ביצירה להגביל הדם, כך פרעה מאן לשלח וכו' ומגבילים בגבולו לבל ישלחם.

ומזה הדבר היינו מהמדרש הנ"ל, נלמד גם כן תוכחת מוסר לאותן האנשים החטאים בנפשותם והקילו לעצמן לאכול אווזות הלעוטות, הנה חוץ לזה שכבר צווחו קמאי דקמאי להחרים על זה, אבל דבר חדש אני רואה טריפות דאורייתא דבר שלא שיערו כת הקודמים, דהנה זה דבר ברור שאוואז הלעוטה אם לא ימהרו לשוחטה במשך ימי לעיטתה, דהיינו ג' שבועות או יותר תמות כרגע, ומאין יהיה זה, אבל ראיתי כי האווזות האלו הכבד שלהם משונה ומתלבנת כולה, וגם היא ניתכת על ידי האור כשומן, וגם

מתגדלת שלא כטבע הנהוג בכבד כאשר אתה רואה במדרש הנ"ל, וזה בא להאווזות הללו להיות הכבד תנור הגוף, לבשל המאכל ולצמצם הדם הנשאר אחר שישלח אל איברי הגוף וזה מלאכתו כל היום, והנה כל דבר שמעמיסים על איזה יצירה בעולם יותר מכוחו ומלאכתו, הנה יחלש ויתבטל כוחו לגמרי, כן הוא בענין הזה שמלעיטין האווזות, והכבד המבשל מעמיסין עליו יתר על כוחו לבשל, הנה יחלש הכבד וימות כי יתבטל ממלאכתו לגמרי, ויתהווה נימוקות הכבד וישוב ללובן כמו המת, כי יתהפך הדם ללובן, על כרחך ימות הבעל חי כי נימוק הכבד, והיא טריפות גמורה, על כן שומר נפשו ירחק מזה. ציינת למשמרת לאות וכו'.

גליוני הש"ס עבודה זרה דף כ"ב ע"א

שם תוד"ה חיפוק כ' דשי"ך למימר לפ"פ אף במידי דלית ב' איסורא אלא מדרכן ג"כ אי מכשיל באיסור דרצק סוכר המכשיל מה"ת אלפ"פ דלא גרע ממשיא ענה שאינן הונגת הארכתי בחידושי וע"פ ריב"א פה"ת ריש פ' קדושים דמוכר דעובר רק מדרכן ואף דלא הוי שס תרי עיברי דנהרא מ"מ כיון שע"י דיבור האב יזכר הבן לעבור משום כיבוד א"כ הוי כתוחב איסור לחוק פיו וגרונו של חבירו דחדאי הוי מכשיל ואף שטי' יכו לאכלו בעלמו שהרי אין רגונו לאכול ויש ללמוד משם ג"כ דעובד מדרכן לא מיקרי אין עושה מטעה עמך ואסור לקללו ויל"פ צוה בב"מ מ"ח ב' ונוף דברי הריב"א שס ל"פ שהביא בשם גמ' יצמות מה שלא נאמר שס כלל ואדרבה מוסף לכ או בשמיטה ובישול או במחמר וכ"ו דאורייתא וגם א"א לאוקומי' בשבות כלל דהא אקרא קיימין ול"פ:

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן צב

בענין עגלים שמפטמין אותם באופן שבשרם יקבל מראה לבן.

ובדבר העגלים שנתחדש זה לא כבר שמפטמין אותן כל עגל במקום מיוחד לבד צר מאד שאין להם מקום אף לילך איזה פסיעות, ואין מאכילין אותן כלום ממאכלי בהמות הראוים לעגלים ולא טעמו חלב אמם כלל, אלא מפטמין אותן במשקין שמנים מאד שאין הבהמות נהנים מזה, להיפוך מהמבואר בבכורות ריש דף ל"ט מותר ודאי מעלי ליה וכו'. וגם נעשים חולים מזה וצריכים למיני רפואות, וכפי שאומרים שוחטים מובהקים לא נכשרו מהם אלא ט"ו עגלים ממאה, ולשוחטים המקילים הוא ערך מ"ד או מ"ה עגלים כשרים למאה, והכל מודים שרובן טרפות היפוך מחזקת בהמות שהן כשרות, ומשמע שהוא רק מטרפות הריאה שרואין זה השוחטים מדין בדיקת הריאה, אבל אפשר איכא עוד טרפות בבני מעים, שפשוט שצריך נמי לבודקם שמסתבר שיש לחוש לזה מאד. שלכן מהראוי היה לאסור מלעשות זה **ובעלי נפש אין להו לאכול כלל מעגלים כאלו אף אם יבדקו גם הבני מעים.** והבדיקה בבני מעים אינו מנקבים ובועות שנעשים מנקבים אלא משינוי מראה דהבני מעים ומבועות שנעשים ע"י חלישותן, ובלא בדיקת הבני מעים אין להכשירם.

והנה לאלו שעושין זה איכא ודאי איסור דצער בע"ח דאף שהותר לצורך האדם הוא כשאיכא צורך, כהא דלשוחטם לאכילה ולעבוד בהם לחרישה ולהובלת משאות וכדומה. אבל לא לצערם בעלמא שזה אסור אף אם יהיה לאחד הרוחה בזה, כגון שנכרי אחד רוצה להרוג או לחבול באיזו בהמה שכעס עליה שודאי אסור אף שמשלם לו שכר בעד מעשה הרע הזה דלהרוחה שמותר הוא לאכילה אף של אחרים ואף של נכרים, אבל להרוג ולחבול בשביל הרצון דאיזה רשע אחד אסור אף שהוא עושה להרוחה דיליה, מחמת שמשלם לו בעד האכזריות שאמר לו לעשות, דבשביל מה שאירע לאחד שיש לו הרוחה מהריגת וחבלת בע"ח אסור אף שהוא להרוחה לצורך האדם אלא דוקא בדבר שדרכן דאינשי בכך. ומהאי טעמא אסור לאחד שמצטער מאד על מיתת אביו להכות את בהמתו מאיסור דצער בע"ח ואף לא לשרוף ולאבד לכבוד אביו שום דבר אף שהוא מכבד את אביו הרבה והצער אצלו גדול מאד והחבלה בבהמתו ובאבוד ושרפת כליו ישכך חמתו וצערו מזה כדמצינו ברש"י שבת דף ק"ה ע"ב שפי' על קורע בחמתו דנחשב מתקן משום דקעביד נחת רוח ליצרו שהוא משום שמשכך את חמתו, ומ"מ אסור כדאיתא שם משום דאין זה מצורכי האדם שהותר לצער בע"ח אף כשלא מזיקן והורגן ממש, וכן אין זה מצורכי האדם לעשות לשכך יצרו וחמתו בשרפת ואבוד חפצים וכלים, ונחשב זה השחתה בעלמא שלא לצורך הנאת האדם ורפואתו וכדומה שהאדם רשאי לעשות בחפציו. עכ"פ חזינן שלא כל דבר רשאי האדם לעשות בבהמות שמצער אותם אף שהוא להרויח מזה, אלא דבר שהוא הנאת האדם ממש כשחיתת הבהמות לאכילה ולעבוד בהם וכדומה. וכן היה מותר לזונם בדברים שיותר טוב להמתיק את בשרו ולהשמין את בשרו באופן שהאינשי שיאכלו את בשרו יהנו יותר מכפי שהיתה אוכלת שחת. אבל לא בדבר שהוא רק לרמות ולהטעות את האינשי שיאכילום בדבר שגם לאינשי אינו כלום ורק לרמותם להאינשי שמזה שיראו מראה הבשר שהוא לבן ולא במראה אודם קצת שיטעו מזה שהוא בשר טוב יותר לבריאות ולהנאה וישלמו בשביל זה יותר. אף שליפות האוכלין אף שאין שום תועלת מזה בעצם היה מותר מדין אונאה כשיכירו האמת שאינו אלא יפוי בעלמא, וכשיטעו מזה לומר שהוא בשר משובח וטוב יותר להנאה ולבריאות וכדומה יהיה אסור מדין אונאה כמפורש בס"פ הזהב בב"מ דף ס' ע"ב אף כשלא יעלו יותר, אבל עשו זה כדי למשוך את

הקונים לחנותו, שא"כ היה שייך להתיר באם יודיעו שאין בשר לבן זה יותר טוב ומשובח אלא שהוא יפה יותר שג"כ היו רוצים בבשר זה שהוא יפה יותר לקנות. מ"מ אסור לצער את הבהמה להאכילה דברים שאין לה הנאה מהן שהיא מצטערת באכילה, וגם הם נחלות מזה וסובלין יסורין מהחולי, שבשביל הנאה זו דיכול לרמות האינשי אסור לעשות כן מאיסור צער בע"ח מדאורייתא שלא הותר זה להאינשי לצער בע"ח.

חותנך אוהבך, משה פיינשטיין.

דרשות הצ"ח דרוש ה לשבת תשובה

[טו] הלעטת עופות כבר הזהרתי על זה שקאפהינר (עוף הודו) איסור גמור להלעיט והרי הוא כמו בשר נבילה ואווזים הוה גזירה שאין הצבור יכול לעמוד בה וכו', וקרוב הדבר שלא יצייתו, לכן הנחתי המנהג, ועל כל פנים חיוב גמור לבדוק הושט משני צדדין, אם אין בו רושם מכת הלעסה ואין לסמוך בזה על נשים ואני

גוזר שכל הושטים מן אווזות יביאו לבודקן ובלי בדיקה תלילה לאכול מאווזות ההנה, ואלו שמוכרים אווזות פטומות יודיעו להקונה שהיא פטומה, כדי שיבדוק הושט וכל הנמנע לגמרי מהלעטה יזכה "להני אווזות דשמטין גדפייהו מרוב שומנייהו לעילא" והמחמיר בביתו תבא עליו ברכה.

שו"ע יורה דעה - סימן עג סעיף א

הכבד, יש בו ריבוי דם. לפיכך לכתחלה אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה, אלא קורעו שתי וערב ומניח חיתוכו למטה, וצולוהו (שיהא ראוי לאכילה), ואחר כך יכול לבשלו:

ש"ך יורה דעה סימן עג ס"ק ב

ע"ל סימן ע"ו ס"ב וה' בהג"ה דנתבאר דבחצי צלייתו מיקרי ראוי לאכילה ומשמע דה"ה כאן וכן כתב באו"ה סוף כלל ח' בהדיא:

פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן עג ס"ק ב

(ב) שיהא. עש"ך דבחצי צלייתו אף כבד דמרובה בדמים אפ"ה שרי וכ"ה באו"ה סוף כלל ח' דם הכבד דרבנן שרי בחצי צלייתו. דע דכבד כולה דם כמבואר. ובלבוש ס"א כתב דמש"ה כבדא מותר דעל הארץ תשפכנו דם הנשפך כמים אסרה תורה לא דם הכבד שקרוש ועומד ומ"מ מה שפירש הוה דם האיברים שפירש ואסור. הנה נתן טעם מה שכבד מותר ויראה מדבריו שמה שפי' מן התורה אסור ולקמן אבאר דם הכבד אף מה שפי' לרוב

הפוסקים הוה דרבנן. ובחצי צלייתו ודאי אין כל הדם יוצא ממנה דכולה דם ובלבוש ס"א כתב הטעם דנתקשה ולא יצא עוד. וסיים שם שיהא ראוי לאכילה ועמ"ש בסי' ס"ט בט"ז אות נ"ד דאף בשאר בשר ראוי ליזהר כן. כתב הלבוש אפילו כבד מלובנת של אווזא יש בה ריבוי דם ולא מהני מליחה ופשוט הוא:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף עג עמוד ב

ואמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא, וחזינן הנהו אווזי דשמטי גדפייהו משמניהו וקא נגדי נחלי דמשחא מתותייהו, אמינא להו: אית לן בגוייכו חלקא לעלמא דאתי? חדא דלי גדפא, וחדא דלי אטמא. כי אתאי לקמיה דרבי אלעזר, אמר לי: עתידין ישראל ליתן עליהן את הדין.

הגיע רקבון עד הגידים, או שנלרר הדם הרבה עד שאין הגידים נכרים וכמו שכתב הש"ך (שם ס"ק י"א), ועיין בלבושי שרד (ס"ז ס"ב) סדר הנהגת המורה זכא מוצא: דבריו דברתי תשובה (שם ס"ק מ"ט).

הנהגה בהשאלות המלוויות אל לנו לא נמלא בדרך כלל רקבון ממש כמו מיתחי בשר, דככהאי גוונא אני נהוג להעריך בלי שום התחכמות וכסתומת דברי האחרונים, אלא שנמלא במקום לומת הגידים כמו ליחה נקרשת נוטה ללבוש וקשה והוא נראה גם כן כעין בשר מקולקל והבדיקה בזה אינו אלא לראות ולעיין אם הליחה מתגרד צקלות מעל הגידים ואינו אדוק צחור אחד מהגידים, ככהאי גוונא הנני מכשיר אותם כיון שאין שם רקבון ומיתחי בשר ממש וגם אינו ניכר ריעותא בהגידין עצמם, ואם הליחה כבר נתקשה על הגידים ככהאי גוונא אין מכשירים אותם כיון שאין אנו בקיאים בצדיקת לומת הגידים דחיישינן שמא נתקלקלו גם הגידים, וכשי"כ היכא שניכר ריעותא בגידין עצמם שכבר התחילו הגידים עצמם להתרקב וצדו סומכים על בקיאותנו להבחין אם יש ריעותא בהגידים או לא, אלא היכא דיש רקבון בין הגידים או שנלרר הדם הרבה עד כמעט שאין הגידים נכרים לא סומכין על בקיאותנו בצדיקת לומת הגידים, משום דחיישינן כיון שאין אנו בקיאים במספר הגידים וגם מחמת דקותם חיישינן אולי יש ריעותא בחיבה גיד ולא נרגיש בזה, אבל בלאו הכי בודאי אנו בקיאים בזה להבחין אם יש ריעותא בהגידים או לא.

הנהגה כתבתי בחפזון מחמת קולר הפנאי בימים אלו, ואם אולי עדיין אין הדבר ברור לך תכתוב לי עוד הפעם ובעז"כ ארחיב לך הדבור בזה ביותר הסבר, (עיין בסימן שאחר זה תמלא נידון זה מצואר יותר בס"ד).

וכעת הנני מסיים ודו"ש מאי ידריך
מאיר בראנדסדארפער

לסתור סברת הרמב"ם דכמו בעריפות הריאח אין חילוק בין בהמה לשוף אף על פי שאין ריחח העוף דומה לריחח בהמה הכי נמי בעתול העוף, ועל כל פנים מצואר מזה דהיה פשוט ליה להרשב"א דגם להרמב"ם אין חילוק בעריפות הריאח בין בהמה לשוף.

וכן בהגהות מרדכי חולין (פא"ט סימן תשל"ט) מצואר ג"כ דס"ל דאין חילוק בעריפות הריאח בין בהמה לשוף חוץ מצדירכות הריאח יעו"ש, וכן כתב הפמ"ג (בשפתי דעת סוסי' ל"ה וסוסי' ל"ח) ח"ל שם, דע שכל הפוסל בבהמה פוסל בריאח של עוף וכו' מצרייתא דלוי, וכן הסכימו כל הפוסקים וכן האריך כנסת הגדולה (בהגה"ט סימן ל"ט) וכו', ח"ל הרמב"ם (בפ"א מה"ש ה"ב) ומעולם לא שמענו מי שבדק עוף אלא אם נולד לו חשש, הו' נולד לו שיהי לבהמה בכל הלכותיו עכ"ל הפמ"ג, וראיתי בכנסת הגדולה שם שהעמיד גם כן יסוד דבריו על צרייתא דלוי יעו"ש. וכן בספרי השו"ת ופוסקים האחרונים דסקלו וערו דין צועא של ריאות העוף כולם פשיטא להו דעריפות הסמפונות שייך בריאח העוף כמו בבהמה מצואר בדבריהם.

וכיון דמדברי כל הפוסקים ראשונים ואחרונים מצואר דאין חילוק בעריפות הסמפונות בין בהמה לשוף, ומאחר שאין בריאח של עוף אשר יאמר עליו כי הוא זה המה הסמפונות, אלא אותן השצילים הנמשכים מהקבה, מעתה יתבונן נח מצי"כ בהלקחתות של ריחח העוף המלוויות צינורו אלה ויתברר לו שכמעט אין צמליחות שלא יגיע הלקוחת בהסמפונות, חוץ ממה שיש בהם חשש גם על קרום הריאח, כאשר כבר כתבתי בזה בס"ד במקום אחר (עיין למעלה בסימנים הקודמים) והמתיר בזה אינו אלא מן המתמיהים.
והנני דו"ש ומברכו בכל טוב
מאיר בראנדסדארפער

סימן מז

בעזה"י. ירחא דמאזנים תשל"ד לפ"ק פעה"ק ירושלים ת"ו. שוכט"ס ישפע ממרומים אל מע"כ ידידי האברך הרה"ח המופלא ומופלג בתו"ש חו"ב טובא בנש"ק שלשלת היוחסין מגזע תרשישים כש"ת מו"ה חיים מאיר יחיאל משה רובין שליט"א.

אחדשה"ט. ומה ששאלת שראית שאני בודק בהגידין עצמם אם יש בהם רקבון, ולכאורה הוא נגד סברת הפוסקים דסבירא להו דאין אנו בקיאים אלא לבדוק במקום צומת הגידין דהיינו בין הגידין, אבל בבדיקת הגידין עצמם אין אנו בקיאים.

הנהגה כדנריך כן הוא לבדיקת הגידין עצמם אין אנו בקיאים, וטעמא דמילתא הוא כמו שכתב הש"ך (סימן י"ז סק"י) כיון דהן הרבה ע"ז גידים והן דקין כמו שכתב בדרכי משה שם וצחורת חמאת וכן מצואר צא"ח הארוך, וכחשש בזה הוא אולי יעשה במספר הגידים וכשיר שלא כדון, אמנם היינו דוקא היכא דיש רקבון בין הגידים, או שכבר

סימן מח

בס"ד יום ב' כ' כסלו תשל"ו לפ"ק. שוכט"ס למע"כ ידידי הרב הגאון וכו' גדליהו אקסלרוד שליט"א רב ומו"צ ברמת גן.

אחדשה"ט הכני להעלות על מכתבי את אשר עלה בידו אחרי העיון בס"ד, על דבר הריעותא המלוי בלומת הגידין החילוניים של העופות, שהליחה העצמי שצין על הגידין וצין הגידין, וניכר מצחון כמין גבשושית קשה לפעמים הוא בולט רק מעט ולפעמים הוא בולט הרבה, ולפעמים משתנה מחמת זה גם המראה מצחון למראה אדמומית או כחול או ירוק, ושכית מאד שאחד מן הגידין נפסק לגמרי (ואם מלוי צין בגיד העצ שמתחת העור וצין בשאר גידין הדקים שצין גיד העצ וצין העלם), או שנשתנה המראה ומתחו של הגיד לריעותא וניכר ששלטת הלקוחת בכגיד

בהגיד שדינו ג"כ כנפסק כמש"כ הרמ"א (יו"ד סוס"י נ' וצמוד כמה מקומות בשו"ע).

ובדאי שדקו דברי מע"כ שאסור להעלים עין מה, ויש זה חיוב בדיקה עכ"פ לפחות העור ולגרד הליחה הקרושה מעל הגידן וצין הגידן, ולעין היעבז אם לא הביע הלכותא לגוף הגידן, ונראה פשוט לפניך דאפילו אם רק מיעטו של הגיד שולקק ואפילו בהגיד הרחב שמתחת העור, אעפ"י שלרשות עינינו נראה עדיין רובו של הגיד שלם ובריא אפ"י יש לאסור זה, וכמש"כ להדיא בספר דעת תורה (סימן נ"ו מי הדעת סוס"ק י"ט) דאם שלט קלה רקבון צרכ"ג עלמן אפילו רק במיעוטן יש לאסור אפילו צבחה, וגם זה לדקו דברי מע"כ שאין החיוב בדיקה זה תלוי במספר הנטרפים משאלות אלו אי הוי מיעוט המלי או לא, כיון שאין אנו דנין כעת אם יש חיוב לבדוק ולחפש אחר הריעותא, שהרי הריעותא נראה ויכר להדיא לכל מי שבקי ורגיל בהרנגולים ובדאי שאסור להעלים עין מהם.

ומה שאמרתו למע"כ שכלאי לצרר כמה הוא מספר הנטרפים משאלות אלו דהיינו שנמלא ריעותא בגוף הגידן שהם נפסקים לגמרי או נלקים, כוונה אחרת היכי לי זה, כי בעיקרה דמילתא מאי דפשיטא ליה למע"כ לסמוך זה על בקיאותו בצדיקה לומת הגידן ספוקי מספקא לדידי טובא, שהרי הרמ"א (שם סימן נ"ו ס"ט) כבר סגר עלינו את הדרך וסתם וכתב דאין אנו בקיאים בצדיקה לומת הגידן של שוף משום דקשה לבדוק וקבל הוא נטרף, ומקורו הוא מדברי הא"י כמש"כ בדרכי משה (שם), וגם הב"ח (שם) אעפ"י שכתב ששמע מחכמי הדור שקבלה צידם לבדוק אותם, אפ"י מסיק לבסוף דאין נוהגין לבדוק אותם כלל, וכן הוא מסקנת כל האחרונים שלא לסמוך על בדיקה לומת הגידן צעוף הדק אפילו צבחה, אלא דמ"מ הכריעו האחרונים זה דהיינו דוקא צריעותא גמורה כגון שנלרר הדם הרב או שהוא נפוח ויש שם רקבון, אבל צריעותא קלה סומכין זה על בקיאותו לעין אם לא הביע הלכותא לתוך הגידן, וכמש"כ הטו"א (שם סק"ה) והש"ך (שם ס"ק י"א) ושאר האחרונים ועיין בדרכי תשובה (שם ס"ק מ"ט).

ולפי"ז ל"ע לענין הריעותא שאנו דנין עליה שאעפ"י שאין שם רקבון ולרירות דם הרבה, מ"מ הרי הנסיון מוכיח שהוא ריעותא גמורה שמכלה את הגידן, ואין לנו זה שום הצנחה אחרת אלא מה שבדקים את הגידן אם הביע בהם הלכותא או לא, וא"כ איך נוכל לסמוך זה על בקיאותו בצדיקה בגידן.

ועוד הרי אפילו להפוסקים דס"ל לסמוך על בדיקה לומת הגידן של העופות, היינו דוקא אם בדקים ומנאליים כל הצי"ג גידן ולא חסר אף אחד מהן, דבזה יש מקום לדון אם סומכין על בקיאותו בצדיקה בגידן או לא, וכמש"כ הב"ח (שם) דאם בודק ולא ימלא אלא ע"ו ויראה לו בגיד אחד שהוא עב לא יפלטו ולהפרידו לשנים, דאע"ג דאשכחן בגמרא (חולין ע"ו ע"ב) דרב אשי הוה עבד הכי, אן אין בקיאים בהאי ניפוך ופירוד לשנים, ואף למי שהוא בקי בצדיקתן לא יסמוך ע"ו להפריד יעו"ש וכ"כ הב"י בשם

הרוקח, וכ"כ צדעת תורה (שם מי הדעת ס"ק י"ט) ועיין בדרכי תשובה (שם ס"ק נ"ח), וא"כ אן דלא בקיאותן כלל בהכרח כל מספר הגידן, איך אנו יכולים לסמוך על מה שאנו מנאליים כמה מהגידן שאנו מכירים אותם שהם שלימים ובריאיים בלי שום לקותא, הרי יש לחוש אולי נלקח אחד מהגידן שאין אנו מכירים אותם.

ולכאורה היכי מקום לדון זה כיון שהריעותא אינו מלי אלא צלומת הגידן החיזוניים, א"כ אם ידוע לנו מספר הגידן החיזוניים ואנו מנאליים אותם שלמים ובריאיים סגי זה, ושבו לא נריך לבדוק צלומת הגידן הפנימיים, וצדעת תורה (שם סק"ד) מובא דבריו בדרכי תשובה (שם ס"ק ל"ה) כתב די"א גידן יש מלד חוץ ובי גידן מלד פנים, ובאותן שכלל חוץ יש צי גידן שכל אחד מהן רחב בתחילתו ואח"כ מחפז כל אחד לשנים יעו"ש, אלא דלראות עינינו אין אנו מנאליים כלל חוץ אלא עי גידן, ואם נחשוב את הגיד הרחב שמתחת העור לשנים יש כאן עשרה גידן ועדיין חסר לנו גיד אחד.

אלא שבעיקרה דמילתא היכי נלמורא אפשר לדון זה שאם נניח שמספר הנטרפים משאלות אלו אינו צמדה מרובה, דהיינו שגם בהעופות שיש להם ריעותא זו אינו שכיח כ"כ שיגיע הריעותא לגוף הגידן, היכי לנו מקום לומר זה דאעפ"י שאין אנו בקיאים בצדיקה לומת הגידן, מ"מ אין זה חשיב ריעותא גמורה ומותר דיעבד כנאכד בלי בדיקה, כמש"כ הלבו"ש מובא דבריו בדרכי תשובה (שם ס"ק י"א) לענין כשנלרר הדם מעט או שהוא נפוח קלה, וכ"כ נמא לענין נידון דידן דסגי בצדיקה בגידן עד כמה שדיעפתו מגעת, ושאר הגידן שאין אנו בקיאותן בהם לא גרע מנאכד בלי בדיקה דמותר דיעבד היכא דליכא ריעותא גמורה, וע"כ אמרתו שכלאי לצרר מספר הנטרפים משאלות אלו כדי לקבוע זה אם זה חשיב ריעותא גמורה או לא, ולפי מע"כ מ"מ דנחזר לו שמספר הנטרפים זה הוא צמדה מרובה מאד עד חמישים וששים אחת מהשאלות שנקו הגידן עלמן, א"כ בודאי שזכ חשיב ריעותא גמורה שאין להקל בהם כנאכד בלי בדיקה, וכיון שאין אנו בקיאים בצדיקה לומת הגידן כן מלד המנאליות וכן מלד ההלכה אין להקל זה כלל.

ומ"מ נלע"ג דבאופן שהליחה הקרושה אינו אדוק כ"כ בהגידן ומתגרד בקלות מעל הגידן ומצין הגידן, שהנסיון מוכיח שצבחה אינו שכיח להיות ריעותא בגוף הגידן, זה יש לסמוך על בקיאותו בצדיקה בגידן עד כמה שדיעפתו בהכרח בגידן מגעת, ולעין היעבז אם לא נמלא שום ריעותא לא בגיד הרחב שמתחת העור ולא בשאר הגידן. הקטנים שאנו מכירים אותם, ולענין שאר הגידן שאין אנו בקיאים בהם חשיב כנאכד בלי בדיקה, וכיון שאינו ריעותא גמורה כיון שהכיתר שכיח יותר מהכאיסור יש להקל זה דיעבד.

זהו מה שנלע"ג בביאור הלכה זו בס"ד.
יעזור ה' יתברך שלא גכשל בדבר הלכה וזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

מנאי ידיו הדו"ש
מאיר בראנדסדארפער

סימן מט

בס"ד. פעה"ק ירושלם ת"י כ"ב תמוז תשל"ח לפ"ק.
רין המצרים יורת אור למע"כ ידידי האברך המצויין
מופלא ומופלג בתור"ש חו"ב טובא הרב אברהם
יצחק הופמאן נ"י.

הנה על דבר הריעותא דשכיח האידנא בצומת הגידים של
העופות כבר הארכתי בזה למעלה (בסי' הקודם), אמנם
מרוב השאלות שבאו לידי במשך זמן ממושך נוכחתי לדעת
כי בעופות אלו שנמצאים בהם גידים נפסקים מהגידים הדקים
החיצוניים של העופות, הם עפ"י רוב דייקא באותן העופות
שלא ניכר בהם הריעותא כל כך להדיא אלא בשימת עין
הבחנה מיוחדת לזה, ומצוי ג"כ שבמקום טריפת הצומת
הגידים דהיינו בתחתית העצם האמצעי לא ניכר בהם שום
ריעותא, אלא שבארכובה התחתונה שהוא מקום שאין העוף
נטרפת בו לא מחמת שבירת עצם ולא מחמת פסיקת הגידים,
במקום ההוא דייקא ניכר בו הריעותא שמורה על פסיקת
הגידים למעלה במקום שהיא נטרפת בו, וכבר באו לידי פעמים
הרבה שנמצאו גידים נפסקים אפילו היכא שלא הי' ניכר שום
ריעותא מבחוץ לא בעצם האמצעי במקום טריפת הצומת
הגידים ולא בהארכובה התחתונה, וניכר הדבר שזה בא מחמת
איזה חולי רח"ל שבמקום צומת הגידים של העופות שגורם
לפסיקת הגידים, וקרוב הדבר מאד שהוא מין חולי אחרת
מהריעותא של קרישת הליחה שבין הגידים, שכתבתי למעלה
(שם) שההיתר שכיח בזה יותר מהאיסור, שהרי החוש מעיד
ע"ו דאדרבה דדייקא באותן העופות שלא ניכר בהם הריעותא
כל כך להדיא מצוי בהם הטריפות יותר, ועל כרחינו לומר
שהוא מין חולי אחרת שאינו תלוי בחולאת קרישת הליחה
שבין הגידים.

הנלענ"ד דבאותן העופות שניכר בהם הריעותא מבחוץ
בולאי שיש בהם חיוצ דדיקא מן התורה, כדין
כל דבר דאתייליד ציה ריעותא שיש בזה חיוצ דדיקא מן
התורה, כמש"כ בשו"ת ריב"ש (סי' תל"ט), ועממא דמילתא
כתב הב"ח ציו"ד (סי' קי"ט) משום דהיכא דלא אתייליד
ריעותא אין בזה שום חיוצ דדיקא מן התורה דאלזלין בזה
רוב, דרוב בהמות בחזקת כשרות הן, אבל אי אתייליד בזה
ריעותא אסור לאכלה דבר תורה עד שתצדק, דאין בהמה זו
מן הרוצ כיון דגולד בזה ריעותא ושמא עריפיה היא, וכן
כתב הש"ך (שם סי' ק"ט) וצ"ע דברי ריב"ש (סי' ש"ו)
ובבאר היעב ציו"ד (סי' ל"ט סק"ב), ועממ"כ בזה בספר
דעה תורה בפתיחה להלכות עריפות (אות מ"ב), ואם לא
צדקו אותן פשיטא שאסור לאוכלם כדין ספק עריפה, וכמש"כ
הרמ"א שם (סי' ג סע"א) דכל מקום שאין יכולים לתלות
שנעשה לאחר שחיטה, אם לא צדקוהו או שאין יכולים לצדוק
הרי הוא כספק עריפה ואוסרין אותה, ולא אמרינן נשחטה
הותרה אלא בדבר שנוכל לומר שנעשה הריעותא לאחר שחיטה
דלא ילאתה מחזקתה מחיים עכ"ל, וכן כתב הפמ"ג (שפ"ד
שם סק"ג) צדעה הש"ך לדינא דהיכא שיש ריעותא מחיים

והאיסור וההיתר הם שקולין יש לאסור בלא צדיקא דדיקא
בהפ"מ כדעת הרמ"א, וכן מסיק התנ"ש (סוסי" כ"ט)
דאין מתירין שום ספק כי אם בדאיכא למיתלי בהיתרא טפי
מאיסורא או בדליכא ריעותא ברורה וכספק שקול, וא"כ הכי
נמי בנידון דידן לפי מה שנתברר לנו דריעותא גמורה הוא,
ומן הנמשע לעמוד בזה על עיקר ושושע הדבר אם האיסור
שכיח בזה יותר מן ההיתר או שההיתר שכיח יותר, וקרוב
הדבר לומר שהאיסור שכיח יותר ועכ"פ לא נתברר בזה
שההיתר שכיח יותר מהאיסור, בודאי דזה נחשב לריעותא
גמורה שהצדיק מעכבת בזה אפילו דיעבד, וכמש"כ המקדש
מעט (סי' ל"ט סק"ג) מוצא בדרכי תשובה (שם סק"ו),
דריעותא שהאיסור שכיח טפי מלהיתר, וכן דריעותא שלא
נתברר אי הרוצ בה להיתר או לאיסור כגון מים בראש שלא
נתברר אי רוצן שיש בהם מים הן צדק כשר כגון שמוח
מקיפו וכדומה או לא, כי אי אפשר לעמוד בענין המקריים
כילד נחמניק חמוד, וזהו הריעותא שהאריכו בזה הש"ך
(בסי' ג) והתנ"ש (בסי' כ"ט) ובכל זה הצדיק מעכבת
בהם יע"ש, והכי נמי כן הוא ג"כ לענין נידון דידן.

ונראה פשוט לענ"ד דמה שאין הריעותא ניכרת כל כך
להדיא אלא בשימת עין והבנה מיוחדת לזה אינו
יולא משום זה מכלל שינוי וריעותא המחייבת צדיקה, דאעפ"י
שאינן השינוי ניכר מחמת העדר התבוננות, או למי שאינו צקי
בתרגוליס, (וכמו שהמליאות הוא בזמנינו שרוב מהמון העם
אינם בקיאים כלל בתרגוליס), מ"מ כיון שנתברר שהוא
שינוי וריעותא המטרפת יש בזה חיוצ דדיקא מעיקרא דדינא,
והרי כבר כתב התנ"ש (סוסי" כ"ט) דאין למורה להקל בשום
ספק בעולם כי אם המפורש בפוסקים, דאין לשוקל לשקול
במאזני דקא אם הספיקות שקולים גם אחרי נקרא ריעותא
ברורה ואחרי לא ובקל יכולים לעשות באלה, ואין להורות בזה
כי אם ללורך גדול ובעיון היעב עם חצרים המקשיבים ועפ"י
שיעת המחמירים דדאורייתא הוא עכ"ל.

ונראה ג"כ דמי שאינו צקי בעלמו להבחין בריעותא זו,
אסור לו לאכול שום עוף עד שיתברר לו ע"י צקי
שיודע להבחין בזה דאין בו שום ריעותא, דכיון דבעלם
ריעותא הניכרת היא, לא אזלין בזה רוב עופות שהם כשרים
דבוח כמו שמעלים עין מן האיסור, כמש"כ הרשב"א בחידושיו
(חולין ע"י ע"א) צעט דדיקא הריאה ומוצא בפמ"ג
(בפתיחה להלכות עריפות) דבדבר שהוא קרוב ומחומן
לראותו כגון הריאה שאם יש בה סירכא מיד תראה לעינים
בפתיחה הבהמה ואינו צדק נראה כמעלים עינו מן האיסור
עכ"ל, והכי נמי בנידון זה כיון דממליאות דבר הניכר הוא
ואינו צדוק הוח כמעלים עינו מן האיסור, אלא דבזה נראה
דדיעבד אם לא צדקו אותו אם יש בו ריעותא או לא, וכבר
נחתך או שאינו לפנינו ואי אפשר עוד לצדקו מותר לאכלו
דכיון דלא הי' בו ריעותא ברורה ואי אפשר עוד לצדקו,
אזלין בזה בזה רוב עופות שהם כשרים ופשוט הוא.
אמנם בעופות אלו שלא ניכר בהם שום ריעותא מבחוץ,
אעפ"י שנתברר שגם בכה"ג נמלאים פעמים הרבה

גידים

גידיים נפסקים, אפי"כ אין זהם חיוצ דיקק משקרא דדינא קיין שאינו בגדר מיעוט המלוי, לפי מה שבעלו האחרונים להגדר של מיעוט המלוי שיש זה חיוצ דיקק, היינו דוקא כיכא שמספר הנטרפים עולה לערך חלק אחד מעשרה מהנשחטים כמו שהאריך זה בדרכי תשובה (סי' ל"ט סק"ג), וא"כ בנידון דידן שמספר הנטרפים בעופות כאלו שלא ניכר זהם שום ריעותא מצחוץ אינו אלא כמות קטן מאד פשוט הוא שאין זהם חיוצ דיקק מעיקרא דדינא.

אלא שצניקרא דמלתא הנני נכון מאד על דבר ריעותא זו, צאותן העופות שניכר זהם הריעותא מצחוץ, דכיון דלריעותא גמורה ישב ויש זה חיוצ דיקק מעיקרא דדינא, ואם לא דקוקו או שאי אפשר לדוק כרי הוא כספק טריפה ואסורה באכילה כמו שנתבאר למעלה בס"ד, וא"כ לפי מש"כ הרמ"א ביו"ד (סי' י"ו סעי"ט) דאין אנו בקיאים בצדיקה לומת הגידים של העופות משום דקשה לדוק וקל הוא נטרף, אלא שהאחרונים הכריעו זה דהיכא דליכא ריעותא גמורה אפשר לסמוך זה על בקיאותנו לראות ולעיון אם לא הגיע הלקותא לחוך הגידים וכמו שנתבאר כל זה למעלה (בסי' הקודם) בס"ד, משא"כ צריעותא גמורה הוה כלא נדק כלל ועריפה מספק, וא"כ הכי נמי בנידון דידן דריעותא גמורה הוא אי אפשר לסמוך זה על בקיאותנו בצדיקה לומת הגידים והיה כלא נדק כלל וטריפה לכאורה מספק, ולפת עתה לא מלאחי זה עשם נכון על מה אנו סומכים בעת לסמוך זה על בקיאותנו בצדיקה לומת הגידים ולהקל ראש בדבר שרבותיו גדולי האחרונים כבר סגרו עלינו את הדרך וגזרו אומר שאין אנו בקיאים בצדיקה לומת הגידים על העופות.

והש"ת יאיר עינינו בתורתו הקדושה ומשיגאות יצילנו שלא נכשל בדבר הלכה וזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

מנאי יידו הדו"ש בלונ"ח
מאיר בראנדסדארפער

סימן נ

בעז"ה, ד' אייר תשל"א לפ"ק.

שו"ר אל מע"כ ידידי האברך המופלא והמופלג בתור"ש הרב **נחום ראטשטיין** שליט"א (כעת ראש ישיבת בית תלמוד והוראה פעיה"ק ירושלים תובב"א) **אחד"ש** מע"כ הנני להשיבו על דבר שאלתו בענין עופות שנמלחו בלא הדחה ראשונה ונתבשלו והוא הפסד מרובה אם יש מקום להתירם או לא.

והנה מע"כ פלפל בסברת הפוסקים בטעמי הדחה ראשונה הועלה להתירא עפ"י דברי הרמ"א ביו"ד (סימן ס"ט סעי"ב) שכתב, דאם יש ששים בחתיכה נגד הדם שעליה מותר, ועפ"י דברי הפמ"ג (בסימן ע"ב שפ"ד סק"ד) והגרע"ק (בסימן ס"ט סעי"ב) שכתבו דבחרגולת מבחוץ ליכא דם בעין, וקיי"ל

דבכל חתיכה יש שלשים נגד דם שעליה כמש"כ הרמ"א (שם ס"ט) ומקורו הוא מדברי הא"ה (כלל י"א דין ד'), ונמצא לפי זה דבכל חתיכה יש ששים נגד הדם שעליה מצד אחד, ולפי מה דמשמע מהסר"ו והש"ך והלבו"ש (בחיודשי דינים להלכות מליחה) בפירוש דברי הרמ"א דמש"ה התיר ביש ששים נגד הדם בעין שעליה משום דבדיעבד אנו סומכין דטעם הדחה ראשונה הוא משום דם בעין שעל הבשר, א"כ הכי נמי בנידון דידן יש להתיר העופות בפשיטות כיון דליכא דם בעין רק מבפנים ויש בכל עוף ששים נגד הדם בעין שעליו, ואף לפי דברי הפמ"ג (במש"ז סי' ס"ט סק"י ובשפ"ד שם סק"יד) שפ"י דס"ל להרמ"א דאגן נקטינן לעיקר טעם המרדכי הדחה ראשונה הוא כדי להעביר הדם מעל הבשר שלא יתמלא המלח מדם ולא יוציא דם, ואפילו כשיש ששים נגד הדם אינו מותר אלא על ידי הדחה ומליחה שנית, וזה אי אפשר בנידון דידן כיון שכבר נתבשלו, מכל מקום כיון דליכא דם על העופות רק בצד אחד א"כ הוי כגמלה מצד אחד, ויש להתיר העופות עכ"פ בהפ"מ כדין גמלה מצד אחד כמבואר בשו"ע (שם סימן ס"ט סעי"ד) עכת"ד מע"כ.

א

הנה לכאורה נכונים דברי מע"כ זה שהרי כן כתבו גדולי האחרונים דגם לענין דם בעין שעל הבשר לפני הדחה ראשונה קיי"ל דלכל הפחות יש שלשים בכל חתיכה נגד הדם שעל פניה, כמש"כ הפר"ח (שם ס"ק ע"ז) והכו"פ (שם ס"ק י"ג) והפמ"ג (בשפ"ד סק"ג), ומשמע עוד בפמ"ג (בשפ"ד ס"ק ע"ו ול"ו) דיותר יש בחתיכה ששים נגד הדם שעל פניה לפני הדחה ראשונה מלאחר המליחה, דלאחר המליחה לריך לשער נגד דם ומלח שעליה, מה שאין כן לפני הדחה ראשונה דלא לריך לשער רק נגד הדם שעל פניה, וזהו הוא מיישב דברי הש"ך (ס"ק ע"ו) והת"ח דלענין דם שעל פניה לפני הדחה ראשונה כתבו דלפעמים יש ששים בחתיכה נגד דם שעליה, וללאחר המליחה כתבו דבדלתי אין צדום חתיכה ששים נגד הדם שעליה יעו"ש. ועיון עוד שם (בשפ"ד ס"ק י"ח) בעור שומן אוח שנמלח בלא הדחה ראשונה שהתיר גם כן מטעם זה, משום דצחוץ על העור אין דם בעין ויש בחתיכה ששים נגד הדם בעין שעליה מאד אחד.

אמנם בספר יד יחודא (שם בפיה"א ס"ק י"ד) האריך לחלוק על האחרונים הנ"ל, והביא דברי הא"ה (בכלל צ' דין ה') שכתב לענין חתיכה שלא נמלחה ונשרה במים מעלי"ע לפני הדחה, דאין צדור אלא חלק חמשה עשר נגד הדם שעליה, וכן כתב בספר צית לחם יחודא (ס"ק ס"ו) בשם ספר פ"י, וכתב שם בספר יד יחודא שהפ"י הוא בעמ"ח ספר אפי רבני ודרכו תמיד להביא דברי הא"ה, ומנצח דצריכס בקיור דצרכי תשובה (שם ס"ק ס"ד).

ואעפ"י דלענין חתיכה שנתבשלה בלי הדחה אחרונה כתב הא"ה (כלל י"א דין ד') שיש בחתיכה לכל הפחות שלשים נגד דם ומלח שעליה, אפי"כ לענין דם שעל פניה לפני הדחה ראשונה כתב דאין בחתיכה רק חלק חמשה עשר נגד הדם שעל פניה, ובספר יד יחודא שם כתב עטם לחלק דם פליטה

לאור העולם כל דיוני עריפות בני מעיים זה צדק בכל פרטותיה ודקדוקיה וכו' לא מיד.

זהו מה שנלמד בבניאר גידון זה בס"ד, ויעזור השי"ת שלא נכשל בדבר הלכה ונזכה לאסוקי שמעחא אליבא דהלכתא אכ"ה.

והגני ידידו דו"ש בלונ"ח מאיר בראנדמרארפער

סימן מ

בס"ד. פעי"ק ירושלם ח"ו, יום ג' שנכפל בו כי טוב לסי הגני נתן לו את בריתי שלי ט"ו תמוז תשל"ט לפ"ק.

שוכט"ס למע"כ ידידי הרב הגאון וכו' הח' המפורסם מוהר"ר אברהם ישראל רובין שליט"א רב ומו"צ ברחובות יע"א.

ועל דבר שאלתו על הגיד הקטן הנמצא בצד הפנימי של עצם השוק של העוף סמוך לשרק לרוב העצם באלכסון, ומנח כבירה על פני אחד משאר הגידים המזוהים לאורך העצם, אם הוא נחשב מכלל הששה עשר גידיו או לא.

[א]

הנה לעמ"ד אינו יראה מקום להסתפק בגיד הקטן זה אם הוא ממנין הששה עשר גידין יותר משאר הגידין הנמלחים שם, שהרי סימנם של לומת הגידין מפורש הוא צב"ע וי"ד (סי' נ"ו סעי"ב) שהם לצנים קשים ועצים כדליתא בש"ס (חולין ע"ה), ומצואר בעור וכו"ע (שם סעי"ט) דסימנם של לומת הגידין צעוף הוא כסימנם צהובה, אלא שבצבמה אינם אלא שלשה גידין, וצעוף הם ששה עשר גידין כמצואר צב"ע (שם סעי"ח), וכבר הכריעו האחרונים (שם) דלומת הגידין של עוף הן לכו"ע זין מלפנים וזין מלאחור של הרגל, והחוש מעיד שהן מתפשטין גם ללדדי הרגל מצחון, וקלה גם מלד הפנימי של הרגל, וזין כולם אין רק ששה עשר גידין ולא יותר, והרוב לא לעמוד על עיקרן של הדברים וידקדק וישוין צמליתותן ומלותן של הלומת הגידין צעוף וראה ט"כ כי יותר מהצד לומר צהגיד הקטן הזה שהוא מכלל הלומת הגידין והוא מכלל המנין של הששה עשר גידין, כיון שיש בו כל הסימנים של לומת הגידין שהוא לכן וקשה ועב, מצואר הגידין הנמלחים שם שאין בהם סימנים אלו.

מהם כנגד חלוצי של העלם, וגיד הקטן הזה הוא גיד החמישי.

וחוץ מחמשה גידין אלו נמלחים שם עוד כמה גידין דקין מאלד דלא מסתבר דבו כל כך במכלל הלומת הגידין יחשבו, כיון שאינם קשים ועצים כמו שאר הגידין, ועוד נמלח שם גיד אחד מנחה צמחותו מצואר הגידין, שאינו עב כ"כ כמו שאר הגידין, וקשה יותר מצואר הגידין, ומחודק לעלם השוק ואינו נמחה כמו שאר הגידין, ומסתבר נ"כ שאינו מכלל הלומת הגידין, ועוד גיד אחד שאינו לכן וקשה כמו שאר הגידין והדעת נוטה דזה שאינו אלא מגידי הדם ואינו מכלל הלומת הגידין, וכמ"כ ה"ו (שם ריש סי' נ"ו) בשם הרשב"א וכו"ע שכתבו בשם הראב"ד שיש זין הגידין הפנימיים חושין אחרים והם מוזרקי דמא, ואינם לצנים כלומת שנקראו לומת הגידין, גם אינם חזקים וקשין כלומת יע"ש, ולעפ"י הראב"ד מיויר שם מהלומת הגידין של צבמה אפשר דגם צעוף הכי הוא.

זהו מה שנלמד לכאורה עפ"י דברי הדעת תורה שכתב בפשיטות שהיא דקד ונמלח צלוחות ותרגומים שהם אחד עשר מלד חוץ וחמשה מלד פנים, דע"כ ל"ל לפ"י דיתר בגידין הנמלחים שם צלד פנים לאו בכלל לומת הגידין יחשבו.

אמנם בעיקרה דמילתא שכתב הדעת תורה בפשיטות שאלד עשר גידין יש מלד חוץ ל"ע לעמ"ד, שהרי צמליות אינו נמלח גם רק חמש גידין, אלא שהוא כנראה כחז כן לפי מש"כ שם דצלוחת גידין שצד חוץ יש שנים מהן שהם רחבים צמחילתן בערך משך אלצע וחל"כ הן מתפלגין לפנים, וח"כ כל אחד משני גידין אלו חובצין לפנים יש לפ"י אחד עשר גידין מלד חוץ, ולעמ"ד ל"ע דזה לפי מאי דנקטינן לעשר הלומת הגידין צעוף צרוחצ אלצע ממקום שמתחילין כמש"כ הרמ"א (שם סעי"ט), וכמש"כ גם איכה גופיה (שם סקי"ד), ונמלח לפ"י דצמקים ששיך עריפות הלומת הגידין דהיינו צחוד רוחצ אלצע ממקום שמתחילין ליכא שם רק ארבעה עשר גידין, ורק לאחר שיעור רוחצ אלצע ממקום שמתחילין דלא שייך חו שם עריפות הלומת הגידין אז הם מתפלגין ונעשים ששה עשר, וזה לא ניתן להאמור שהרי מפורש ואלא מדברי הש"ס (שם ע"י ע"ב) וצב"ע (שם סעי"ח) דבעופות שיתסר חוטי כווי אי פסוק חד מינייהו עריפה, הרי מצואר ע"כ דצמקים ששיך עריפות הלומת הגידין הם ששה עשר גידין.

עוד ל"ע לעמ"ד בעיקר גידון זה הרי מצואר צב"ע (שם סעי"ו) דלומת הגידין הנצלעים זה צחוד זה בזכרות צנקבות אינן בכלל לומת הגידין, ומקורו הוא מדברי הראב"ד שהצואר ה"ו (שם) שפירש כן מאי דאמר אביו (שם ע"ה) צלעו לא הו לומת הגידין, ופשוט דהכי נמי צעוף דיונה הכי הוא, וכן מצואר להדיא צדצרי המאירי (שם), וח"ל צעוף יש בו גידין הרבה והם ששה עשר וכולם דקים, ואין בהם דקדוק אם ללד פנימי אם ללד חוץ וכולם נקראים גידין, אלא שיש מהם נצלעים צמחים ואין נקראים גידין לא להשלמת

להשלמת מנין ולא לדין איסור שבגידין עכ"ל. והחובה יראה שכן הוא באמת שבנים מהתעשה גידין החילוניים שצדק הם בלתיים בכל משך ארבע מהתחלתן עד למעלה ממקום עריפות לומת הגידין בתוך גיד אחד רחב, (אלא כ"ע בדברי המאורי דממשות דבריו הוא שיש צדק כמה גידין כאלו שובלטים זה בתוך זה ובמילואים לא גמלא אלא גיד אחד כזה שמובלטים בתוכו שני גידין אחרים), והם אינם מכלל הלומת הגידין, וממלא לפי"ז דאין אלא שמונה גידין בלד החילון של רגל העוף, וא"כ חסר לו שלשה גידין ממספר הששה עשר גידין של הלומת גידין.

ולפי"ז לרוך ע"כ לומר דהשלשה גידין הפנימיים שכתבתי למעלה דמסתבר בהו שאין מכלל הלומת הגידין, הן משלימים המנין של ששה עשר גידין, והיינו דיש שמונה גידין חילוניים ובמונה גידין פנימיים, וזה ללא כמש"כ הדעת תורה שאחד עשר גידין יש מלד החילון וחמשה גידין מלד הפנים, אם לא שנאמר דאלו השני גידין שמתפללין לשנים דוים כבנים אשפ"י שבתוך שיפור עריפות לומת הגידין הם נראים כאחד, לפי שאפשר לנפלא לשנים, כדאשכחן (שם) ברב אשי דצדק ואשכח ציה חמוסה, הוב חד דהוב שני מחצריה ופליה ואשכח תרי, ימ"מ אפילו לפי"ז חסר עדין גיד אחד ממנין הששה עשר, וע"כ דאחד מהשלשה גידין הפנימיים ה"ל משלים המנין.

אמנם למעשה אין צוה כל כך נ"מ לדין דבלא"ה אין לנו בקיאים בצדוקת לומת הגידין צדק, כמש"כ הרמ"א (שם סעי"ט) וא"כ אפילו אם נניח דגידין אלו אינן מכלל הלומת הגידין לא להשלמת המנין ולא לדין איסור שבגידין, מ"מ בודאי דלא גרע רישותא זו שבגידין אלו, משאר רישותא גמורה שבמקום הלומת הגידין, דאין סומכין בזה על צדוקתו נשים דקשה לצדוק וצקל הוא גורף כמש"כ הרמ"א (שם), אלא דמ"מ יש בכל זה נ"מ גם לדין לענין צדוקת הלומת הגידין צדק הגם כמו אינדיק וכיוצא בו, דסומכין בזה על צדוקתו כמש"כ הפמ"ג (בשפ"ד שם סק"צ וסק"ו) ושאר האחרונים (שם), דצטעין שיהיו כל הגידין שלימין וקיימין, ואפילו איתן הגידין הנזכרים למעלה דמסתבר בהו לכאורה דאין מכלל הלומת הגידין, כמבואר בדברי הב"ח (שם) דאפילו היכא דסימכין על בקיאותו בצדוקת הלומת הגידין היינו דוקא אם מולאים כל הששה עשר גידין, ואם צדק ולא מלא רק חמשה עשר ויראה לו צגיד אחד שהוא עב לא ינפלא ולהפרידו לשנים, דאשכחן ברב אשי (שם) דטביד הוי אגן אין בקיאים בהוי נישון ופירוד לשנים, ואף למי שהוא צקי בצדוקת הלומת הגידין לא יסמוך על זה להפריד יעו"ש, וכ"כ הב"י (שם) בשם הרוקח וכ"כ בדעת תורה (שם סק"י"ט), והרי כבר נחבאר למעלה בס"ד דדוקא צדוקת כל הגידין החילוניים והפנימיים ציחד משתלם המנין של הששה עשר גידין בלי שנערך לסמוך על הניסוף, וא"כ צעין שיהיו כל הגידין שלימין וקיימין בלי שום רישותא, ובלא"ה לא סומכין בזה על בקיאותו בצדוקת לומת הגידין אפילו צדוקת הגם דפל הניסוף לא סומכין.

וגם בלא"ה נראה דכיון דאין לנו צוה הכרעה צדוקה בדברי הפוסקים איזה מהגידין הם ממנין הששה עשר גידין ואיזה לא, ודבריהם סותרים להדדי, שהרי הדעת תורה כתב שהוא צדק ומלא אחד עשר גידין מלד החילון וחמשה גידין מלד הפנימי, וצ"ח החידושי הר"ח כתב שצדק ומלא שלשה גידין מלד החילון ושלש עשרה מלד הפנימי, (והוא דבר תמוה דלכאורה הוא נגד המילואים) וכבר הראיתי פנים למעלה בס"ד דיש ללד בזה דשמונה גידין יש מלד החילון ושמונה מלד הפנימי, וא"כ בכל אחד ואחד מהגידין הנמלאים צבטיבות הרגל צמקום ששיך עריפות הלומת הגידין יש להסתפק בו שהוא ממנין הששה עשר גידין, וצטעין ע"כ שיהיו כולם שלימין וקיימין בלי שום רישותא.

ואעפ"י דאיכא ציטובי כמה גידין שהם משויים קלח צמכותם ואינם לבנים קשים ועצים כמו שאר הגידין, מ"מ הרי בלא"ה לאו מילתא דפסיקא הוא אליבא דכו"ע דלומת הגידין של עוף הם דיימים ממש צמחאיתם וצמחאיתם להלומת הגידין של בהמה, דמש"כ צבוי"ע (שם) דסימנם של לומת הגידין צדק הוא כסימנם צבמה, ומקורו הוא מדברי הטור בשם הרשב"א בתוס"כ, עיקר הדברים לאו לסימנם של הגידין עצמם הוא דאחא, אלא לסימון מקום בליה התפשטות הגידין הוא דאחא, וכמש"כ הרא"ה צ"ח שם על מש"כ הרשב"א דסימנם של לומת הגידין צדק הוא כסימנם צבמה דקה, וז"ל וליחא דסימני צבמה צלומת הגידין לא שייכי צעופא כלל דצבמה דאיכא תלחא דחשיבי לומת הגידין ואיכא אחריו שייכי הוי סימנין, אלא צעופא דמילתא צעופא דמשובלעין צבשר אין דין לומת הגידין עליהם עכ"ל, והרשב"א צממרתה הציב על זה דגם הוא כוונתו כן היה רק לסמן מקום התפשטות הגידין והרא"ה לא הבין כוונתו בזה יעו"ש, הרי מדברי שניהם מצאיר דצדק כולו הוו לומת הגידין.

וכבר האריך צדוקת דברי הרשב"א והרא"ה צטעין מעיל דקה (סי' ל"ז) וכתב דהרא"ה היה לו גורסא אחרת בדברי הרשב"א וכוו שהציא צבספ משנה צבמו (צ"ח מה"ש הי"ד) וז"ל וכתב עוד הרשב"א שיפור לומת הגידין צדק משתבחה שהסימן בהם טאות סימנים האמורים צדקה לפי צדקה לא נתן קצבה לשיעורן אלא נתן סימנים צגופן צבויין וצמחאיתן והן הן הסימנים צדק ג"כ עכ"ל, הרי מבואר מלבן זה דס"ל להרשב"א דסימנם של הגידין עצמם צל עוף דומים ממש לסימנם של הגידין צבמה, וע"ז שפיר הציב הרא"ה דצדק כולו הוו לומת הגידין, ומ"מ מסיק שם דלכלכה צדאי דגם הרשב"א מודה להרא"ה דכלוהו הוו לומת הגידין, וצדק ומלא שאין שם יותר מששה עשר גידין, ואם צדאי ימלא יותר אפ"ה צעין שיהיו כולם שלימין וקיימין יעו"ש צטעמא דמילתא, ומובא דבריו צספר וצח תורה (שם סק"ד).

ועי"ע צדעת תורה (שם ס"ק י"ד) שכתב צפשיטות דסימן לבן אינו מוטיל צדק כלל, יעו"ש שכתב כן עפ"י

אין אנו בקיאים בצדיקה אפילו צעף הגם, והאריך שם בזה ומסיק בן להלכה, חוץ מצעף אינדיק דצוה יש לסמוך על הפוסקים המקילין לסמוך על צדיקת הגידון שלו כמבואר שם טעמו יע"ש, ועיין בדרכי תשובה (שם ס"ק י"ה) שהצוה מעוד כמה גדולי האחרונים דס"ל הכי יע"ש מש"כ עוד בזה, והוא לא ראה את ספר יד יודוא על הלכות עריפות ומש"כ לא הביאו, כי לא היה עדיין נדפס אז כשהוציא את הדרכי תשובה על הלכות עריפות.

[ב]

ומה ששאל עוד בנמצא ריעותא בין הגידון, כגון שגזר שם הדם או שנמצא רקבון בין הגידון, אם הריעותא עוברת לאחר ההדחה במים ולא נשאר עוד שום רושם מהריעותא אם היא כשירה או טריפה.

הנה מקור הלכה זו היא מתש"כ הרמ"א (שם סצ"ט) דמאחר שאין לנו בקיאות בצדיקה נומת הגידון של עוף מצינו דקשה לדקוק וצקל הוא נטרף ולכן בכל מקום דליתא מכה במקום נומת הגידון אפילו אינו רק נפוח ונלרר הדם מאחר שהיה לריך צדיקה ואין לנו בקיאות צעף הוא עריפה עכ"ל, ומקורו הוא מדברי הא"י"ה (שם) כמבואר בדרכי משה (שם), אלא שהש"ך (שם ס"ק י"א) כתב ששם הלבוש דדוקא בשללר הדם הרבה עד כמעט שאין הגידון ניכרים מפני הדם אבל לרובות דם מועט למה נטרף כשאין רואים שום ריעותא בגידון, וכן כתב עוד שם ששם המהרש"ל צ"ח"ה שלו ובספרו יש"ש פרק בהמה המקשה (ס"ח ע"ו) בלריך לעיין אם נראה מתוך הנפוח שיב בו ריקצון ונימוח ויש לחוש שנפסק אחד מהגידון או יש להטריף יע"ש.

הנה מבואר מלשונם להדיא דאעפ"י דלא ניכר הריעותא בהגידון עלמן, אלא שניכר הריעותא בין הגידון, חיישינן ג"כ לפסיקת אחד מהגידון כמש"כ הרמ"א בעעמא דמילתא מצינו דקשה לדקוק וצקל הוא נטרף, ומש"כ בהצו המהרש"ל והלבוש והש"ך דדוקא בריעותא גדולה שיש לחוש בזה לפסיקת הגידון או יש להטריף אבל בריעותא מועטת למה נטרף כל זמן שאין רואים ריעותא בגידון עלמן, וכן מבואר להדיא מדברי שאר האחרונים להמעיין בדבריהם דבריעותא גדולה יש לחוש לפסיקת הגידון אפילו כשאין רואים בהגידון עלמן אלא בסביבות הנומת הגידון.

ולפ"ז נראה פשוט ונחור דאעפ"י שהריעותא עוברת ע"י הדחה ולא נשאר שום ריגש מהריעותא, עדיין הוא נשאר בעריפותו אעפ"י שלא ניכר שום ריעותא בהגידון עלמן, כיון דגם מעיקרא לא היה העריפות בזה מחמת הכרת הריעותא בהגידון עלמן, אלא דמחמת הריעותא שנסביבות הגידון חיישינן גם על הגידון, וא"כ מה צדק בהריעותא עברה ע"י הדחה צמיס עדיין החשב שהיה על הגידון מעיקרא במקומו הוא עומד ופשוט הוא.

[ג]

ומה ששאל עוד באם נפסק או נרקב רק מיעוטו של אחד מהגידון בעוף אם יש להכשירו או להטריפו.

דברי הדרכי משה (שם סק"ג) ששם הא"י"ה (כלל ה' דין ג') שכתב ששם הרא"ש דהנומת הגידון כעשופה בן דקין והדומת, הרי מבואר מכל זה דצעף כולו הוו נומת הגידון אפילו אם הם משונים מסימני נומת הגידון של בהמה.

איברא דבספר יד יודוא (שם בפיה"ק ס"ק כ"ו) תמה בזה על הא"י"ה שכתב בן ששם הרא"ש דלא נמלא זה כלל בדברי הרא"ש, והרא"ש לא כתב אלא שהם ששה עשר גידון, ומוכח מדבריו (שם בפיה"ק ס"ק י"ט) דס"ל דסימנא של הנומת הגידון של העופות הוא כסימנא של בהמה גם לענין גופן של הגידון שהם לנשים קשים ועצים, ונ"מ צעיקרא דמילתא מבואר מדבריו (שם בפיה"ק סק"ג) דמודה הוא דצעף טולכו הוו נומת הגידון ואין שם אלא ששה עשר גידון וחס מקיפין את כל הרגל כמש"כ הרמב"ם בפיה"מ וז"ל דליתן הגידון המקיפין רגל העוף שכן דומים לאלו יתורים וכ"י (כוונת הרמב"ם בזה שהן דומים להנומת הגידון של בהמה) והן ששה עשר וכ"י עכ"ל, והביא ע"ש את לבן הרא"ה ב"ל, דמכל זה מבואר דבין כולם ציחד לא הוי יותר מששה עשר גידון וכולו הוו נומת הגידון, וכן מבואר עוד שם (פיה"ק ס"ק י"ז ובפיה"ק ס"ק כ"ג) יע"ש.

וראיתי (שם) שכתב ששם הראב"ן (ס"ו רס"ב) שכתב דצעף יש ששה עשר גידון ואחד מכן הוא עב ומתפלל נשים יהוא נמה צמיס אם כולם קיימין כשירה ואם אחד מהן נפסק עריפה עכ"ל, וכתב הוא ז"ל על זה דנראה מדברי הראב"ן דרצו אשי לא מחמת ריעותא צדק, רק לידע אם חמת הוא שנמלא ששה עשר גידון, וראה שאחד מהם עב ונפלו ואשכח שהם באמת שנים, ומשמע מדברי הראב"ן דבכל עופות כן הוא ואין און לריכס בהמה לנפלהו, רק בן כדרך להיות אחד עב אבר דרכו להתפלל ונמה לנשים עכ"ל, וזה שלא בדברי הדעה תורה שכתב ששנים מן הגידון החיוניים מתפלגין לנשים, ונמלא לפי דברי הראב"ן דצד החיון של הרגל ליכא רק חשע גידון חוץ מן הגיד הצלוע בתוך חבורו דאיו מכלל הנומת הגידון, ומלד הפנים יש עוד שבע גידון שהן מכלל הנומת הגידון, וא"כ לפי מש"כ למעלה דשמונה גידון פנימיים יש, א"כ לריך ע"כ לומר דאחד מהם אינו מכלל הנומת הגידון, ואם גאמר דהראב"ן לית ליה סברת הראב"ד גידון הצלועין זה בתוך זה אינס מכלל הנומת הגידון, א"כ נלטרך לומר דשני גידון מותרים יש צד הפנים שהן אינס מכלל הנומת הגידון, אמנם לא כתבתי כל זה רק לפיכא כי אין צדינו וצכותינו להכריע אחז מהגידון הוא מכלל הנומת הגידון ואיזה לא וצעינן שיהיו כל הגידון המקיפין את הרגל שלימין וקיימין צלי שום ריעותא כלל כמו שנבאר למעלה בס"ד.

וכבר נתבאר דאין מה שום נ"מ לדין שאין אנו בקיאים בצדיקת הנומת הגידון רק לענין עוף הגם, וצוה צעינן שיהיו כל הגידון קיימין צלי שום ריעותא ובלא"ה אין להכשור, אמנם ראיתי בספר יד יודוא (שם בפיה"ק ס"ק כ"ד ובפיה"ק ס"ק ל"ב) דדקדק מלשין הרמ"א דצבוס עוף

לומת הגידין דכמו שאין לנו בקיאות בצדיקת הלומת הגידין, הכי נמי אין לנו בקיאות להבחין אם שלטה החולי בצומת הגידין, דבבשר ניכר החולי עפי מצומת הגידין עלמו וכוון לשלטה החולי סביב הגידין חיישין ג"כ להגידין עלמן, משא"כ היכא דליכא שום ריעותא סביב הגידין רק שהגיד חתוך במיטעו והחתך ניכר שפיר בתוך הגיד, אי"כ יש לומר דאילו שלט עפי ג"כ היכ ניכר בתוך הגיד ושפיר לנו בקיאות צזה.

ומ"מ מוסיק דנראה לו יותר נכחמיר צזה נלהקל, והנראה מקום לעיין במש"כ לקמן צהא לצינה (סעי"ט סק"י"ג), וכ"כ הדעת הורה (שם סוס"ק י"ג) בפשיטות דלדין דאין לנו בקיאות בצדיקת לומת הגידין צעוף, אפילו במיטעו מהגיד שפסק אסור אפילו בהפ"מ, וכ"כ פוד (שם ס"ק י"ח) צשם הכנפי יונה להחמיר צזה אפילו בצבמה יעו"ש מש"כ צזה.

הרי מצואר מדבריהם דבין צנחתך או נפסק, וצין צנרקב או נלקה אפילו רק מיטעו של אחד מהגידין צלומת הגידין היא עריפה לדין שאין לנו בקיאות בצדיקת לומת הגידין, והמעין צדברי האם לצינה יראה להדיא דאעפ"י דבדברי בני ספיקותיו דהיינו דהא צנחתך מיטעו הגיד וצין צנרקב מיטעו הגיד בעלה לאיסורא ואפילו בצבמה, מי"מ הרי"ה יראה דצנרקב או נלקה מיטעו של הגיד פשיטא ליה מילתא יותר לאיסורא מצנחתך מיטעו של הגיד, והחילוק צזה מצואר דבדבריו משום דהיכא שפסק מחמת חולי וריקבון ששלטה במקום הלומת הגידין וגם בהגידין עלמן, אעפ"י דלא ניכר הריעותא אלא במיטעו של הגיד מי"מ כיון שאין לנו בקיאות במסמים ובבשר שהרופא גוררי חיישין ששלטה הלקותא יותר אלא שלא ניכר טדיין למראית העין, ואפילו בצבמה חיישין לזה, משא"כ צנחתך מיטעו של הגיד מחמת חיוב סיבה שהוא שלח מחמת חולי וריקבון צזה היכ מקום לומר לכאורה דכיון דצנחתך ניכר היטב בתוך הגיד עד כמה צנחתך אי"כ מהיכי תיתי לחוש צזה יותר דאילו שלט עפי ג"כ היכ ניכר, אלא דמי"מ בעלה גם צזה לאיסורא ואפילו בצבמה כמצואר דבדבריו שם, וכן מצואר דבדברי הדעת הורה דשלט קאת רקבון צלומת הגידין עלמן פסק לאיסורא אפילו בצבמה כדברי האם לצינה, ואילו צנחתך מיטעו של הגיד נטה קו (שם ס"ק י"ח) להקל עכ"פ בצבמה בהפ"מ צנשאר גיד העב שלם יעו"ש צעטמא דמילתא.

וכן מצואר דבדברי המנחת יוסף דצנחתך מיטעו של הגיד שדה ציב נרגא צעיקר דברי האם לצינה, והאריך להקשות עליו, דכיון שלא ניכר שום ריעותא רק מה צנחתך מיטעו של הגיד הרי צזה לנו בקיאות שפיר להבחין שלא צחתך יותר כמצואר דבדבריו (שם ענינים ס"ק י"ח), אלא דמי"מ בסכים להלכה להאם לצינה דאילו כיון דקשה במנין צו ואין לנו בקיאות יש לחוש דאולי צחתך גיד אחד לגמרי ואין מכירין צו יעו"ש, ואילו צבגיט הלקותא להלומת הגידין עלמן הביא (שם ס"ק מי"ו) דברי האם לצינה, וכזה בפשיטות לחלק צזה צין צחתך מיטעו של הגיד, וצין רקב מיטעו של הגיד

הנה שאלה זו היא אחת מהשאלות המלויות מאד צומיניו, וצעיקר צחותן העיפות שניכר בהם הריעותא צצמקום לומת הגידין להדיא, הוא דבר המלוי צהגיד הרחב צצמחת העור צלד החילון של הרגל צמקום עריפות לומת הגידין שהוא נלקה במיטעו ומהחיל להתרקב ולהפסק, וכבר כתבתי צספרי שו"ת קנה צשם (ח"א כ"י מ"ח) דאעפ"י שלמראית עינינו נראה עדיין רובו של הגיד שלם וצריא אפי"ה הוא עריפה, וכמש"כ הדעת הורה (שם סוס"ק י"ט) צשם ספר אה לצינה (שם סעי"ט סק"י"ג) דאם שלט קאת רקבון צלומת הגידין עלמן אפילו רק במיטעו יש לאסור גם בצבמה לדין.

ומקור דברי האם לצינה צזה הוא מדברי הלבושי שרד כמו שיראה המעיין שם, אלא שהלבושי שרד (כ"י ו' סעי"ג) סתם את דבריו ולא כתב אלא דכל שהגיע הקלקול אל הלומת הגידין עלמן עריפה אפילו בצבמה, ולא פירש כוונתו אם ראונו לומר דאפילו אם הגיע הקלקול אפילו במיטעו של אחד מהגידין עריפה, או דוקא לרובי, וכן צספר אה לצינה צסניפי השולחן (שם) סתם את דבריו צזה, אלא דצחא לצינה (שם) שקיל וערי צכוונת הלבושי שרד, ודקדק מדבריו דמש"כ צציאורו (שם ס"ק י"ד) דהיכא צנראה קאת קלקול צלומת הגידין עלמן ודאי דעריפה גם בצבמה, דאין לנו בקיאות צצמסמם וכל צרואין ששלטה הלקותא צמקום לומת הגידין עלמן ודאי דעריפה עכ"ל, דמלשון זה צנראה קאת קלקול צלומת הגידין עלמן, מוכח דראינו לומר דאפילו היכא ללא שלטה הלקותא רק צמקנת מן הגיד עריפה.

ובסניפי השולחן (שם סעי"ג ס"ד) נסתפק צחא נמלא מקנת אחד מהגידין בצבמה צחתך אפילו במיטעו, אם יש להכשירו לדין, ולדד צזה דע"כ לא הכשירו הפוסקים אלא דוקא צצחכו צנחת וידע צודאי שלא נגע ולא הפסיד יותר, משא"כ צנמלא כן ואין לנו יודעין היך נעשה וצנראה מקום לעיין צמש"כ לקמן (סעי"ט ס"כ), וצחא לצינה (שם סק"ח) ציאיר את ספיקו צזה, משום דאעפ"י שאנו בקיאות בצדיקת הלומת הגידין צצלינדוק וכש"כ בצבמה, מי"מ הרי כתב הש"ך (שם סק"י"ג) דדוקא צצחר ונקשר כיון דלכמה פוסקים אין לריך צדיקה, מש"כ היקל ברמ"א לעשות חותנו לבקיאות צדיקה, משא"כ כשעדיין צצור כיון דיש ריעותא גדולה כל כך וגם לריך צדיקה לרוב הפוסקים יש לאסור גם בצבמה יעו"ש, וא"כ הכא לא שייך לומר דאין לריך צדיקה כיון דליכא ריעותא צלומת הגידין עלמן, וע"כ לא מספקא ליה אלא בצבמה דאנו בקיאות צדיקה, אבל צעוף דקו"ל דצריעותא גמורה צמקום לומת הגידין צעוף עריפה משום דחיישין שמה נפסד אחד מהגידין ואין לנו בקיאות צצדיקה כמש"כ ברמ"א (שם סעי"ח), וא"כ כש"כ צדליכא ריעותא צלומת הגידין עלמן דלריך צדיקה, וכיון דאין לנו בקיאות עריפה.

אלא דמי"מ מוסק שם דגם צעוף יש להסתפק צזה, משום דאפשר ללדד ולומר דדוקא צריעותא צמקום

הגיד דעתיף הוי ודאי עריפה דהא דקדוקין דבר אין אנו בקיאות לדוק בגידין כש"כ דקדוקין בגיד עומי, אלא דבצבחה נשאר ב"ש יע"ש.

ומילתא דמחילה חזינא דכפר כף החיים (שם ב"ק ח"י) אהא דכתב השו"ע (שם סע"ח) דאם נפסק רובו של אחד מהגידין בעיף עריפה, נכתב בשם הפרי הו"א (שם סק"ה) דאין הוי מחלה שרי, ואח"כ כתב בשם הזנחי ל"דק (שם ס"ק ע"ו) דאין אין בקיאות בזה ודרכיו להעריך בכל ריעותא בלומת הגידין של עיף, והגם דלמראה עינינו אנו רואים מעט מחטור מעריפין עכ"ל, הרי מבואר להדיא מדבריו דאפילו בריעותא בל דהו בלומת הגידין של עוף מעריפין, והמעריך בדברי הזנחי ל"דק (שם), שהוא כתב בראשי תיבות הגם דלמראה עינינו אנו רואים שהוא מש"מ מעריפין, והכף החיים הבין בצונותו דר"ל דאפילו במעט מחטור מעריפין, והדבר תמוה דממנו"ת לשנוי נראה יותר דר"ל דאפילו במחלה על מחלה מעריפין, יבוינו דקאי שם על דברי הפרי הו"א שכתב דאין הוי מחלה שרי, וכתב הוא ז"ל ע"ז דאין אין בקיאות להצטון שאינו יותר ממחלה יאפילו במחלה על מחלה מעריפין, והוא בראשי תיבות ממשי"מ, ומהיכי היתו לומר שהוא ראשי תיבות מעט מחטור שהוא לשון שאינו רגיל בדברי הפוסקים.

ואולי דינא לו כן להכף החיים בצבחה הזנחי ל"דק, מבוס דממנו"ת לשנוי נראה דאין מיינו רק בהפסק ע"י חתך דוקא, דככל ריעותא בלומת הגידין מיינו, שהרי כתב ודרכיו להעריך בכל ריעותא בלומת הגידין של עוף וכו', וחש"ה נראה לו יותר שהוא ראשי תיבות מעט מחטור, יכנו שנתבאר למעלה בס"ד החילוק בין חתך במיעוטי של הגיד, ובין ריעותא אחרת במיעוטי של הגיד, דבזה כ"ש מודים דאין שאין אנו בקיאות בדקוקת הבלומת הגידין של הטיף אפילו במיעוטי הוי עריפה.

ומ"מ נראה דאפילו לפי מוזן הפשוט בדברי הזנחי ל"דק דדוקא במחלה על מחלה הוי עריפה אבל לא בצבחה מבואר, היינו מבוס דקאי שם על דברי הפרי הו"א דמיינו בהפסק על ידי חתך, דבזה ס"ל דשפיר טיך להבטין בזה עד כמה שמתוך, משא"כ בשאר ריעותא בצבחה הגידין עלמן שיש בזה חשש מסומים יבשר שהרופא גוררו בידאי דגם הוא מודה לסכנת שאר גדולי האחרונים בהסכימו כולם פה אחד דאפילו בריעותא במיעוטי של הגיד הוי עריפה.

ולפי מה שנתבאר בס"ד נראה פשוט לענין על דבר בריעותא המלוי בצמניו בהגיד הרחב, דאפילו בריעותא בל דהו שמתחיל להרקב או להפסק אעפ"י שלמראית עינינו עדיין רובו של הגיד שלם וצריח לידון שאין אנו בקיאות בדקוקת לומת הגידין של העוף הוי עריפה לחי"ע.

והנה שמעתי דבר רבים דדוקא בריעותא בל דהו בגידין דקדוקין שפיר טיך לומר בזה דאעפ"י דלמראית עינינו אינו אלא ריעותא בל דהו, אפ"י חיישין דשמה שלטה

הלקוחה יותר אלא שלא ניכר עדיין, משא"כ בריעותא בל דהו בהגיד הרחב ולמראית העין נראה עדיין רוב הגיד שלם וצריח בלי שום ריעותא כלל וצפרע היבא שלא ניכר רק ריעותא בל דהו מחש וכל הגיד נשאר עדיין שלם וצריח שפיר יש לסמוך בזה על בקיאותנו דלא שלטה הלקוחה יותר ולהכשירו.

ולענין ד אין ראוי לסמוך על זה כלל וכלל, דמלבד מה דלא מלינו חילוק זה בצבוח מקום ולא אשתמוט שום אחד מהפוסקים לאשתמוטין חלוק זה, אלא שסתמו דבריהם דבצינע הלקוחה להלומת הגידין עלמן הוי עריפה, עוד הדבר מוכרע מעמנו דבריעותא בל דהו בהגיד הרחב הוא חמיר יותר מבריעותא בלחד משאר הגידין, לפי מה שכתבתי למעלה מדברי הראב"ן שהגיד הטב מתפצל לשנים ונמנה לשנים, וא"כ בריעותא בל דהו בהגיד הרחב אעפ"י שגידין רובו שלם וצריח, יש לחוש שכבר אחרע מחלה או רובו של אחד מהם, שהרי אין אנו בקיאות בניסוח ולא מלינו שום הכרעה בזה אם הוי מתחלק בצמניו. הרוחב, או שאחד מהם הוי רחב יותר מהשני ויש לחוש בצמניו של הגיד הרחב כבד נפסק רובו או אפילו כולו של אחד מהגידין לגמרי, ועכ"פ הדבר פשוט שאין בזה שום עדיפות מבריעותא בל דהו בלחד משאר הגידין.

זהו מה שגלע"ד בבירור שאלותינו בס"ד. יעזור השי"ת שלא נכשל בדבר הלכה ונזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא אכ"ר.

מנאי ידיו הר"ש בלונ"ח מאיר בראנדפראפער

סימן מא

בס"ד. פעה"ק ירושלם ת"ו. יום ה' ל' שמר ושמצת את כל הדברים האלה וגו' כ"ה מנ"א חש"מ לפ"ק. שוכט"ס למע"כ יד"ג הרב הגאון וכו' הח' המפ"ו מנ"ה אברהם ישראל רובין שליט"א רב ומר"צ ברחובות יע"א.

אחדשה"ט הנני בזה להשיבו על דבר הריעותא המצוי בצומת הגידין החיצוניים של הרגל של העופות, שהגיד הרחב שמתחת העור נפסק במיעוטי בתוך שיעור טריפות צומת הגידין, ורוב הגיד עדיין נשאר שלם וצריח, ולפעמים שלא נפסק רק מיעוטי דמיעוטי של הגיד, דהיינו שנראה וניכר שהגיד התחיל להתפצל ולהפסק ושאר כל הגיד הוא עדיין שלם וצריח ולא נראה בו שום ריעותא רק התקשות הליחה הטבעי שבין הגידין ומסביב הגידין, וגם לפעמים שיש כמו צרידות דם בתוך הגיד עצמו, ולפעמים שלא ניכר כמעט שום ריעותא לא בהגיד עצמו ולא מסביב הגידין רק מה שהגיד נתפצל קצת, ונדמה לעין כאילו מתחילת ברייתו כן הוא, אמנם כן הדבר ברור וידוע וניכר להרגילים בזה כי הוא תחילת החולי והלקוחה ששלטה כבר בהגיד וכופו

גבוה, ובאופן שכזה, קשה להם להלחם נגד המחלות האלה. ^{אוצר החכמה}

אנו מוצאים את עיקר בעיות הטריפות בימינו בעופות, ^{ביתר חכמה} בצומת הגידין ובריאות, ולעיתים פסלנו יותר מחמישים אחוז מחשש טריפות, גם בארץ ישראל וגם כאן בדרום אפריקה, ובבהמות גסות הבעיות הן בריאות ובבית הכוסות. ובכל מדינה המצב אחרת, ותלוי הדבר במזג האויר, ובאופן גידולם.

ובעופות יש חשש רציני, שהיות וע"פ חוק הממשלה מזריקים לכל עוף כמה פעמים, יש לחשוש שמא הזריקו סמוך לוושט, ונטרף העוף. ולפ"ז צריכים השגחה מעולה כבר מיום הלידה, וצריך לזה משגיח מסור ירא שמים שעובד בנאמנות.

מסרנו עופות לבדיקה במעבדה פתולוגית (בדרום אפריקה), וביקשנו חוות דעת של פתולוג מומחה, ורשם לנו: הריאות של מקצת העופות נבדקו בדיקה מיקרוסקופית, ונמצאו בהם חריגות בולטות, וכמעט בכל שטח שנבדק בריאה, הענין הבולט הוא המצאות של חלקי ריאה נפולה. הבדיקה נעשתה בעופות, מהם כמה שלכאורה מי שאינו מומחה לא רואה שום סימני פגם להטריפו, אבל בבדיקה פתולוגית דוקא מצאו היאך צדקו רבותינו הפוסקים.

הפתולוג הוסיף, שיש בהם הרבה סוגי מחלות ריאה, "ולפעמים השינויים כל כך ניכרים, שלא סביר שהעופות יחיו יותר מכמה ימים, ולולא שנשחטו קודם, לא היו מתזיקים מעמד כ"כ הרבה זמן".

זה ברור, שגם על הצד שנאמר שהעופות הפחות חולים שבהם, יהיו מסוגלים לחיות זמן ממושך יותר, מ"מ, יתכן לומר מצד שני, שודאי

שחיטה הוא רק בסימן אחד, א"כ אין כאן פסול שהייה. אבל בנו"ב תנינא (סי' ב') כתב להדיא דגם בשהה בין קנה לוושט פסול מדאו' לשי' רש"י, ואולי גם כששחט שני הסימנים הוי היתר בשחיטת שני הסימנים דוקא ולכן פוסל שהייה, ויל"ע].

סימן רמא

מצב הכשרות היום במשחטות לעופות

כשסידרנו בדרום אפריקה שחיטה עם השגחה מיוחדת בצומת הגידין והריאות של כל עוף ועוף, יצאו אז בחריפות נגדינו על שהקמנו שחיטה נפרדת, ושלחנו לבדוק את המצב בשאר מקומות, ובראשם ידירנו הרה"ג רבי מיכאל עמנואל שליט"א, ומצאו בכמה וכמה מקומות שהמצב גרוע מאוד, ולכן החלטנו לפרסם ברבים את הבעיות, ומדוע השחיטה עם ההידורים שלנו עולה ביוקר. ואני מעתיק כאן מקצת ממאמר שפורסם אז.

ההתפתחויות החדשות במשך שלושים השנים האחרונות, הביאו לשינויים גדולים בנושא השחיטה. סיבוכים ומחלות החלו להיות נפוצים בעיקר בענף העופות, צעדים גדולים נעשו במחקר הרפואי לגבי המחלות המופיעות אצל העופות, ובדרך כלל תלויים הנ"ל בתנאי הגידול והמזון של העופות.

כיום, ראשית דאגתו של מגדל העופות היא לשיווק והפצה של תוצרתו, ובדרך כלל, כשלא עומדים בלחץ, מוזתרים על האיכות תמורת הכמות. תוכניות ההזנה של המגדלים מבוססות על השמנה מהירה של העופות, ועוד בטרם מלאו להם שבעה שבועות כבר הם מוכנים לשחיטה.

גידולם של העופות, נעשה לעיתים קרובות בתוך לולים שבהם הצפיפות רבה, ודבר זה גורם להעברת מחלות מאחד לשני בקצב

"אפילו בעסקי העולם כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח ומשומר מכל נזק ומכשול, ואפילו בחשש רחוק, על אחת כמה וכמה שיש לנו לעשות כן בדרכי התורה ומצוות שהם כבשוננו של עולם, והיאך נניח הדרך אשר דרכו בה רבותינו הקדושים". וראויים הדברים ונכונים לנידון שלנו, שלא לקנות העופות העוברים על סרט נע במהירות שמצוי בהם טריפות, בגלל שהמחיר יותר בול, ולא זה דרך אבותינו מדור דור. וראוי לסדר שחיטה מיוחדת, שבכל עוף ועוף יבדק צומת הגידין והריאות וגם הדקין, ואז יהיו באמת למהדרין ובלי שום חשש, ואף שהם ביוקר יותר, כדאי הדבר.

ואני מוסיף עוד, שיש לדעת שבמשחטות שממהרים להספיק לשחוט אלפי עופות ביום אחד, קל מאד להיכשל בבדיקת הסכין ואז הכשר כנבלה, שכבר כתב "רבינו יונה" [מובא במחבר יו"ד סי' י"ח סי' י"ז], שצריך יישוב הדעת ויראת שמים בבדיקת סכין, "שהלוא תראה כי יבדוק אדם פעמיים שלש ולא ירגיש פגימה דקה, ואח"כ ימצאנה, שבחינת חוש המיחוש כפי כוונת הלב" עי"ש. ובמשחטות הנ"ל אף שיש ממונה מיוחד על בדיקת הסכין, מ"מ המלאכה מרובה, ובעלי המשחטה אצים למהר, ואין מספיק כוונה כראוי לסכין.

וכשדברתי פעם עם הגה"ק האדמו"ר מסטמאר רבי יואל טייטלבוים זצ"ל על כשרות הבשר והעופות כשנעשה במהירות, אמר לי "יש שחיטה כשרה, ויש היימישע שחיטה", והיימישע שחיטה, היינו ששוחטים ובודקים במתינות, עוף עוף ובהמה בהמה, כשם שנהגו אבותינו דור דור, ואשרי מי שזוכה לסדר ולאכול משחיטה כזאת דוקא.

שמצבם הבריאותי הוא, שהחולי יתפתח לבסוף ויביא למיתת העוף, והרי שבמצבו הבריאותי המתואר לעיל הוא נעשה טריפה [עייין עוד בדברינו בח"ב סימן שס"ט]. (ומי יודע דאולי גם מחלות מסוכנות בבני אדם המצויות היום יותר, מקורם גם מאכילת עופות כאלו, שהתורה היא שמעידה מהו הטוב לחיי אדם במזונו שלא יסכן אותו).

אוצר החכמה

כשיש מיעוט המצוי, דהיינו שכיחות מסוימת של מחלות הגורמות להטריף את העוף (דעות הפוסקים בגדר מצוי נעות בין 4% לבין 10%), אזי כבר צריכים לבדוק כל עוף לאחר שנשחט. **המהרש"ל** (בספר "ים של שלמה" חולין סי' כ"א) כותב שלכתחילה כל בעל נפש ירחיק ממנו - היינו מלסמוך על הרוב בלי לבדוק, ומשמע שם, שאפילו כשאין מיעוט המצוי, מ"מ היות שלפעמים עלולים למצוא מומים המטריפים, כבר צריך ירא שמים ובעל נפש להתרחק מהם.

עיקר הבעיה בבדיקות שעושים היום, היא, שבהרבה משחטות מונח העוף על סרט נע, והבודק לחוץ מאד לבדוק אותו במינימום של זמן, ודבר זה אינו מאפשר בדיקה יסודית ודייקנית המצריכה זמן וריכוז אופטימלי, מלבד מה שצריך בודקים מומחים, שמכירים במשמוש כל חסרון מבחון או בפנים, העלול להטריפו.

לפני כחמישים שנה, לא נעשו בדיקות כאלו בשום מקום, מפני שכנראה לא נדרשו, ואז היה יותר בטוח לאכול עוף מאשר בהמה, אמנם, כיום הנראה הוא שלהיפך, שהרבה יותר בטוח לאכול בשר בהמה מאשר לאכול עוף שלא נבדק בזהירות כהלכה. ע"כ מתוך המאמר הנ"ל.

וראוי לכל אחד לזכור את דבריו של הריב"ש (מובא בב"י או"ח סי' תר"צ) שכתב

והספרדים טוענים שהבדיקה בדרך שלהם עדיפה, היות ולפעמים נפסק הגיד העבה ולא רואים את זה מלמטה.

ולענ"ד נראה, שכל מה שמועיל בדיקה רק במקום אחד בצומת הגידים (בשוק או סמוך לאצבעות הרגל), זהו דוקא כשאין ריעותא ואין חייבים לבדוק מדינא, אבל היכן שחייבין בבדיקה מדינא והיינו שרוב העופות שהובאו ממקום זה נמצאו טריפות, נראה לע"ד, שצריך בדיקה מדינא לצאת מכל ספק, וע"כ צריך לבדוק בשני המקומות, בשוק וסמוך לאצבעות הרגל, שרק אז מתברר בודאי שאין שום חשש שזהו טריפה. ולכן דעתי, שכשניכר שיש רוב טריפות שאז צריך בדיקה מן הדין, ראוי להפסיק לשחוט. והטעם, ראשית שאין אנו סומכים על בדיקה שלנו בצומת הגידין בעוף וכמבואר ברמ"א (יו"ד סי' נ"ו ס"ק ט'). ועוד, שבכה"ג שחייבין לבדוק מן הדין, נראה שצריך לצאת מכל ספק, ולבדוק למעלה ולמטה, וכמו שמבואר.

ובל זה מדינא, אבל בעל נפש יהדר שאפי' כשיש עשרה אחוז טריפות שנקרא מצוי צריך בדיקה משני מקומות ולכן ביום שמצוי טריפות אינו קונה משחיטה של אותו היום (והמהדרין צריכים לברר ולשאול יום יום היאך היה מצב השחיטה באותו יום). ולדעתי זהו רק הידור, אבל מדינא אין לחשוש אז לבדוק בשני המקומות.

הדרין לדברינו, שלע"ד נראה הערה מחודשת, שבמצב שיש רוב טריפות במשלוח העופות, ראוי להפסיק לשחוט, והמהדר יש לו ליהדר שלא ליקח עוף ביום שיש עשרה אחוז טריפות ויותר ותע"ב, אבל מדינא אם אין רובם

סימן רמב

ביצד לנהוג למעשה בבדיקת צומת הגידין בעופות

היום נוהגים לבדוק בכל עוף ועוף את הריאות וצומת הגידים אף שאין ריעותא, (ואף שלפעמים יש רק מעט טריפות, מ"מ ישנם ימים שמצוי ששבעים אחוזים הם טריפה, וזה תלוי מאיזה משק הובאו העופות, ובאופן הטיפול שם. ושו"ת מצב הטריפות בעופות בין מדינה לחברתה, ותלוי הדבר הן כמזג האוויר שם והן באופן הטיפול שם בעופות).

וי"ש בתי שחיטה בארץ ובחו"ל, שבודקים כמאה עופות, ואם הם כשרים, נקרא שהטריפות אינו מצוי, ואין בודקים את השאר כלל, עיין רמ"א (סי' ל"ג ס"ק ט') לגבי וושט, שיותר טוב לא לבדוק כלל, מאשר לבדוק ולסמוך על קולות. והנה אף שבכה"ג העופות כשרים מדינא, אבל מנהגינו כיום להדר ולבדוק כל עוף ועוף בריאות ובצומת הגידין, ובכל ריעותא פוסלין ואין סומכין על קולות, ע"ע בדברינו בח"ג סימן ר"מ יעו"ש[ה].

וישנם שינויי מנהגים בסדר בדיקת הטריפות בצומת הגידים בעופות. וסדר הבדיקה הנהוג בשחיטת העדה החרדית הוא, שפותחים בכל עוף ועוף למטה ברגל סמוך לאצבעות (ולא בשוק). אמנם בבני ברק ואצל הספרדים בודקים במקום השוק. ולדעת העדה החרדית הבדיקה בדרך שלהם עדיפה, היות ולפעמים נפסק הגיד מלמטה ולא ניכר בשוק למעלה, ולכן עדיף לבדוק מלמטה, והגם שיש את הגיד העבה שלא רואים אותו מלמטה, דעתם הוא שאין זה מצוי, וגם שניכרת טרפות זו ע"י שינוי הצבע. ומאידך, בבני ברק

טריפות א"צ לחשוש לריבוי טריפות וסומכין על בדיקה דידן שבודקים באחד משני המקומות, וכן נהוג.

ובתקופה האחרונה בודקים המהדרין שבארץ ישראל, גם בדקים ובבוקא דאטמא, וכל הזהיר ומהדר באיסור נבילה - מתקדש, וכמבואר במקובלים, ודו"ק היטב בכ"ז.

[ודע, שכיום שהשחיטה היא בסיטונאות, כך ששוחטים רבבות עופות כל יום, וכן כבהמות שוחטים בכמויות, א"כ חייבין לתת לשוחט או לבודקים זמן מנוחה כמה וכמה פעמים ביום, וכן שלא לעבוד יותר מדאי שעות, כדי שלא יהא עייף בשעת מלאכתו, ועלול הוא שלא בכוונה להתיר שחיטה או בדיקה שלא כדין, ומאכיל בזה ח"ו טריפות בישראל, ושיעור זמן המנוחה לא נתבאר, רק שחייבין ליזהר בזה מאד, ויש שחיטות עם כל מיני הידורים, אבל חסר פרט חשוב זה, שצריך שיהיה בשחיטה מהודרת וכמ"ש].

סימן רמג

היתר אכילת כבד בהמה ועוף

קבלתי דבריו, שמביא מדברי "בן איש חי" [שנה ב' פרשת אחרי אות י"א] בשם הקדוש האריז"ל, שאין לאכול מוח וכבד ולב מפני שמטמם את הלב, ויפה תמה, למה לא שמענו מעולם שיש איזה חשש לאכול כבד בהמה או עוף מפני שמטמם הלב, ולמה לנו לעבור על דברי קדוש כמוהו ולא נחוש לטמטום הלב.

ולע"ד, נראה שהקדוש האריז"ל מעולם לא אמר שלא לאכול, רק שמביא בעצ"ח (שער כ'), שעיקר גילוי הנר"ן היא במוח לב וכבד.

וממילא תפסו מכך שהכבד הוא כלב, וכמו שהלב מזיק כן הכבד.

אמנם נראה לומר, דמהא שבחולין (קט:): איתא שתמורת איסור דם הקב"ה מסר לנו היתר כבד, יש לדקדק דאין בו היזק, שהרי לא היה נותן לנו דבר שמזיק, וע"כ כבד אינו מזיק ומותר לאכלו, ועיינן בש"ך (סי' ע"ב ס"ק ב') שכתב וז"ל "וכתוב בתשב"ץ, ואיני אוכל לב עוף, אף שהספר אינו מזכיר רק לב בהמה שקשה לשכחה, כמו כן מונע אני מלב עוף עכ"ל, וכן ראיתי נוהרים בזה", הרי שהוזכר "לב" ולא הוזכר "כבד", וכבר נהגו כל ישראל לאכול כבד ואין מדקדקין להזהר בזה.

ועוד יש לומר, שעיקר האיסור הוא כשהכבד מלא דם, אבל אנו צולים את הכבד ומתייבש, ויש לצדד דלאחר שנתייבש אינו מזיק כלל, וע"כ אין לחדש בזה איסור.

שוב בא לידי ספר "פאת שדך" על יו"ד (סימן י"ט) מידידי הגאון רבי שמואל מונק זצ"ל, וחוקר בזה, ומביא מ"ספר זכירה" להגאון המקובל מוה"ר זכריה, שאין לאכול מוח וכבד, ומסיק שלדינא מותר, ומ"מ אם מחמיר בכך יש לו על מי לסמוך. ודבריו חידוש הם, היות ושמענו על צדיקים וקדושי עליון שאכלו כבד בסעודות שבת, והמחמיר אינו אלא מן המתמיהין.

ולענ"ד נראה כמ"ש, דאם היה באמת מקום להחמיר, הפוסקים היו מודיעים זאת, וכפי שכתבו להחמיר באכילת לב, וע"כ נראה שמותר לאכול כבד כמנהג ישראל וכמ"ש"נ. [ומיהו יש נוהגין להקל רק בכבד "עוף" דקיל טפי כמבואר בהש"ך בשם התשב"ץ והובא לעיל].

וזהו המוסר

סימן פ

יום ה' צהר בני צרק ת"ו ל"ה למצ"י השל"ט.
כבוד בני יקורי מאד נעלה הרב הגאון וכו'
רבי בנציון יעקב הלוי שליט"א האצ"ד
סודני יל"ו.

אחדש"ט צאה"ר

אשר שאלת במכתבך האחרון כמה דקו"ל יו"ד סי'
סי"ט וסי' ל"א ועוד דאין אנו בקיאים במליחה
ללי וחוששים לליד האוסר גם במליחה מועטה, וא"כ
איך קו"ל להלכה צאו"ח סי' תל"ט סי"ב דמתיר למלוה
מליחה מועטה כמליחה ללי על העורות והי' עלוני
להחמיר דאין אנו בקיאים ק"ו מהם דהכא בעבוד
נוגע לאיסור תורה וכתבת שהיא קושיא חמורה, ולדידי
אין מקום לקושיא כלל, חדא דגם הכא אינו קרוב
לאיסור תורה דמה דאין אנו בקיאים היינו בין מליחה
ללי למליחה קדרה, אבל בין מליחה ללי המועטה למליחה
עבוד עורות שהיא יותר אנו בקיאים, ומה שאסרו
צניזה שם מליחה קדירה היינו להרחקה, אבל מליחה
ללי לא גזרו. ועוד דעלם הדבר שאין אנו בקיאים במליחה
ללי לריך ביאור וכו' כל כך נתעפשו הדעות עד שאין
בקיאים מה זה מעט מליחה שהיא רחוקה ממליחה
קדרה וכו' איזה בקיאות לריך לזה, אלא ע"כ מה דלא
בקיאים היינו היכא שמלא ללי ומלא היטב אלא דלא
כ"כ כמו קדרה וכו' כיון שמרגיש היטב טעם המלה
אנו חוששין שהגיע כבר למליחה קדרה, אבל צנזר
היטב למלוה רק מעט ממש אין מקום להחמיר גם
בהאי דסי' ל"א, והאי דסי' סי"ט שאנו דנראה כבר ליר,
וכדברי מצואר צסי ד"ה סי' ל"א סי"ק מ"ג צסס היד
יחודה יע"ש, ועי' צסי יד יהודה צפי' הארוך שכ
סי"ק כ"י.

סימן פא

צס"ד יום ה' יתרו תשל"ט
כבוד אהובי חלמידי ידוד נפשי הה"ג המופלג
טובא אשרי לו כש"ה מוהר"ר משה שאול
קליין שליט"א.

אחדש"ט ושה"ר

אשר הלטה לפני צענין חיוצ צדיקה צלומה הגידין
צזמנינו ששכיה טובא עריפות צלומה הגידין,
וכתבת כי מליחות עריפות צלומה הגידין לעניינינו יש
ג' סוגים — ה' נפוח במקום ל"ה וכל אדם מרגיש
צזה וצזה צרור דלריך צדיקה. צ' רוב העריפות היום
צנ"ה הם שאדם שאין עסקו צזה הרבה אין מרגיש
כלל שום ריעותא ורק המומחים לאותו דבר. ג' יש

סוג שאין מרגישין כלל מצחוץ ואף המומחים מודים
צדבר, וצכ"ז נמלא הרבה נפסקין צנ"ה אחרי הצדיקה.
ושאלת צדין חיוצ צדיקה, וחי פשוט מאד שכל שיש
נפוח לפנינו חייב לפתוח ולצדוק כמצואר
ציו"ד סי' נ"ו סי"ט צרמ"א, וצדרך שאנו צקיאין גם
צזמן הזה ע"פ המצואר צאחרונים שם — ואין זה
מדן מיעוט השכיח כמש"כ גם צבי דזה מדן ריעותא
שהיוצ הצדיקה צרור כמצואר צפוסקים, אבל עיקר
הספק צמה שאינו ניכר לפנינו ולמומחה ניכר וכן אם
מחויצ לחפש אחר נפיהה, וכן מה שלא ניכר גם למומחה
מצחוץ אם חיוצ להכניס ענמי לחיוצ צדיקה צדין
מיעוט השכיח ענין צדיקה הריאה צסי ל"ט, וצדיקת
הושע צסי ל"ג צרמ"א, וצדיקת הדקין צסי מ"ו וכמש"כ
פמ"ג שם צמ"ז סי"ק ז' לענין הצועות השכיחות צהם
ציומה הקין, ואחה הוספת לחקור צזה ואזכיר צצריך
העובדים צצמך צצרינו.

הנה צצחונה צצתי להחלמד צעלם חיוצ צדיקה השגור
צפי הפוסקים ע"פ המצואר לענין עריפות הריאה,
ומזכר גם לענין צדיקת חמרי דכדא צחולין נ"ח, ע"ש
צרמ"צ וצר"ץ — וכן צר"ץ חולין נ"ח ע"צ לענין צית
הרחם אין צי משום רסוק איצרים שכי הרץ דהצדון
אפילו צצחינה מקשה ללדת שכי וז"ל אלא מיכא ה' אי
מיעוטא דמתרסקו צשעת לידה הוי מיעוטא דשכיח
כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא צשהיית מע"ל לא
סמכין אריבא צכדי לעיל דמה"ט לריך לצדוק צסירכות
הריאה דמיעוטא דשכיח ניכר.

אלא דצגדר זה של חיוצ צדיקה צמיעוט המנ"ו, פלוגי
צ' שני גאוני עולם הגאון צית אפרים יו"ד
סי' ו' — עס הגאון מהר"י מקרלין צסי משכנות יעקב
יו"ד סי' י"ז — דדעה הגאון הגר"א צצית אפרים
יראה דג' כללים צזה, דהיכא דמיעוט המנ"ו הוא
לעריפות ודאית ר"ל דנמלא אהו ניכר מעריפות גמורים
לא ספק עריפה צזה יש חיוצ צדיקה מעיקר הדין ענין
צדיקת עריפות הריאה וכדומה, צ' — היכא דיש מיעוט
המנ"ו של ריעותות כגון האי דאוחות הנלעטות צסו"ס
ל"ג שכי רמ"א לצדקו, מ"מ כיון דרק וכו'. הריעותא
צביחה לא עלם העריפה שלפעמים אין רק נקב או
ריעותא צעור הפנימי לצד וכדומה, צזה הצדיקה רק
מלד התקנה דקדש עלמך צמוחר לך — וכן כי רמ"א
סו"ס ל"ג שם. וטוב ה' יותר שלא לצדוק כלל ולסמוך
ארוצא מלצדוק ולהקל צצמקום דאיכא ריעותא הרי
דניתן רשות לוותר על הצדיקה ולא כן צצמקום דאיכא
מיעוט מנ"ו של עריפות ודאית — והשנישי צצמקום
דאיכא צצקת איסור צצדיקה צרוב מנ"וין אלל שחיטה
מומחין כן צצריך צדיקה נכתחלה לדעה הגאוניס וכי
הרמ"צין מעטם מיעוט המנ"ו, אע"ג דגם אם אינו
מומחה מ"מ לא צרור דהוי עריפה ודאית א"כ מיעוט
ודאית לא שכיה מ"מ צצצקת איסור כהאי דצכמה צחיי
צצצקת איסור עומדת עד שיודע צמה נשחטה מצחמירין

במישוע המלוי לבדוק אף דהאיסור הדלוי עלמו לא שכיח ומלוי אם מי"מ הריעותא שכיחא ומלוי זה קאר שיטת הציה אפרים שם כפי שהולאחי לעני"ד מכללוי.

ואמנם המשכנות יעקב הרצה להשיב ע"ז, ודעתו הג' דאף בדבר שמישועו אינו ודאי איסור רק ספק איסור, חייב צדיקה במישוע המלוי מעיקר הדין, והראי' מהלעטת אוחזה שכי' הרמ"א דיותר טוב הי' שלא לבדוק דחה שהרמ"א לא כתב כן רק לברור רע במישועו ור"ל דיותר טוב שלא לבדוק הושיעין כלל, ולסמוך על עיקר דין דאורייתא דאלוין בתר רובא גם במישוע המלוי, מלבדוק ולסמוך עלמו על שיטה הסוברים דיעקב מלך אחד כשר ולא חיישינן שמא הבריא דהוא קולא גדולה במקום שמונה לפנינו בודאי ספק טריפה דאורייתא.

וסיים המשכנות יעקב אחרי אריכת דבריו דמישוע המלוי והוא בעצמו של עולם בררנו כשנלה ובראיות גמורות שדין גמור וחובה גמורה לבדוק אחריו לדברי הכל, ואף אחרי ספק איסור, ואין מושיל בזה רובא וחזקה וסי"ם נצטל בצדיקה, ויפה לוח הפתי"ג (כו"ס מי") על משליכי הדקן של בר אוחות, זהו קילור שיטת המשכנות יעקב לעני"ד.

אלא די' לי ל"ע רב בדבריו להלכה שכי' עוד וכבר נחבאר עד היכן יקרא מישוע המלוי מהך דגבי יין קוסם כמש"ל והוא חלק אחד מעשרה, — ונמשך אחריו צסי' ד"ה יו"ד ל"ט ס"ק ג' שהביא משמו דאם נמלא במקום ההוא שנטרף חלק א' מעשרה מהנשתעין נקרא מישוע המלוי — ולדידי יש לעיין בזה טובא, דהנה עיקר ראיה המשכנות יעקב על יסוד חייב צדיקה במישוע המלוי הוא במשנתנו גיטין ל"א ע"א המניה פירות להיות מפריש עליהן וכו' מפריש עליהן בחזקה שהן קיימין וכו' וקתני סיפא בז' פרוקים בשנה בודקין את היין בקדים של מולאי החג וכו' ובשעת כניסת המים לבוסר, ובדאי אין רוב ואף מחלה מחמילין, ושיעור המישוע להחמין ג"כ מבואר במשנתנו דצ"ב ל"ג ע"ב דתנן המוכר מרחף לחבירו מקבל עליו עשרה קוססות למאה ש"מ דטפי מהבא אין דינו להתקלקל הרי שיעור יין להתקלקל הוא עשר למאה, ושמשעין מינה דשיעור מישוע המלוי כזה כבר חייב בצדיקה, ונחה קבע הגאון משכנות יעקב להלכתא דדוקא שיעור עשר למאה נקרא מלוי גם לענין טריפות וזה חייב לבדוק והיינו דפחות מעשר למאה לא נקרא מישוע השכיח ופטור מצדיקה.

ולא זכיתי לעמוד על דבריו הקי' — לא הראי' מגי' פרוקים בודקין — ולא קביעות מישוע מלוי על עשרה למאה דוקא — דהא בהאי דגי' פרוקים בודקין כ' הקדמונים משום דבאותן זמנים רגיל היין להחמין, וא"כ אין הגדון דומה לרוב שיש מישוע המלוי נגדו חלא דמי"מ אינו יודע במה ונחתי נולד הריעותא של מישוע המלוי, משא"כ ציין כיון דאיכא קביעות זמן על

הולדה הריעותא, א"כ הי"ז כנולדה ריעותא לפנינו, וכבר כתבתי נולד ריעותא חייב בצדיקה לבוי"ע ואין זה ענין לצדיקה מישוע המלוי.

ועוד עלם המילת יין אינו דומה במיליותו לשאר מישוע המלוי דציין זה בעצמו ובעלמו שאינו עומד משקה ענבים להיות יין חלא חומץ, והרצה יינות עוצרים בעצב מעצר היין לחומץ וא"כ עלול לזה יותר מכל שאר השמות מטוב לרע כגון טריפה וכיו"ד שנהי שמתבע נולדים כמה אחוזי טריפה, מי"מ אין זה עצמו כ"כ להיות פושט לרעה ולרע כמו המעצר מין לחומץ, ובפרט צימים הקדמונים וע"כ חייבו בצדיקה יותר.

מ"מ גם אם נקבל עלם הדמיון מהמילת יין לשאר מישוע המלוי שדימה המשכנות יעקב מי"מ השיעור של עשרה למאה שהוליא משם לא ידעתי כלל דמשם אין ראי' רק דבעשרה למאה נקרא מישוע מלוי וכבר חייב בצדיקה חבל לפטור מישוע שכיח שהוא פחות מעשרה למאה לא שמשעין כלל מהתם, ולדרכו ל"ל שהי ברור לראשונים דצ"מ שהחבר דין מישוע המלוי יש עכ"פ עשרה למאה לא פחות באחוז דהיינו המחולעים בחמרי דכדה הולין כ"ה — וכן ברסוק איברים בחולין כ"ה ל"ל דעשרה ממאה עכ"פ מתרסקים בשעת לידה והוא דוחק עלום נגד הסברא — וכן לענין רוב מלויים חלא שחיטה מומחים שכי' הרמב"ן דלריך לבדוק משום מישוע המלוי ל"ל דעשרה ממאה המלויין בשחיטה אינם מומחין, וכיו"צ במש"כ תוס' יצמח ל"ו ע"ב דטעם של רש"ב"ג דכל שלא שהה שלושים יום באדם נפל הוא מטעם מישוע המלוי, א"כ ל"ל דכל עשרה למאה נפלים הם דפחות מהז' אינו בגדר מלוי לדעת המשכנות יעקב, והוא רחוק וכל כה"ג הי' לן לרבותינו הראשונים לפרש עיקר זה שהוא היסוד הגדול בחיוב זה של צדיקה מישוע המלוי.

אבל מה שיראה לעני"ד דענין מישוע המלוי היינו שהופעת המישוע ומיליותו הוא מלוי הרצה דכל רוב בהמות שבעולם וכל מדינה ומדינה מוחזקים במישוע טריפות מהמה סירכות הריאה, וכיו"צ לענין ושיטתן צסי' ל"ג — וכיו"צ לענין רוב מלויין חלא שחיטה — וכיו"צ לענין ריסוק איברים דציה הרחם, ולעולם אין רוב כשירות צלי מטע טריפות והמטע מלווה את הרוב בכל עת ובכל מקום, והוא הוכחה שזה טבעית מיליותו לגדל רוב כשירות ומישוע טריפות, וכן יראה מלשון הר"ן הג"ל לענין ציה הרחם שכי' חז"ל איכא למימר דודאי פשיטא לן דברובא ליכא ריסוק איברים חלא מיהת אי מישועא דמתרסקי בשעת לידה הוי מישועא דשכיח וכו' ומש"ה קמ"ל דמישועא דמתרסקי בשעת לידה מישועא דלא שכיח וכו' עכ"ל הר"ן.

דמה קאמר הר"ן דאי מישועא דמתרסקי הוי מישועא דשכיח, דאין מה שהחזק מישוע מחייב שיכה

גיב לענין דדיקה ריאה של עופות צכה"ג צשצט הלוי שם, מי"מ אין ללמוד לגמרי מריאה של צהמה לדעת הש"ך סי' ל"ט ס"ק ז' וצפמ"ג שם דחייב לבדוק גם שאר עריפות דריאה, וכן לשאר פוסקים דס"ל דדיקה אחרי שאר עריפות דריאה רק חומרה צעלמא, אין ללמוד מזה דגם בנידון דידן מדאנו מחייבים לבדוק אחרי נפוח במקום לומה הגידון המורה על חשש הפסוקה דיתחייב מזה לבדוק גם אם אינו ראה שם ריעותא מצחון כאשר קרה כמה וכמה פעמים, מד"מ אחתי יש לפקפק דהתם צריאה שני סוגי עריפות הריאה הם (גם אם נימא דכונס משורש נקוצת הריאה כידוע ממנה שפלפלו הפוסקים בזה) אבל הכא פסקת הגידון בין אם ניכר הריעותא מצחון — בין אם לא ניכרת כלל שניכס מסוג זה שאנו קצטנו עליו דין מיעוט המלוי לחייב דדיקה, א"כ י"ל דלא ילא חוצה הדדיקה עד שיצטר מה שאפשר לצרר.

ובכל זאת אומר כיון דרק מעט מאד אפי' בקיאים צשאר עניני עריפות בקיאים לבדוק כדון היכא דלא נמלא כלל ריעותא מצחון וגם צעטס דדיקה לומה הגידון לא צרור כלל לשויה נפשו צכ"ז בקיאים בדדיקה, וכמבואר ברמ"א סי' ג"ו ס"ב, וצפרט צעופות הדקין ולי"א גם צעופות הגסים וע"ש צס' ד"ה ס"ק ג"ה ואע"ג דיג להלק בין דדיקה לבדיקה דדוקא צנפוח יכה"ג אין בקיאים אבל דדיקה דידן לני"ד בקיאים אמנס לחידך גיסא עיינינו רואות דכמעט רוצס ככולס אין בקיאים צזה, א"כ שוב אפשר לדמות זה למש"כ רמ"א סי' ל"ג ס"ב צענין התקנה של דדיקה הושיטין משום דשכיח יותר מסכירות הריאה, ובכל זאת מסוים רמ"א דיותר טיב הי' שלא לבדוק כלל ולסמוך ארוצה מנצדוק ולהקל במקום דאיכא ריעותא, וה"ל טיב יותר לסמוך ארוצה מלהכניס עלמו לבדיקה שלפי הנראה אין אנו נקראים בקיאים צזה, ואמנס אם יש בקי והנדון לפניו יבדוק לכתחילה מן הדין, ואע"ג שאין נדון שלפנינו דומה לגמרי להאי דושט דהתם מנע הרמ"א מנצדוק מחשש שיסמוך עלמו על שיטה קלה מקילין בניקב מל"ד אחד, מי"מ צעטס הסברה הנדונים דומים דאם אין הבדיקה צשלימות מותר לסמוך ארוב, וכעין זה מבואר צחשוצת גו"צ ושאר פוסקים צדין אפשר לצרר דלא אזלין צתר רוצא וכ"ס דזה דוקא אם אפשר לצרר עד הסוף לא אם אפשר לצרר רק חלקו.

ראע"ג דצס"ו ג"ו לענין דדיקה לומה הגידון שאין אנו בקיאים זה סיבה להטריף וצדידן אנו ר"ל דזה סבה להקל וללכת צתר רוצא הנה ההבדל פשוט צנייהס דהתם נפוח וריעותא גמורה לפנינו ואם אין אנו בקיאים אם כן הי"ה ריעותא שלא נהצרה צשרותה וטרפה מספק — אבל צני"ד אחרי צבדקנו כל שעה לומה הגידון ולא נמלא כלל ריעותא, א"כ לא מוחזק ספק כלל, אלא דאנו רואים לפתוח הרגל אולי נמלא ריעותא מצפניס, וגם אם נמלא ספק מאד אם אנו

גם שכיח לדעת המשכנות יעקב ששכיח נמדד צחחוחים של עשרה למאה, אבל למ"ש א"ש דאם נניח שיש מיעוט מתרסקים מחמת ציה הרחם הוי מיעוט שכיח צצצט העולם וכל רוצ לידות רגילות מלוות צמיעוט לידות שגורמות רסוק איצרים, ומדחה לה שכיח שיש הופעה זאת מי"מ אינה שכיחה כלל (אבל סתם עריפה יתכן שאין הופעה המיעוט כלל, רק לעיתים רחוקות, וגם לא בכל מדינה ומדינה).

ועוד רח"י נכונה לזה דהא הרמב"ן כ' צמנחמה פ"ק דחולין עפ"ס הגאונים דמלריכים דדיקה לכתחילה אע"פ שרוצ מלויין אלל שחיטה מומחים משום דזה מיעוט המלוי שאינס מומחין, וכן מפורש צר"ן פ"ק דחולין דהוא מעטס מיעוט המלוי, והרי הרשב"א צמשמרת הבית יש צשיטה הרמב"ן שבי דהוי מיעוט (ודלא כהר"א"ה שבי שכולס מומחין ואין כאן מיעוט כלל) דנימא סמוך מיעוטא לחזקה, ותי' דהוי רק מיעוטא דמיעוטא ולא אמרינן סמוך מיעוטא, והשתא כיון דהוי רק מיעוטא דמיעוטא האיך אמרינן דלריך לבדוק לכתחילה משום מיעוט המלוי אם נימא דמיעוט המלוי פי' כהמשכנות יעקב מיעוט גדול עשרה למאה, אלל כמ"ל דמלוי פי' שכיח שלעולם רוצ מומחין מנווה ממיעוט שאינס מומחין והגם שהוא מיעוטא דמיעוטא מכ"מ יתכן דהוי מיעוט מלוי לענין להלריך דדיקה טכ"פ, — וצשיטה הרמב"ן עלמו עיין צראש אפרים ח"צ סי' ל"ט צשפ"א ס"ק א' — וצחשוצת ציה אפרים שם ד"ה וכאשר יעש"ה. ע"ע ח"ה סי' ע"ה-ה

ויראה דזה גיב דעת הגאון מקדש מעט סי' ל"ט ס"ק ז' כאשר דן צמש"כ כולס צשס השוצת דבר שמואל סי' ר"ס דאי לפי ראות עיני המורה מלוי הרצה צמק"א ארצה מין עריפה יש להורות לבדוק ע"ז לפי המקום והזמן — וכי הוי"ד דגם המהמירים צנאצדה הריאה משום דלא צדק מיעוט המלוי — זה דוקא צריאה דמלוי צקביטות מיעוט עריפות אבל צשאר מיעוט המלוי צמקרה כו"ט מודים להרשב"א דצדועצד כשר צלי דדיקה וכ"כ הפרמ"ג סי' ל"ג צמ"ז ס"ק הי' לענין דדיקה הושט דיעצד לעומה דדיקה הריאה — והיינו ע"כ משום דריעותא דמיעוט המלוי הוא צזה שהמיעוט הוא צצצט צכ"מ ובכל זמן, א"כ מלוי שהוא רק צתקופה מכווימת וצמקום מסויים אינו רק חומרה לבדוק לכתחילה, ואינו מעכב דיעצד, אם לא שעשו תקנה ע"ז צעיר צמפורש כמש"כ צמק"א שם — ואע"ג דכתבתי צשו"ת צצט הלוי חו"ד סי' י"ד אות צ' צשס הדע"ק לאסור גם דיעצד צמשליך הדקין צלי דדיקה הצופות נראה דשם איירי דכבר מלא צועא אלל שלא רוצה לבדוק יע"ש, והדע"ק עלמו שם מהיר משליך דקין לצורך יע"ש.

ע"ב צני"ד נהי דאין ספק דצמיעוט השכיח אפי' צתקופה מסוימת וצמקום מסוים דחייב לבדוק לכתחילה כמש"כ צשס השוצת דבר שמואל הג"ל וכמש"כ צעני

מנחזקים בקיאים צזה, צענין זה כיון דלא הוחזק הספק לפנינו מזהר ללכה צהר רובא, ובפרט דנוגע למניעת הפסידא דרבים, וידוע מה שלדדו כמה פוסקים דצכה"ג אולי מותר להעלים עין מן הצדיקה כיון דהו"מ איכא רוב גמור, ואמנע פשוט מאד דכל זה בזמן דרצני העיר לא עשו תקנה לבדוק, ושהתקנה תעכב אפי' דיעבד, אבל צמקום שעשו תקנה, אין אחרי התקנה כלום וכדצריכה כן יקום בין להקל בין להחמיר.

ע"ע ח"ח סי' ק"פ

והריני יודוך דושי"ת

מצרכך שתזכה להורות הוראות צישראל,

מלפני להסדי הי'

לומת הגידין לראות אם אין שם נפחות כל שהוא ולמטה להחוך צרכיבא התחבונה למטה ממקום לומת הגידין ורואים שם הגידין צנקל וצניור וע"י משמוש קל מוחזקין הגידין ורואים היטיב אם הגידין כשרים יצריאים ורק אין עושין כן ועונה אחת צפיהם כיון שאין מחייבים אותם לבדוק צאופן זה אינם רואים להטריח עלמם צהינם והאמת שכמעט בכל פעם שאני צודק עופות שכבר עברו צדיקת לומת הגידין ואח"כ — אני צודק כמש"כ לעיל אני מולא טריפות גמורים ולצדדי מן שליט"א זה צלצד הם צגדר מיעוט המלוי וא"כ אמאי לא נחייב שיצדקו צאופן הג"ל שהיא היוהר קלה והיותר מעילה.

ומ"ש עוד מן שליט"א שאיתא צאחרונים להחיר צהפ"מ שלה לבדוק אחר מיעוט המלוי לכאורה כל מיעוט המלוי הוה הפסד מרובה ולצדוק אחרי ריאות של העופות ג"כ צה הרבה פעמים להפסד גדול מאוד ואפ"ה יקוב הדין את ההר, ומה שהחירו הוא רק אם היה לורך גדול כגון שאין צגר אחר לורך יו"ט כעין שאיתא צשר"ת חת"ס יו"ד סי' מ"ה צסירכא היוצאת מהמסם לערפש והוצא צפת"ש סי' מ"א סי"ק י"ג אבל צלא"ה לא...

סימן פב

צכוד יודינו ההגה"ל יקר רוח ונפש הרב ר' דוד **טאוב** שליט"א מלפנים אצ"ד תפרח יושב צאהלה של תורה פה עי"ק יל"ו.

אחדש"ע וש"ת צאה"ר **לנכון** קבלתי מכתבו היקר ויפה הניע כל השיעות ויפה דן צענין ראש צכש שנמלח שלם צלי פתיחת הראש וצלי הולאת המוח — הגב מה שאסר המוח וקרומיו עפ"י המצואר סי' ע"ה — וכן מה שאסר שלם הגולגולת כיון דהוי צמולח צכלי שא"מ צמצואר שם צאחרונים דכה"ג גם הכלי אסור וה"ה הכא עלם הגולגולת, וכן מה שאסור הלחיים אם נימא דאחרי מליחה נסתמין נקצי פליטה והו"ל דינו כדין נמלח מלד אחד להאי שיטה צמצואר סי' ס"ע צזה שפיר צחצ להלכה.

איברא מש"כ לאסר גם הלשון מכה חשש צגר שנמלח מלד אחד, ונמלח צלא הדחה קמייחא ויש דם צעין ובפרט צפה צשעת שחיטה — הנה נמשך צזה אחרי מש"כ הגאון מהרש"ק צהגהותיו לפמ"ג צמ"ז סי' ס"ע סי"ק י"ג דיש לאסור הדקין מצפנים מחשש כנמלחו צלא הדחה קמייחא (היכא דנמלח העוף רק מצחוץ), ובפנים יש דם צעין ואם יש כה צמלח לפלוע מעצב לעצב הוי כנמלח צלא הדחה קמייחא יעש"ה והוצא ג"כ צד"ת סי' ס"ע סי"ק פ"ה — וא"כ לדעתו כ"ה

הערה מתלמידי הה"ג הנ"ל

עפ"מ שפסק מן שליט"א שמיטע המלוי הוא אף צפחות מאלד לעשר כמו שהוכיח צחשוחו צראיות חזכות מראשונים ואחרונים א"כ היה לכאורה לורך לחייב לבדוק צלומת הגידין צכל עוף כיון שהוא מלוי שיכיה טריפה ודאי אף שאין מרגישים שום ריעוהא מצחוץ ואף דעיקר תקנת הו"ל היתה צריאה ששם היא צצבע כמש"כ מן שליט"א מ"מ אם נולד ריעוהא צזמן מסוים וצמדיונות מסוימות אפ"ה ראינו שגדולי האחרונים הסכימו שיש לעשות תקנה לחייב לבדוק כמש"כ הפמ"ג סימן מ"ו מ"ז סי"ק ז' לענין דקיס וסימן ל"א מ"ז סי"ק ג' צשם תצו"ש לענין מים צראש וכ"י פעמים לאין ספור, ומ"ש מן שליט"א כיון שהרמ"א כחצ שאין לנו צקיאות צצדיקת לומת הגידין ע"כ אין לבדוק אחר טריפות כיון שא"א לצרר עד תכליתו וכעין זה מצואר צשו"ת נוצ"י הו"ד סי' מ"ג וסי' ג"ב לענין ס"ס, לכאורה מדצרי הפוסקים לא מוכח כן דהנה צדקיס שכחצ הפמ"ג שאם יש חשש צגר שהרופא גורדו יש להחמיר ואפ"ה לריך לבדוק אחר הדקין כמש"כ מן שליט"א צשם הפמ"ג ואין אומרים כיון שא"א לצרר הטרופות לגמרי לא ללריך לבדוק וכן צריאות של עופות שפסק מן שליט"א צספרו הגדול צצב הלוי ח"צ יו"ד סי' י"ד אות צ' לחייב צדיקה והרי שם רוב הטרופות הם מטעם א"א צקיאים צצצר שהרופא גורדו וא"א צקיאים צצדיקת סמפונות וצצדיקת הקרום כמש"כ הו"ז סימן ג"ג סי"ק ו' צשם רש"ל דצריאה של עוף א"א צקיאים כ"כ ואפ"ה הלריך צדיקה ואם ימלא חשש יעריף ה"ג כן יצדוק צלומת הגידין ואם ימלא חשש כל שהוא יעריף וצדיקתינו תהיה רק לראות אם יש חשש וריעוהא והאמת דצצדיקת לומת הגידין יותר קל לראות אם הם שלימים שהוא דצר הנראה לעיניים משא"כ צריאה הוא מומחיות לידע אם נתקלקל והגיע לגדר צגר שהרופא גורדו או לא, והרבה פעמים יש היולוקיס צין מורי הוראות ומה שמכשיר האחד מעריף השני, והאמת שצצדתי הרבה פעמים עם מומחים לדצר זה וכולם מודים שאם צודקיס לאט צמקום

דף הקהילה

יו"ל ע"י מפעל דף הקהילה שע"י קהל "תולדות אברהם יצחק" בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הרב עמרם פרענקל

פניני הדף

מילתא דתמיהא מידכר
דכירי / עה ע"ב

וע"ד הלצה על פי מה שנראה לי שנולד לן זה מנהג לחדש חידושים יותר מדאי, וכל אחד בונה במה לעצמו זה בכה וזה בכה, אפשר לחפש לן זכות שגדרו כן גאוני קדמונינו ז"ל שראו שכחה שגוברת בעו"ה בעולם ואי אפשר לאוקמא גירסא.

אכן על ידי החידושים בכל דף ועמוד על ידי זה זוכר הכל ומילתא דתמיהא מידכר דכירא, והנסיון מעיד לנו על זה ויודע אני בעצמי, וא"כ אף אם החידוש אינו נכון כל כך, מ"מ מועיל לשכחה כנ"ל.

חת"ס שבת דף קמ

ארייך מנו שמואל / עו ע"ב

ומצאתי משם גדול שחבר ספר אלף המגן ששמואל נקרא ארייך על שם שהארי מלך בחיות כן שמואל בדינין ויש אומרים לפי שהיה ארוך וי"א לפי שהיה שמואל רופא ע"ש אעלה ארוכה לך וי"א שהוא לשון אדרתא שהוא לשון אדנות וממשלה עכ"ל.

בנימין זאב סי' קנד

התורה חסה / עז ע"א

הן אמת שבימי חורפי לא דקדקתי באלה (=הלכות תולאים) ואסרתי הכל, וכן שמעתי וראיתי מהרבה גדולים שאוסרים ואע"פ שהיה הפסד מרובה וגם צורך יו"ט, אכן עתה שמתי על לבי מאמרם ז"ל התורה חסה על ממונם של ישראל ואם באו להחמיר לעצמם, אבל לאחרים אין ראוי להחמיר שלא מן הדין ולילך בחושך.

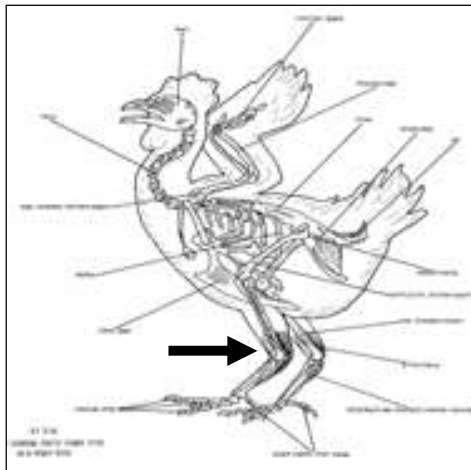
שו"ת הב"ח החדשות סימן כג

הפולמוס בענין צומת הגידין

חידושו של ה"קנה בשם" שהסעיר בשעתו את עולם הרבנות

בעופות שיתסר חוטי הוו אי פסיק חר מינייהו טריפה (חולין עו ע"ג)

השבוע למדנו בסוגיית הגמרא בענין צומת הגידין בעוף שלעוף יש ט"ז גידין ואם נפסק אחד הגידים הוי טריפה, וכן נפסק בשו"ע [יורה דעה סי' נו סעי' ז-ח] "צומת הגידין בעוף הם בעצם האמצעי כמו בבהמה והם ט"ז ואם נפסק רובו של אחד מהם טריפה".

מקום צומת הגידין בעוף

הרמ"א - אנו אין בקיאים בבדיקת צומת הגידין בעוף:

ובסעיף ט' כתב הרמ"א "ואנו אין בקיאים בבדיקת צומת הגידין של עוף משום דקשה לבדוק ובקל הוא נטרף ולכן בכל מקום דאיכא מכה במקום צומת הגידין אפילו אינו רק נפוח ונצרר הדם מאחר שהיה צריך בדיקה ואין אנו בקיאים בעוף הוא טריפה".

מין חולי הגורם לפסיקת הגיד:

לפני יותר משלושים שנה נתעורר השאלה בענין צומת הגידין בעופות דהיו הרבה עופות שנפסק הגיד שלהן, וזוהי מין חולי הנקרא "דלקת מיתרים נגיפית" הפוגעת בעיקר בגיד העב ולפעמים מנתקת אותו, מחלה זו נגרמה ע"י אחד מג' דברים הגורמים לפסיקת הגיד: א. חוסר ויטמינים במזון העופות. ב. עמידה של העופות במצב שאינו נוח להם (סוללות וכדומה). ג. פיטום יתר הגורם להכבדה על הרגלים. וכך עושים היום ברוב המשחטות, וגידול העופות הוא כל כך מהר, לדוגמא, עוף שגדל באופן טבעי בד' עד ה' חדשים, גדל היום באופן מלאכותי, ע"י פיטום בד' עד ו' שבועות!! ואכן במקום שגדלו אותם באופן טבעי לא היו כמעט מקרים שנקרע הגיד, והנפיחות במקום צומת הגידין היו כמעט אפסיים.

הוראת ה"קנה בשם" מתפשטת ברחבי תבל - הכשרויות המהודרות מקיימים הוראתו:

ומפני התרבות מקרים אלו בעופות שנמצא בהם ריעותא בצומת הגידין, על כן הורה מרן ה"קנה בשם" שיש לבדוק מן הדין כל עוף אם אין בו ריעותא ואע"פ שמבחוץ לא נראה שום ריעותא יש לנו לבדוק, כתוצאה מחידושו של מרן ה"קנה בשם" עשו הרבה כשרויות כהוראתו והעמידו מומחים לבדוק את צומת הגידין אם אין שם ריעותא. גם הרבה כשרויות אין מקבלים בודקים אלא א"כ קיבלו שימוש קודם אצל מרן ה"קנה בשם" או תלמידיו.

משיב כהלכה

מתשובות רבני קהילתנו שליט"א

בשבת זו (חוקת תשס"ט) כשרבות מהיהדות החרדית בארצנו הקדושה ובמיוחד בירושלים עיה"ק מתכוננים לערוך תפילת קבלת שבת ברחובה של עיר למחות על חילול שבת קדשנו בריש גלי ע"י "העירייה הציונית" בתפילת חינוכים עירוניים בשבת בירושלים עיה"ק פלטרין של מלך רח"ל.

נתעוררו כמה אברכי כולל מסוים פעה"ק ירושלים שדנו בכלל אם צריך בשבת זו לברך "ברכת מעין שבע" שאומרים בכל ליל שבת אחרי תפילת שמו"ע של ערבית.

דהנה הרי מבואר בשו"ע או"ח (סי' רסח סעי' י) דאין אומרים ברכת מעין שבע אלא בבית מדרש קבוע או במקום שיש שם ספר תורה, אבל בבית אבלים או בבית חתנות שאינו בית מדרש קבוע וכן אין שם ספר תורה אין אומרים אותו.

ועתה השאלה הוא בנידון דידן שמתפללים במקום שאינו קבוע והיינו ברחובה של עיר, האם אפשר לברך ברכת מעין שבע.

ושאלו להדומ"ץ הגאון **רבי משה בראנדסדארפער שליט"א** רב היכל הוראה - ירושלים, והשיב שכל המנינים של קהילה וחוג מסוים, דהיינו שבכל ליל שבת מתפללים יחד, ורק עכשיו לאור קיום המחאה העתיקה מקום תפילתם לרחובה של עיר, זה נקרא קבוע כי המנין הוא קבוע, ועל כן צריכים לברך ברכת מעין שבע (עיי' תהלה לדוד סי' רסח ס"ק י"ג).

אולם המנינים שמתקיימים לציבור כללי, כלומר, שאינם מתפללים קהילתיים, או שאין להם שיוך לאיזה קהילה או חוג וכדו', ומעורב מצבור שאינו מתפלל כל שבת יחד, מנינים אלו אין להם לברך ברכת מעין שבע כי זה לא מנין קבוע.

אמנם אם ציבור זה דרכיהם בהתנהגותם ע"י מנהגי הארז"ל, יכולים לברך ברכה זו אפילו אינם מתפללים יחד בכל ליל שבת (עיי' בשו"ת קנה בשם ח"ב סי' מח אות ב').

אכן יש לסייג תשובה זו אמורה רק על התפילות המתקיימות ברחבי ארצה"ק מחוץ לירושלים.

אולם לגבי המנינים המתקיימות בהמחאה המרכזית בעיה"ק ירושלים ת"י, השיב שצריכים כל המנינים לברך ברכת מעין שבע כפסק הרש"ש, שבירושלים נהוג שאפילו אין ספר תורה ואין קבוע מברכים ברכת מעין שבע (עיי' בן איש חי שנה ב' וירא אות י) ויה"ר שיבטל הגזירה במהרה אכ"ר.

כמטמונים תחפשנה

דברים שאין ידוע מקורם רבים

סימן על הציפורן

מקובל לומר שכשיש סימנים לבנים על הציפורן שעל הידיים יש בזה סימן טוב, מה המקור לכך ועל למה זה מרמז.

תשובה

המקור לכך בספר דבש לפי [מערכת צ אות יג] למרן החד"א שכתב "לפעמים נולד על הציפורן שרטוטין חירורין והוא סימן טוב או אתנור גורה וניצול לקוטי גורי האר"י ז"ל והרמ"ע ז"ל כ"י".

גאב"ד ירושלים מורה לקהילה החרדית באנטוורפן לנהוג כהוראת מרן ה"קנה בשם":

כן גאב"ד ירושלים הגרי"ט וייס שליט"א אחרי שהגיע לכהן פאר כגאב"ד בעיה"ק ירושלים שלחו הבד"צ באנטוורפן שאלה שמצאו הרבה עופות שבמקום צומת הגידין יש נפחיות ולא ידעו מה לעשות, ואז שלח מהכא להתם את הגאון רבי משה בראנדסדארפער שליט"א להורות להם את ההוראה של אביו מרן ה"קנה בשם" וצוק"ל ואופן וסדר הבדיקה במקום צומת הגידין.

הרי מבואר שאין מועיל בדיקה בצומת הגידין בעוף:

ולכאורה קשה על הוראת ה"קנה בשם", דהרי מבואר ברמ"א שהבאנו לעיל שאין בדיקה מועילה בצומת הגידין בעופות, וכן הקשה השואל בשו"ת קנה בשם [ח"א סי' מח] "ומה ששאלת שראית שאני בודק בהגידין עצמם אם יש בהם רקבון, ולכאורה הוא נגד סברת הפוסקים דסבירא להו דאין אנו בקיאים אלא לבדוק במקום צומת הגידין דהיינו בין הגידין, אבל בבדיקת הגידין עצמם אין אנו בקיאים. הנה כדברך כן הוא דבבדיקת הגידין עצמם אין אנו בקיאים, וטעמא דמילתא הוא וכמו שכתב הש"ך סימן נו סק"ו כיון דהן הרבה ט"ז גידים והן דקין. והחשש בזה הוא אולי יטעה במספר הגידין ויכשיר שלא כדין, אמנם היינו דוקא היכא דיש רקבון בין הגידים, או שכבר הגיע הרקבון עד הגידים".

דבר זה סומכים אנו על בקיאתנו להבחין אם יש רעותא:

וממשיך "שנמצא במקום צומת הגידים כמו ליחה נקרשת נוטה ללבן וקשה והוא נראה גם כן כעין בשר מקולקל והבדיקה בזה אינו אלא לראות ולעיין אם הליחה מתגרד בקלות מעל הגידים ואינו אדוק בתוך אחד מהגידים, ככהאי גוונא הנני מכשיר אותם כיון שאין שם רקבון ומיחוי בשר ממש וגם אינו ניכר ריעותא בהגידין עצמם... ובוזה סומכים על בקיאתנו להבחין אם יש רעותא בהגידים או לא".

יש בזה חיוב בדיקה:

וכתב עוד ושם סי' מחו "שיש בזה חיוב בדיקה מן הדין, וז"ל "שאסור להעלים עין מזה, ויש בזה חיוב בדיקה עכ"פ לפתוח העור ולגרד הליחה הקרושה מעל הגידין ובין הגידין, ולעיין היטב אם לא הגיע הלכותא לגוף הגידין, ונראה פשוט לענ"ד דאפילו אם רק מיעוטו של הגיד שנלקה ואפילו בהגיד שרחב שמתחת העור, אעפ"י שלראות עינינו נראה עדיין רובו של הגיד שלם ובריא אפ"ה יש לאסור בזה".

אופן הבדיקה:

ומחדש מרן ה"קנה בשם" דאופן הבדיקה כך הוא, וז"ל "נלענ"ד דבאופן שהליחה הקרושה אינו אדוק כ"כ בהגידין ומתגרד בקלות מעל הגידין ומכין הגידין, שהנסיגון מוכיח שבכה"ג אינו שכיח להיות ריעותא בגוף הגידין, בזה יש לסמוך על בקיאתינו בבדיקת הגידין עד מכה שידיעתנו בהכרת הגידין מגעת, ולעין היטב אם לא נמצא שום ריעותא לא בגיד הרחב שמתחת העור ולא בשאר הגידין הקטנים שאנו מכירים אותם".

מי שאינו בקי אסור לו לאכול שום עוף עד שיבדקנו בקי:

וכתב עוד ושם סי' מחו "דמי שאינו בקי בעצמו להבחין בריעותא זו, אסור לו לאכול שום עוף עד שיתברר לו ע"י בקי שידוע להבחין בזה דאין בו שום ריעותא, דכיון דבעצם ריעותא הניכרת היא, לא אזלינן בתר רוב עופות שהם כשרים דהוה כמו שמעלים עין מהאיסור".

לפי הנראה אין אנו נקראים בקיאים בזה:

והגאון רבי שמואל הלוי וואזנר בספרו שו"ת שבת הלוי [ח"ד סי' פא] כתב שמעיקר הדין אין צריך לבדוק, וז"ל "...ובכל זאת אומר כיון דרק מעט מאד אפ"י הבקיאם בשאר עניני טריפות בקיאים לבדוק כדין היכא דלא נמצא כלל ריעותא מבחוץ וגם בעצם בדיקת צומת הגידין לא ברור כלל לשווא נפשן בזה"ז בקיאים בבדיקה... ואמנם אם יש בקי והנדרון לפניו יבדוק לכתחילה מן הדין".

כך אנו נוהגים כל הימים:

אמנם כתב [ח"א סי' קפ] "מ"מ בודאי יש מקום להחמיר להצריך בדיקה באחוז גבוה כ"כ מ"מ זה לענין חיוב בדיקה לחומרא וכך אנו נוהגים כל הימים".

ראוי לתקן ת"ח בקי בבדיקה שיבדוק:

גם הראב"ד רבי משה שטערנבוך שליט"א בשו"ת תשובות והנהגות [ח"א סי' תיו] כתב שלכתחילה ראוי לבדוק, וז"ל "וראוי לתקן ת"ח בקי בבדיקה שיבדוק מכל משק עכ"פ חלק מהעופות, וכשאפשר לברר לא סמכינן על רוב, ובשחיטה המהודרת שבפה עיה"ק שע"י העדה החרדית (שעם הבלומבע) וכן בכמה מקומות בארצה"ק בודקים מומחין כל עוף ועוף בצומת הגידין וריאות ואשרי חלקם, שאם אנו מבזבזים כסף על מותרות, בודאי אפשר לשכור בקי לבדוק כראוי כל עוף ועוף לצאת מכל נדנדוד חשש, וכן סידרנו כאן ביוהנסבורג בשחיטה המהודרת שלנו בודקים כל עוף ועוף בצומת הגידין ובריאות".

אם יש רוב טריפות בצוה"ג בודאי אין להקל בלי בדיקה:

וכותב עוד "ומתברר בבדיקות שלפעמים יש רוב טריפות בצומת הגידין, ותלוי בזמן בשנה והמשק, ובודאי ככה"ג אין להקל כלל בלי בדיקה, ולכן הנהגנו לבדוק כל עוף ועוף כאן בצומת הגידים והריאה".